

ΕΡΓΟ

Προσβασιμότητα για όλους – Accessibility for all (A4ALL)

Προσβασιμότητα για όλους
Accessibility for all

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

Π.8 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΤΑ ΣΤΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

<p>ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ</p>	<p>Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία - Παράρτημα Β. Ελλάδος</p>	
<p>ΕΤΑΙΡΟΣ</p>	<p>Εθνικό Συμβούλιο Ατόμων με Αναπηρία στη Βουλγαρία - Παράρτημα Χάσκοβο</p>	
<p>ΠΑΚΕΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ</p>	<p>2.1 Πιλοτική Μελέτη Προσβασιμότητας σε ΟΤΑ στη Διασυνοριακή Περιοχή</p>	
<p>ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ</p>	<p>Ιούνιος 2012</p>	
<p>ΈΚΔΟΣΗ</p>	<p>Τελική</p>	

Συγγραφή – Εκπόνηση μελέτης

Επικεφαλής: Σοφία Μιζαμτσή

Κύρια Ομάδα Μελέτης: Ευάγγελος Νικολαΐδης, Αλέξανδρος Μουρούζης

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από Εθνικούς Πόρους της Ελλάδας και της Βουλγαρίας

Η Πιλοτική Μελέτη Προσβασιμότητας σε ΟΤΑ στη Διασυννοριακή Περιοχή αποτελεί ενότητα εργασίας του Έργου «ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ - ACCESSIBILITY FOR ALL» με διακριτικό τίτλο A4ALL, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο του Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Βουλγαρία 2007 – 2013, Άξονας Προτεραιότητας 1: Ποιότητα Ζωής, Θεματική Προτεραιότητα 1.3: Συνεργασία και Δικτύωση για την Υγεία και των Θεμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	xiii
Εισαγωγή.....	1
ΜΕΡΟΣ Α' - ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣ'ΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΪΑΣ.....	3
1 Η εξέλιξη των προσεγγίσεων για την αναπηρία.....	5
2 Η έννοια της προσβασιμότητας και σχετικές βασικές αρχές.....	7
3 Η σημασία της προσβασιμότητας για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.....	9
4 Οι απαιτήσεις για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας	13
4.1 Απαιτήσεις προσβασιμότητας κατά ομάδα αναπηρίας	13
4.1.1 Άτομα με κινητικές αναπηρίες.....	14
4.1.2 Άτομα με προβλήματα όρασης.....	14
4.1.3 Άτομα με προβλήματα ακοής.....	15
4.1.4 Άτομα με προβλήματα αντίληψης.....	16
4.1.5 Άτομα με ψυχικές ή νοητικές αναπηρίες.....	16
4.1.6 Άτομα με προβλήματα ομιλίας.....	16
4.1.7 Άτομα με αλλεργίες.....	16
4.1.8 Άτομα με άλλες αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις.....	17
4.1.9 Γενικά.....	17
4.2 Τύποι εμποδίων που συναντώνται σε επιμέρους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.....	18
4.2.1 Εμπόδια πρόσβασης στις υποδομές, υπηρεσίες, τεχνολογίες πληροφόρησης κ.λπ.....	18
4.2.2 Εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας.....	19
4.2.3 Εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό	20
ΜΕΡΟΣ Β' - Η ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ.....	29
5 Ο Δήμος Αλεξανδρούπολης.....	31
5.1 Βασικά χαρακτηριστικά του δήμου	31
5.2 Δραστηριότητες του Δήμου την περίοδο 2003-2011 σχετικές με τα ΑμεΑ και την προσβασιμότητα.....	31
5.2.1 Περίοδος 2003-2010.....	31
5.2.2 Περίοδος 2011-σήμερα.....	32
5.3 Επιχειρησιακός Προγραμματισμός Δήμου 2012-2014.....	33
5.3.1 Στρατηγικοί στόχοι του Δήμου.....	33
5.3.2 Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος.....	34
5.3.3 Στρατηγικά χαρακτηριστικά.....	35
5.3.4 Οι Άξονες του Στρατηγικού Σχεδίου	37

5.3.5 Το Επιχειρησιακό Σχέδιο του Δήμου Αλεξανδρούπολης για την προσβασιμότητα των ΑμεΑ.....	39
6 Πρωτογενής έρευνα για την προσβασιμότητα	41
6.1 Εισαγωγή.....	41
6.2 Σχεδιασμός πρωτογενούς έρευνας.....	41
6.2.1 Εργαλεία.....	43
6.2.2 Προετοιμασία.....	44
6.2.3 Διενέργεια πρωτογενούς έρευνας.....	45
6.2.4 Ενέργειες μετά την πρωτογενή έρευνα (ανάλυση, συμπεράσματα)	45
6.3 Αποτίμηση.....	46
6.4 Αποτελέσματα: Υφιστάμενη προσβασιμότητα στον Δήμο Αλεξανδρούπολης.....	46
6.4.1 Προσβασιμότητα κτιριακών υποδομών.....	48
6.4.2 Προσβασιμότητα υπηρεσιών και πολιτικών / διαδικασιών	53
6.4.3 Προσβασιμότητα μεταφορών.....	56
6.4.4 Προσβασιμότητα εξωτερικών χώρων	57
6.4.5 Προσβασιμότητα ιστοσελίδων και ηλεκτρονικών υπηρεσιών	59
6.4.6 Πρωτογενής έρευνα με μέλη του τοπικού Σωματείου ΑμεΑ.....	70
6.5 Προσδιορισμός και ιεράρχηση αναγκών	75
7 Συμπεράσματα – Προτάσεις.....	78
7.1 Συμπεράσματα	78
7.1.1 Κτιριακές Υποδομές.....	80
7.1.2 Εξωτερικοί χώροι.....	92
7.1.3 Μεταφορές.....	94
7.1.4 Υπηρεσίες / πολιτικές / διαδικασίες.....	95
7.1.5 Εκπαίδευση/κατάρτιση	97
7.2 Προτάσεις.....	98
7.2.1 Γενικά: Η προσβασιμότητα σε επίπεδο δήμου.....	98
7.2.2 Προτάσεις για τον Δ. Αλεξανδρούπολης.....	100
Επίλογος.....	111
Αναφορές – Βιβλιογραφία.....	113
Ξενόγλωσση.....	113
Ελληνική	113
Σχετικοί Νόμοι και Προεδρικά Διατάγματα.....	114
Παραρτήματα.....	117
Παράρτημα Ι: Ερωτηματολόγια Πρωτογενούς Έρευνας.....	117
Α. Ερωτηματολόγιο κτιριακών υποδομών	117
Β. Ερωτηματολόγιο υπηρεσιών και πολιτικών / διαδικασιών	117
Γ. Ερωτηματολόγιο εξωτερικών χώρων	117
Δ. Ερωτηματολόγιο για τις μεταφορές.....	117
Ε. Ερωτηματολόγιο Σωματείου ΑμεΑ.....	117
Παράρτημα ΙΙ: Σχέδια Επιστολών για την Υποστήριξη της Πρωτογενούς Έρευνας	117

<i>A. Επιστολή προς τον Δήμο Αλεξανδρούπολης</i>	117
<i>B. Επιστολή προς Δημόσιους Φορείς</i>	117
<i>Γ. Επιστολή προς Νομαρχιακό Σωματείο ΑμεΑ Αλεξανδρούπολης</i>	117
Παράρτημα III: Μεθοδολογία και Εργαλεία για την Ανάλυση των δεδομένων της πρωτογενούς Έρευνας.....	118
A. Ηλεκτρονική καταχώριση των δεδομένων (βάση δεδομένων)	118
B. Αυτόματη, ποιοτική και ποσοτική, αξιολόγηση των Κτιριακών Υποδομών και των Υπηρεσιών.....	118
Γ. Συγκεντρωτική και συγκριτική αξιολόγηση.....	118
Παράρτημα IV: Αναλυτικά αποτελέσματα και ευρήματα αξιολόγησης ανά Υπηρεσία και Κτίριο	118
Παράρτημα V: Υπόδειγμα αξιοποίησης των αποτελεσμάτων για την αποκατάσταση της προσβασιμότητας.....	118
Περίπτωση 1: Δημαρχείο Αλεξανδρούπολης.....	118
Περίπτωση 2: Δημοτικό Στάδιο «Φώτης Κοσμάς»	118
Παράρτημα VI: Εθνικό και Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο	118
Παράρτημα VII: Τοπική Αυτοδιοίκηση και προώθηση του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας.....	118

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Εικόνα 1. Συχνότητα εμποδίων ανά είδος αναπηρίας (<i>Πηγή: LivingAll, 2008</i>).....	18
Εικόνα 2. Άξονες του Στρατηγικού Σχεδίου του Δ. Αλεξανδρούπολης.....	39
Εικόνα 3. Μέση βαθμολογία προσβασιμότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων ανά κατηγορία υπηρεσίας.....	51
Εικόνα 4. Κατάταξη των Φορέων ανάλογα με το επίπεδο συμμόρφωσης των Κτιριακών Υποδομών με τις απαιτούμενες ή/και επιθυμητές προδιαγραφές προσβασιμότητας	52
Εικόνα 5. Μέση βαθμολογία προσβασιμότητας των υπηρεσιών και των πολιτικών ανά κατηγορία Υπηρεσίας.....	54
Εικόνα 6. Κατάταξη των Φορέων ανάλογα με το επίπεδο συμμόρφωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών και διαδικασιών/πολιτικών με τις απαιτούμενες ή/και επιθυμητές προδιαγραφές.....	55
Εικόνα 7. Νομαρχιακός Σύλλογος ΑμεΑ Ν. Έβρου.....	70
Εικόνα 8. Αθλητικός Σύλλογος ΑμεΑ «ΚΟΤΙΝΟΣ».....	70
Εικόνα 9. «Πως θα χαρακτηρίζατε την προσβασιμότητα των δημόσιων υποδομών και υπηρεσιών στην πόλη σας;» (ανά τομέα).....	71
Εικόνα 10. «Πως θα χαρακτηρίζατε την συμπεριφορά των υπαλλήλων σε πολίτες με αναπηρία;» (ανά τομέα).....	72
Εικόνα 11. «Γνωρίζετε τις υποχρεώσεις σχετικά με την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία που πηγάζουν από την ισχύουσα νομοθεσία;» (ανά τομέα).....	73
Εικόνα 12. «Ποιά είναι η επισκεψιμότητα των υποδομών από τα άτομα με αναπηρία;» (ανά κτίριο/υποδομή).....	74
Εικόνα 13. Κατάταξη των Φορέων ανάλογα με την προσβασιμότητα των κτιριακών υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών (συνδυαστικά).....	79

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Εμπόδια ανά τομέα.....	25
Πίνακας 2. Οι διευθύνσεις των ιστοσελίδων των Φορέων που συμμετείχαν στην Έρευνα.....	64
Πίνακας 3. Συμμετέχοντες στην έρευνα βάσει ερωτηματολογίου για ΑμεΑ, ανά φορέα και κατηγορία αναπηρίας.....	70
Πίνακας 4. Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις ανά κτίριο του Δήμου Αλεξανδρούπολης	83
Πίνακας 5. Ενδεικτική παρουσίαση ενεργειών στον τομέα παρέμβασης Προσβασιμότητα.....	98

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ, ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ¹

Όρος	Ανάλυση
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
βλ.	βλέπετε
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΥΑΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Αλεξανδρούπολης
δηλ.	δηλαδή
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΕΘΕΛ	Εταιρεία Θερμικών Λεωφορείων
ΕΛΤΑ	Ελληνικά Ταχυδρομεία
ΕΣΑμεΑ	Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
κ.α.	και αλλού
κ.ά.	και άλλα / και άλλοι
κ.λπ.	και λοιπά
ΚΕΠ	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΤΕΛ	Κοινά Ταμεία Εισπράξεων Λεωφορείων
κτλ.	κατά τα λοιπά
ΜΜΜ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
ό.π.	όπως παραπάνω
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΣΘ	Οργανισμός Αστικών Λεωφορείων Θεσσαλονίκης
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΣΕ	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
π.χ.	παραδείγματος χάριν
ΠΕΕ	Περιφερειακή Ενότητα Έβρου
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΣΔΑ	Σχέδια Δράσης για την Αναπηρία

¹ Σε αλφαβητική σειρά.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για τα άτομα με αναπηρία, η προσβασιμότητα των υποδομών, υπηρεσιών και αγαθών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αυτονομία και την ισότιμη συμμετοχή τους στα κοινωνικό-οικονομικά δρώμενα. Όμως, παρά την πρόοδο στο θεσμικό πλαίσιο και τις πολιτικές σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, η προσβασιμότητα απέχει πολύ από το να είναι διασφαλισμένη.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, το πρώτο νομικά δεσμευτικό διεθνές κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν προσυπογράψει η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της και έχει κυρώσει η χώρα μας με τον ν.4074/2012, αναγνωρίζει τη σημασία της προσβασιμότητας και καλεί τα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρία την πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στο δομημένο περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, την πληροφορία και τις επικοινωνίες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο κείμενο «Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μια Ευρώπη χωρίς εμπόδια», αναγνωρίζει ότι αν και η προσβασιμότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην κοινωνία και την οικονομία, η Ευρωπαϊκή Ένωση απέχει ακόμη πολύ από την επίτευξη του στόχου αυτού.

Με την παρούσα Μελέτη, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Έργου «Προσβασιμότητα για Όλους», καταρχάς, επιχειρείται η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα της προσβασιμότητας σε δύο πόλεις, στην Αλεξανδρούπολη και στο Χάσκοβο της Βουλγαρίας. Περαιτέρω εντοπίζονται τα συνηθέστερα εμπόδια και αναδεικνύονται οι δυνατότητες και ο ρόλος των δημοτικών και τοπικών αρχών στις σημερινές κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες για τη διασφάλιση της αυτονομίας και της ισότιμης πρόσβασης των πολιτών με αναπηρία.

Με βάση την αυτονόητη οριζόντια διασφάλιση της προσβασιμότητας σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα, ξεκινώντας από τα μικρότερα κοινωνικά κύτταρα, τις τοπικές κοινωνίες, με τη Μελέτη επιδιώκεται να δημιουργηθεί ένα χρήσιμο εργαλείο εντοπισμού και άρσης των εμποδίων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία σε τοπικό επίπεδο και παράλληλα προώθησης τοπικών πολιτικών για την προσβασιμότητα, με τελικό στόχο την ανάπτυξη κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς με επίκεντρο τον άνθρωπο.

ΒΑΡΔΑΚΑΣΤΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ε.Σ.Α.μεΑ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο παρών τόμος είναι προϊόν πιλοτικής μελέτης με αντικείμενο την προσβασιμότητα των πάσης φύσεως υποδομών και υπηρεσιών, συμβατικών και ηλεκτρονικών, για τα άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ), στον Δήμο Αλεξανδρούπολης.

Το θεωρητικό πλαίσιο, στο οποίο εδράζεται η επιλογή της μεθοδολογικής προσέγγισης για την εκπόνηση της μελέτης, είναι οι πλέον σύγχρονες αντιλήψεις για την αναπηρία: Αφενός η δικαιωματική προσέγγιση, αφετέρου το ονομαζόμενο κοινωνικό μοντέλο για την αναπηρία. Οι θεωρητικές αυτές παραδοχές έχουν κρίσιμη σημασία καθότι μεταθέτουν το ζήτημα από την ευκαιριακή ή/και φιλανθρωπική βάση στη στέρεη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφετέρου το μετατοπίζουν από το ατομικό στο κοινωνικό επίπεδο. Ως αποτέλεσμα, η κοινωνία οφείλει συστηματικά να σχεδιάζει το περιβάλλον (σε όλες τις διαστάσεις του) έτσι ώστε να είναι προσβάσιμο από όλους.

Με δεδομένο ότι δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για την προσβασιμότητα, η μελέτη τροφοδοτήθηκε από τα αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας. Η αξιολόγηση των ευρημάτων καθώς και η διατύπωση των προτάσεων έγινε λαμβάνοντας υπόψη τη βιβλιογραφία, τη σχετική ελληνική νομοθεσία, ειδικότερα το πλαίσιο λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και το σχετικό πλαίσιο του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξιοποιήθηκε επίσης η εμπειρία από άλλες μελέτες στον ελλαδικό χώρο με παρόμοιο αντικείμενο (βλ. ΥΠΕΣ, Θεσσαλονίκη, Θεσσαλία).

Στο πλαίσιο της μελέτης εξετάζονται:

- Κτίρια αρμοδιότητας του Δήμου και άλλων βασικών φορέων που προσδιορίζονται σύμφωνα με την επισκεψιμότητά τους από άτομα με αναπηρία (προσβασιμότητα θυρών, διαδρόμων, χώρων εργασίας, χώρων υποδοχής, χώρων υγιεινής κ.λπ.).
- Εξωτερικοί κοινόχρηστοι χώροι του Δήμου (προσβασιμότητα πεζοδρομίων, χώρων πρασίνου, νησίδων, πλατειών κ.λπ.).
- Μεταφορικά μέσα του Δήμου (προσβάσιμη είσοδος στα οχήματα, ειδικές θέσεις για αμαξίδια κ.λπ.).
- Παρεχόμενες υπηρεσίες του Δήμου (προσβασιμότητα ιστοσελίδας, ενημερωτικού υλικού, διαδικασιών/ πολιτικών, κ.λπ.).
- Επίπεδο κατάρτισης του προσωπικού του Δήμου και των άλλων φορέων, σε θέματα σχετικά με την εξυπηρέτηση / συναλλαγή ατόμων με αναπηρία.

Στο πλαίσιο της Μελέτης διατυπώνονται προτάσεις, που μπορούν να βελτιώσουν την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία σε τοπικό επίπεδο (π.χ. μέτρα και παρεμβάσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των κτιριακών υποδομών, της

πληροφόρησης των δημοτών με αναπηρία κ.λπ.), λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η μελέτη επικεντρώνεται στον δημόσιο χώρο (δημοτικά - δημόσια κτίρια, υποδομές, υπηρεσίες, και ορισμένες επιχειρήσεις μεταφορών και επικοινωνιών με ευρεία χρήση από τον πληθυσμό π.χ. ΟΤΕ, ΚΤΕΛ, αεροδρόμιο κ.ά.). Στο αντικείμενο της μελέτης δεν περιλαμβάνεται η προσβασιμότητα στον χώρο των ιδιωτικών επιχειρήσεων (λιανικό εμπόριο, εστίαση, ψυχαγωγία, κ.λπ.) και της κατοικίας.

Η συλλογή των απαραίτητων στοιχείων έγινε με επεξεργασία της σχετικής βιβλιογραφίας και νομοθεσίας, καθώς και με επιτόπιες αυτοψίες και πρωτογενείς έρευνες. Οι επιτόπιες έρευνες περιλαμβάνουν τόσο αυτοψία των σχετικών χώρων-υποδομών και λειτουργίας των υπηρεσιών όσο και συνεντεύξεις με δομημένο ερωτηματολόγιο. Για την διενέργεια των αυτοψιών και των συνεντεύξεων, καταρτίστηκαν ειδικά ερωτηματολόγια. Στα επιμέρους μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν περιλαμβάνονται και πρωτογενείς ποιοτικές έρευνες, υπό μορφή συνεντεύξεων, με εκπροσώπους των ατόμων με αναπηρία ή/και άλλων σχετικών με το αντικείμενο της μελέτης φορέων.

ΜΕΡΟΣ Α΄

-

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΌΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΙΚΉ ΠΡΟΣΈΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΊΑΣ

1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η αναπηρία είναι έννοια σύνθετη, δυναμική και πολυδιάστατη. Τις τελευταίες δεκαετίες το αναπηρικό κίνημα και οι ερευνητές του χώρου ανέδειξαν τον ρόλο των κοινωνικών και φυσικών εμποδίων στην αναπηρία. Τότε συντελέσθηκε η μεταβολή από ένα ατομικίστικο, ιατρικής προοπτικής μοντέλο σε ένα δομημένο, κοινωνικής προοπτικής μοντέλο στο οποίο οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται ως άτομα με αναπηρία λόγω των εμποδίων που θέτει το περιβάλλον στο οποίο ζουν. Έτσι έχουν πλέον διαμορφωθεί οι εξής προσεγγίσεις της αναπηρίας.

Το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας: Το ιατρικό μοντέλο αντιμετωπίζει την αναπηρία ως πρόβλημα του ατόμου, το οποίο προκλήθηκε άμεσα από ασθένεια, τραύμα, ή άλλη αιτία σχετική με την υγεία και το οποίο απαιτεί ως εκ τούτου ιατρική φροντίδα, που παρέχεται με τη μορφή της ατομικής φροντίδας από επαγγελματίες της υγείας. Στο ιατρικό μοντέλο, η διαχείριση της αναπηρίας στοχεύει στη «θεραπεία» ή στην προσαρμογή του ατόμου και την αλλαγή της συμπεριφοράς του ώστε να οδηγηθεί σε μια «σχεδόν - θεραπεία» ή αποτελεσματική θεραπεία. Στο ιατρικό μοντέλο, η ιατρική περίθαλψη θεωρείται ως το κύριο θέμα, και σε πολιτικό επίπεδο, η κύρια αντίδραση είναι η τροποποίηση ή μεταρρύθμιση της πολιτικής για την υγεία.

Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας: Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας βλέπει το θέμα της «αναπηρίας» ως πρόβλημα που δημιουργεί η κοινωνία και ως θέμα πλήρους ένταξης των ατόμων στην κοινωνία. Σε αυτό το μοντέλο, η αναπηρία δεν είναι μια ιδιότητα του ατόμου, αλλά μια σύνθεση συνθηκών, πολλές από τις οποίες δημιουργούνται από το κοινωνικό περιβάλλον. Ως εκ τούτου, η διαχείριση του προβλήματος απαιτεί κοινωνική δράση και είναι συλλογική ευθύνη της κοινωνίας στο σύνολό της να κάνει τις απαραίτητες τροποποιήσεις του περιβάλλοντος για να διασφαλίσει την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Το θέμα είναι επίσης πολιτισμικό και ιδεολογικό και απαιτούνται ατομικές, συλλογικές και μεγάλης κλίμακας κοινωνικές αλλαγές. Από αυτή την άποψη, την ισότιμη πρόσβαση, η αναπηρία είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σύμφωνα μάλιστα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO, 2011):

«Η αναπηρία είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων γιατί:

- *Τα άτομα με αναπηρία βιώνουν ανισότητες –για παράδειγμα όταν εμποδίζεται η ισότιμη πρόσβασή τους στην υγεία, απασχόληση, εκπαίδευση ή η πολιτική συμμετοχή τους λόγω της αναπηρίας τους.*
- *Τα άτομα με αναπηρία υπόκεινται σε παραβίαση της αξιοπρέπειας τους – για παράδειγμα όταν βιώνουν βία, κακοποίηση, προκατάληψη ή έλλειψη σεβασμού λόγω της αναπηρίας τους.*

- ο *Μερικά άτομα με αναπηρία στερούνται αυτονομίας- για παράδειγμα όταν υποβάλλονται σε στείρωση, όταν περιορίζονται σε ιδρύματα χωρίς της θέλησή τους ή όταν θωρούνται ανίκανα άτομα λόγω της αναπηρίας τους.»*

Το πολυδιάστατο μοντέλο της αναπηρίας: Το πολυδιάστατο μοντέλο συνδέει το ιατρικό και το κοινωνικό μοντέλο. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο η αναπηρία καλύπτει ένα φάσμα εννοιών τριών διαστάσεων: σώμα – λειτουργίες – δομή. Η αναπηρία είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, που βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το μέγεθος του χάσματος μεταξύ ικανοτήτων του ατόμου και απαιτήσεων της κοινωνίας, με έμφαση στις λειτουργικές του ικανότητες που είναι ζωτικής σημασίας όσο αφορά στην αυτονομία και τη συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή. Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν εμπόδια στην καθημερινή τους ζωή εξαιτίας της ύπαρξης αυτού του χάσματος μεταξύ των αναγκών της δικής τους αναπηρίας και της δομής της κοινωνίας μέσα στην οποία ζουν, η οποία δεν έχει λάβει υπόψη της τα χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας πληθυσμού και ο σχεδιασμός της δεν στηρίχθηκε στις δυνατότητες και τις ανάγκες τους. Το μέγεθος του χάσματος εξαρτάται από τη βαρύτητα της αναπηρίας και το βαθμό προσβασιμότητας της κοινωνίας μέσα στην οποία ζουν τα άτομα με αναπηρία. Όσο πιο βαριά μορφή αναπηρίας έχει ένα άτομο και όσο πιο μεγάλος βαθμός μη προσβασιμότητας της κοινωνίας υπάρχει, τόσο πιο μεγάλο είναι το χάσμα και συνεπώς μεγαλύτερη η έκταση του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνει το άτομο με αναπηρία (ΕΣΑμεΑ, 2008).

2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ, ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΌΛΟΥΣ, ΕΥΛΟΓΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ

Με τον όρο «**προσβασιμότητα**» νοείται το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος, που επιτρέπει σε όλα τα άτομα και ιδιαίτερα στα άτομα με αναπηρία να έχουν πρόσβαση σε αυτό, δηλαδή να μπορούν αυτόνομα, με ασφάλεια και με άνεση να προσεγγίσουν και να χρησιμοποιήσουν τις υποδομές, αλλά και τις υπηρεσίες (συμβατικές και ηλεκτρονικές) και τα αγαθά που διατίθενται στο συγκεκριμένο περιβάλλον ασκώντας τα δικαιώματά τους. Είναι σημαντικό να γίνεται σαφές ότι ο όρος «προσβασιμότητα» αναφέρεται όχι μόνο σε υποδομές αλλά και σε υπηρεσίες και σε αγαθά. Παράλληλα δε, εκτός από τη φυσική πρόσβαση, αναφέρεται και στη λειτουργικότητα, αλλά και στην δυνατότητα για επικοινωνία και πληροφόρηση, καθορίζει λοιπόν στην ουσία το βαθμό αυτονομίας και ασφάλειας του ατόμου σε σχέση με το περιβάλλον (φυσικό, δομημένο ή/και ηλεκτρονικό) αλλά και το βαθμό επιλογών του και τελικά το επίπεδο συμμετοχής του στα κοινωνικο-οικονομικά δρώμενα. Έτσι, κατ' επέκταση αναφερόμαστε σε προσβάσιμα περιβάλλοντα, όταν αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά το δυνατόν αυτόνομα, να εξυπηρετήσουν ισότιμα και με ασφάλεια το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων και ιδιαίτερα τα άτομα με αναπηρία, προσφέροντας σε όλους τον ίδιο αριθμό επιλογών και το ίδιο επίπεδο συμμετοχής, χωρίς φυσικά να αποκλείεται η πρόβλεψη και χρήση προς τούτο και τεχνικών βοηθημάτων. Κατά συνέπεια, αντίστοιχα, αναφερόμαστε σε προσβάσιμες στο άτομο υποδομές, υπηρεσίες, και αγαθά αλλά και σε προσβάσιμες πολιτικές και διαδικασίες.

Ο όρος «**πρόσβαση**» σε αντίθεση με τον όρο «προσβασιμότητα» χαρακτηρίζει όχι το περιβάλλον αλλά το ίδιο το άτομο και τη σχέση του ατόμου με τα περιβάλλοντα. Ο όρος «πρόσβαση» αναφέρεται στο δικαίωμα κάθε πολίτη, με ή χωρίς αναπηρία, για αυτόνομη και ασφαλή προσέγγιση, επιλογή, απόλαυση και χρήση των παρεχόμενων υποδομών, υπηρεσιών και αγαθών σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Αναφερόμαστε δηλαδή στην πρόσβαση (δικαίωμα) του ατόμου σε εργασία, εκπαίδευση, αναψυχή, αθλητισμό, μεταφορές, ενημέρωση/πληροφόρηση, πολιτισμό κ.λπ.

Ο όρος «**Σχεδιασμός για Όλους**» ή «**Καθολικός Σχεδιασμός**» («Design For All» ή «Universal Design», αντίστοιχα) σημαίνει τον σχεδιασμό προϊόντων, περιβαλλόντων, προγραμμάτων και υπηρεσιών που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους ανθρώπους στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση, χωρίς ανάγκη εκ των υστέρων προσαρμογής ή εξειδικευμένου σχεδιασμού (ΟΗΕ, 2007 - άρθρο 2). Στόχος του «Σχεδιασμού για Όλους» είναι η απλοποίηση της ζωής καθενός, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, των ηλικιωμένων κ.λπ., δημιουργώντας προϊόντα,

επικοινωνίες, υπηρεσίες και υποδομές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από περισσότερους ανθρώπους χωρίς επιπλέον ή με καθόλου κόστος εξειδικευμένων μετατροπών που τελικά «στιγματίζουν» περισσότερο ή λιγότερο τους ανθρώπους που αποκλίνουν του ιδεατού «μέσου όρου»². Ο «Σχεδιασμός για Όλους» δεν αποκλείει τα τεχνικά βοηθήματα ή/και τις μορφές ζωντανής βοήθειας και ενδιάμεσων για συγκεκριμένες ομάδες ατόμων με αναπηρίες, όπου αυτό απαιτείται.

Ο όρος «**εύλογη προσαρμογή**» αναφέρεται στις απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις και ρυθμίσεις, οι οποίες όμως δεν επιβάλλουν μια δυσανάλογη ή αδικαιολόγητη επιβάρυνση, όπου απαιτείται, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστούν για τα άτομα με αναπηρία η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών (ΟΗΕ, 2007). Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (Ν.3304/2005), ως εύλογες προσαρμογές νοούνται όλα τα ενδεδειγμένα κατά περίπτωση μέτρα που υποχρεούται να λάβει ο εργοδότης για την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης έναντι ατόμων με αναπηρία, προκειμένου τα άτομα αυτά να έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας, να ασκούν αυτήν και να εξελίσσονται, καθώς επίσης να έχουν και δυνατότητα συμμετοχής στην επαγγελματική κατάρτιση, με την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη. Δεν θεωρείται δε, δυσανάλογη η επιβάρυνση, όταν αντισταθμίζεται από μέτρα προστασίας που λαμβάνονται στο πλαίσιο άσκησης της πολιτικής υπέρ των ατόμων με αναπηρία.

² Βλ. The Center for Universal Design, North Carolina State University.

3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η σημασία της προσβασιμότητας για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και όλων των ομάδων του πληθυσμού με ανάγκες παρόμοιες με αυτά (π.χ. ηλικιωμένοι κ.λπ.) αναδεικνύεται όταν γίνει κατανοητή η σχέση της αναπηρίας με το περιβάλλον (φυσικό, δομημένο, ψυχικό κ.λπ.).

Στο Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης για τα Άτομα με Αναπηρία³ των Ηνωμένων Εθνών αναφέρεται για πρώτη φορά ότι «[...] η αναπηρία είναι μια συνάρτηση της σχέσης μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και του περιβάλλοντός τους. Προκαλείται όταν τα άτομα έρχονται αντιμέτωπα με πολιτιστικούς, φυσικούς ή κοινωνικούς φραγμούς που εμποδίζουν την πρόσβασή τους στα διάφορα συστήματα της κοινωνίας που είναι διαθέσιμα σε άλλους πολίτες. Έτσι, αναπηρία είναι η απώλεια ή ο περιορισμός των ευκαιριών για συμμετοχή στην κοινότητα σε ένα ίσο επίπεδο με τους άλλους [...]».

Η νέα Διεθνής Ταξινόμηση της Λειτουργικότητας, Αναπηρίας και της Υγείας⁴ του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, που εγκρίθηκε από την Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας Μαΐου 2001, βασίστηκε επίσης στην ιδέα ότι η αναπηρία σχετίζεται με την κοινωνία. Σε ευθυγράμμιση με τα Ηνωμένα Έθνη, δεν εξετάζει την αναπηρία μόνο ως «ιατρική» ή «βιολογική» δυσλειτουργία, αλλά τη θεωρεί ως το προϊόν αλληλεπίδρασης μεταξύ ενός ατόμου και του κοινωνικού, φυσικού και ψυχικού του περιβάλλοντος. Με τη συμπερίληψη συγκυριακών παραγόντων, στους οποίους περιλαμβάνονται οι περιβαλλοντικοί παράγοντες επιτρέπει την καταγραφή των επιπτώσεων του περιβάλλοντος στη λειτουργικότητα του ατόμου. Στην ερώτηση «τι είναι αναπηρία;» προστίθεται πλέον το ερώτημα «πότε η αναπηρία παρουσιάζεται;». Έτσι η ICF καθορίζει την κατάταξη όλων των ανθρώπινων λειτουργιών, αλλά επίσης και των σχέσεων που υπάρχουν μεταξύ του ατόμου (με ή χωρίς αναπηρία) και του περιβάλλοντός του.

Το 2000, στην Ανακοίνωσή⁵ της «Προς μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς για Άτομα με Αναπηρία», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει επίσης ότι «οι φραγμοί του περιβάλλοντος αποτελούν μεγαλύτερο εμπόδιο συμμετοχής στην κοινωνία από τους λειτουργικούς περιορισμούς και η εξάλειψη των φραγμών μέσω της νομοθεσίας, του Καθολικού Σχεδιασμού, της παροχής διευκολύνσεων και άλλων μέσων, διαπιστώθηκε ότι αποτελούν το κλειδί για την ισότητα των ευκαιριών των ατόμων με αναπηρία».

³ World Programme of Action Concerning Disabled Persons (adopted by the General Assembly on 3 December 1982, by its resolution 37/51). Βλ. ενότητα "Objectives, Background and Concepts", διαθέσιμη στη διαδικτυακή διεύθυνση www.un.org/esa/socdev/enable/diswpa01.htm (στα Αγγλικά).

⁴ International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). Διαθέσιμη στην διαδικτυακή διεύθυνση www.who.int/classifications/icf/en/ (στα Αγγλικά).

⁵ Διαθέσιμη στην διαδικτυακή διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0284:EL:NOT> (στα Ελληνικά).

Στην Έκθεση Ομάδας Εμπειρογνομώνων⁶ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Προσβασιμότητα «2010: Μία Ευρώπη προσβάσιμη για όλους» (2003) αναφέρεται ότι «[...] ένα προσβάσιμο δομημένο περιβάλλον αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο για την πραγμάτωση μιας κοινωνίας βασισμένης στην ισότητα, και παρέχει στους πολίτες του την αυτονομία και τα μέσα να ακολουθήσουν μια ενεργό κοινωνική και οικονομική ζωή. Αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο μιας αλληλέγγυας κοινωνίας, θεμελιωμένης στην έλλειψη διακρίσεων. Η κοινωνία μας βασίζεται στην πολυμορφία, συνεπιφέροντας έτσι την ανάγκη δόμησης ενός περιβάλλοντος χωρίς φραγμούς, το οποίο δεν δημιουργεί αναπηρίες και ανικανότητες. Αυτό σημαίνει πως η προσβασιμότητα αποτελεί μέριμνα για όλους και όχι μόνο για μία μειονότητα με ειδικές ανάγκες. Με μια αυξανόμενη πολύμορφη και γηράσκουσα κοινωνία στόχος πρέπει -και θα είναι- η ολοένα και περισσότερο προώθηση της προσβασιμότητας σε όλους [...]».

Αλλά και η νέα Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, η οποία κυρώθηκε⁷ με Νόμο του Κράτους (Ν.4074/2012), αναφέρει στο προοίμιο «[...] ότι η αναπηρία είναι μια εξελισσόμενη έννοια και ότι η αναπηρία προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των εμποδιζόμενων προσώπων και των περιβαλλοντικών εμποδίων και των εμποδίων συμπεριφοράς που παρεμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους [...]» και αναγνωρίζει «[...] τη σημασία της προσβασιμότητας στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στην υγεία και εκπαίδευση και στην πληροφορία και επικοινωνία, καθιστώντας δυνατό στα άτομα με αναπηρίες να απολαμβάνουν πλήρως όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών [...]».

Μια έρευνα⁸ σχετικά με την κοινωνική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία (NDA, 2005), που ανατέθηκε από την Εθνική Αρχή για την Αναπηρία της Ιρλανδίας, αναδεικνύει το ζήτημα της προσβασιμότητας ως σημαντικό παράγοντα στον περιορισμό της κοινωνικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία. Η έρευνα επιβεβαίωσε ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν πολύ πιο περιορισμένη πρόσβαση στο περιβάλλον τους και συνεπώς συμμετοχή σε κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες από ό,τι τα άτομα χωρίς αναπηρία. Η έρευνα έδειξε ότι πάνω από το 30% των σπιτιών στην Ιρλανδία δεν είναι προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρία, γεγονός που καθιστά δύσκολο σε μερικούς πολίτες με αναπηρία το να επισκεφθούν φίλους ή την οικογένεια. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία και τα ηλικιωμένα άτομα, κατά τη διάρκεια επισκέψεων σε συγγενείς και φίλους τους, είναι επίσης ένας παράγοντας για να αισθάνονται απομονωμένοι και κοινωνικά

⁶ Διαθέσιμη προς μεταβίβαση από τη διαδικτυακή διεύθυνση www.accessibletourism.org/resources/final_report_ega_el.pdf (αρχείο PDF, Ελληνικά).

⁷ Διαθέσιμη προς μεταβίβαση στη διαδικτυακή διεύθυνση www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia/diethneis-kai-perifereiakes-symbaseis.html?cid=709&did=746&sechash=d243d4b2 (PDF, Ελληνικά).

⁸ Διαθέσιμη προς μεταβίβαση από τη διαδικτυακή διεύθυνση [www.nda.ie/cntmgmtnew.nsf/0/238B333046CDDF09802570660052CE6F/\\$File/AgendaApril2005.pdf](http://www.nda.ie/cntmgmtnew.nsf/0/238B333046CDDF09802570660052CE6F/$File/AgendaApril2005.pdf) (αρχείο PDF, στα Αγγλικά).

αποκλεισμένοι. Όπως όμως οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά χρειάζονται επίσης να είναι το δομημένο περιβάλλον προσβάσιμο.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφέρει ότι κάθε παιδί έχει το δικαίωμα συμμετοχής στην οικογένεια, στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή, ωστόσο πολλά από τα παιδιά στην Ιρλανδία εξακολουθούν να αποκλείονται από τη συμμετοχή στην οικογενειακή, πολιτιστική και κοινωνική ζωή, λόγω της κατασκευής απρόσιτου περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να παίξει. Στην Ιρλανδία, η Εθνική Πολιτική αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό ως βασικό στοιχείο της κοινωνικής ένταξης. Ωστόσο, η πολιτική αναγνωρίζει επίσης ότι οι δημόσιες παιδικές χαρές δεν σχεδιάζονται γενικά λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρία. Τα ευρήματα μιας πρόσφατης μελέτης, που χρηματοδοτήθηκε από την Εθνική Αρχή για την Αναπηρία, δείχνουν ότι το γενικό επίπεδο της προσβασιμότητας σε δημόσιους χώρους παιχνιδιού στην Ιρλανδία είναι λιγότερο από επαρκές (Sugrath, 2003). Σε ορισμένες περιπτώσεις επίσης, ένα απροσπέλαστο δομημένο περιβάλλον μπορεί να είναι ένας παράγοντας που στερεί σε ένα παιδί το δικαίωμα να πάει στο σχολείο. Πρόσφατες έρευνες που εκπονήθηκαν από την Ένωση για Ανώτατη Εκπαίδευση, Πρόσβαση και Αναπηρία της Ιρλανδίας, εκτιμά ότι το 80% των σχολείων β' βάθμιας εκπαίδευσης είναι απρόσιτα από τα παιδιά με κινητικές αναπηρίες (AHEAD, 2003).

Άρα λοιπόν, το ζήτημα της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος επηρεάζει σαφώς τις ζωές των ανθρώπων με αναπηρία, μικρών και μεγάλων, και κατά συνέπεια το επίπεδο της κοινωνικής συμμετοχής και της εξίσωσης των ευκαιριών. Νομοθεσία και κανονισμοί διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην εισαγωγή μέτρων για τη βελτίωση της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος και συνεπώς βελτιώνουν την ανεξαρτησία των ατόμων με αναπηρία και το βαθμό εξίσωσης των ευκαιριών για όλους τους πολίτες.

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι η αναπηρία μπορεί να θεωρηθεί ως το αντίθετο της εξίσωσης των ευκαιριών, εξαρτώμενη άμεσα από το επίπεδο πρόσβασης των ατόμων στο περιβάλλον ή της προσβασιμότητας του περιβάλλοντος στα άτομα. Έτσι, αν η πρόσβαση των ατόμων εξασφαλίζεται μέσω της προσβασιμότητας του περιβάλλοντος, η ισότητα των ευκαιριών εμφανίζεται και συνεπώς τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία διασφαλίζονται. Εάν όμως δεν υπάρχει προσβασιμότητα, δεν υπάρχει ούτε πρόσβαση και επομένως η αναπηρία αναδεικνύεται. Έτσι, η κατανόηση των βασικών θεμάτων που αφορούν στην πρόσβαση και την προσβασιμότητα αποτελεί προϋπόθεση για την ενίσχυση της εξίσωσης των ευκαιριών και, στη συνέχεια, για την πρόληψη αναπηριών. Ως «εξίσωση των ευκαιριών» δε, ορίζεται η διαδικασία μέσω της οποίας τα διάφορα συστήματα της κοινωνίας και το περιβάλλον, όπως οι υπηρεσίες, δράσεις, πληροφόρηση και τεκμηρίωση, γίνονται διαθέσιμα (προσβάσιμα) σε όλους, ιδιαίτερα σε άτομα με αναπηρία. Η δε αναπηρία πρέπει να καταστεί σαφές ότι οφείλεται στη δυναμική αλληλεπίδραση διαφόρων παραγόντων, όπως παράγοντες που σχετίζονται με την ατομικότητα (ικανότητα, βαθμός αυτονομίας κλπ.), παράγοντες που σχετίζονται με

το περιβάλλον (προσβασιμότητα, συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας κ.λπ.) και παράγοντες που αφορούν στην κοινωνία (νόμοι, κανονισμοί, πολιτικές κ.λπ.). Το σημαντικό ζητούμενο σε όλη αυτή την προσέγγιση είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Για περισσότερες πληροφορίες για το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την Προσβασιμότητα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο βλ. Παράρτημα VI: Εθνικό και Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο.

4 ΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

4.1 Απαιτήσεις προσβασιμότητας κατά ομάδα αναπηρίας

Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν –όπως είναι γνωστό- ανομοιογενή ομάδα. Υπάρχουν διάφορες αναπηρίες: εμφανείς ή αφανείς, βαρύτερες ή ελαφρότερες, μόνιμες ή προσωρινές, μία ή συνδυασμός περισσοτέρων (κίνησης, όρασης, ακοής, ομιλίας, αντίληψης, ψυχικές / γνωστικές κ.λπ.), που συνεπάγονται διαφορετικές ανάγκες και διαφορετικές δυνατότητες των ατόμων που τις βιώνουν, οι οποίες μάλιστα επηρεάζονται ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, την κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, την εθνικότητα ή πολιτιστική κληρονομιά κ.λπ. των ατόμων. Επίσης, ενώ η αναπηρία σχετίζεται εξ ορισμού με «μειονέκτημα», δεν είναι όλα τα άτομα με αναπηρία σε εξίσου μειονεκτική θέση. Οι γυναίκες με αναπηρία π.χ. βιώνουν τα συνδυασμένα μειονεκτήματα που συνδέονται με το φύλο αλλά και με την αναπηρία. Άτομα που βιώνουν προβλήματα ψυχικής υγείας φαίνεται να είναι συχνά σε πιο μειονεκτική θέση από εκείνη των ατόμων με κινητικές ή αισθητηριακές αναπηρίες. Αντίστροφα, ο πλούτος και η κοινωνική κατάσταση των ατόμων βοηθούν να ξεπεραστούν εμπόδια συμμετοχής που πηγάζουν από την αναπηρία.

Το περιβάλλον ενός ατόμου έχει τεράστια επίδραση στην εμπειρία και την έκταση της αναπηρίας. Μη προσβάσιμα περιβάλλοντα δημιουργούν την αναπηρία, θέτοντας εμπόδια στη συμμετοχή και την ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

Έτσι, για παράδειγμα,

- ένα κωφό άτομο χωρίς διερμηνέα της νοηματικής γλώσσας,
- ένας χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου σε ένα πολυώροφο κτίριο χωρίς προσβάσιμο ανελκυστήρα, και
- ένα τυφλό άτομο που χρησιμοποιεί υπολογιστή χωρίς λογισμικό ανάγνωσης οθόνης κ.λπ.,

βιώνουν την αδυναμία συμμετοχής και μπορεί να οδηγηθούν σε αποκλεισμό ή/και απομόνωση.

Ένα περιβάλλον, λοιπόν, για να είναι προσβάσιμο πρέπει να λαμβάνει υπόψη το μεγαλύτερο δυνατό φάσμα αναγκών όλων των κατηγοριών ατόμων με αναπηρία και να διασφαλίζει την κατά το δυνατόν αυτόνομη διακίνηση και διαβίωση καθενός.

Για διευκόλυνση του καθορισμού των βασικών απαιτήσεων προσβασιμότητας θεωρείται ο παρακάτω επιμερισμός σε βασικές υποομάδες, με σχετικά παρόμοια χαρακτηριστικά και αντίστοιχα παρόμοιες απαιτήσεις προσβασιμότητας. Έτσι:

4.1.1 Άτομα με κινητικές αναπηρίες

Τα **άτομα με κινητικές αναπηρίες** (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) αντιμετωπίζουν δυσκολίες οφειλόμενες σε φυσικά, αρχιτεκτονικά και τεχνολογικά κυρίως εμπόδια π.χ. σκαλοπάτια, έλλειψη χώρου για κίνηση και ελιγμούς (στενές πόρτες, χώροι υγιεινής μικρών διαστάσεων όπου δεν χωρά αναπηρικό αμαξίδιο, μικροί ανελκυστήρες κ.λπ.), ολισθηρότητα (γυαλισμένα μαρμάρινα δάπεδα, βρεμένα δάπεδα κ.λπ.), εμπόδια στα πεζοδρόμια (πινακίδες, υπαίθριοι εξοπλισμοί εμπόρων, τραπεζάκια καφενείων, σταθμευμένα οχήματα κ.λπ.), ακατάλληλα έπιπλα, μηχανισμοί που απαιτούν δύναμη στη χρήση, κ.λπ. Ως εκ τούτου έχουν ανάγκη από:

- Ισόπεδες επιφάνειες ή επιφάνειες με μικρές κλίσεις, αντλιοσθηρές και συνεχείς, χωρίς αρμούς και σκαλοπάτια.
- Ικανό ελεύθερο χώρο για διέλευση, προσπέραση και ελιγμούς αλλά και μεταφορά από/προς το αμαξίδιο.
- Ελεύθερο χώρο δίπλα σε θέσεις συνοδών.
- Χώρους ανάπαυσης σε τακτικές αποστάσεις.
- Πλατύσκαλα οριζόντια και άνετα σε ράμπες, κλίμακες, θύρες, ανελκυστήρες.
- Κλίμακες με χειρολαβές και στις δύο πλευρές, σήμανση στις ακμές και άνετα πατήματα.
- Σήμανση στο ύψος των ματιών.
- Θύρες εύκολες στο χειρισμό με χειρολαβές σε κατάλληλα ύψη.
- Προσβάσιμους χώρους υγιεινής.
- Μηχανισμούς σε κατάλληλα ύψη και εύκολο χειρισμό.
- Ικανούς χρόνους μεταξύ συνεχόμενων φάσεων λειτουργίας μηχανισμών.

4.1.2 Άτομα με προβλήματα όρασης

Τα **άτομα με προβλήματα όρασης** (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) βασίζονται κυρίως στην αντίληψη απτικών και ηχητικών ερεθισμάτων, αντιμετωπίζουν δε δυσκολίες κυρίως με την ενημέρωση/ επικοινωνία και τη χρήση συσκευών, εξοπλισμών και βοηθημάτων. Δυσκολεύονται π.χ. όταν χρησιμοποιούνται μόνο συμβατικές έντυπες μορφές επικοινωνίας ή οπτική σήμανση (τιμοκατάλογοι, πίνακες δρομολογίων, σήμανση ασφαλείας κ.λπ.), όταν δεν προβλέπονται έντυπα με μεγάλους χαρακτήρες και έντονες χρωματικές αντιθέσεις φόντου-χαρακτήρων ή έντυπα σε γραφή Braille ή αναγνώστες

οθόνης, καθώς και με τον προσανατολισμό τους στο χώρο, όταν π.χ. δεν προβλέπεται ειδική ανάγλυφη καθοδηγητική σήμανση ή εξειδικευμένο προσωπικό για να τους βοηθήσει. Ως εκ τούτου έχουν ανάγκη από:

- Διαδρόμους με ικανό πλάτος διασταύρωσης με άλλους χρήστες και ομαλή τελική επιφάνεια.
- Διακριτά όρια διαδρόμων.
- Διακριτή επισήμανση σκαλοπατιών.
- Επισήμανση εμποδίων μέχρι το ύψος της κεφαλής.
- Απτική σήμανση ή σήμανση σε γραφή Braille.
- Ηχητική σήμανση και ενημέρωση.
- Ισχυρές χρωματικές αντιθέσεις.
- Καλά φωτιζόμενους χώρους.
- Απλότητα και σαφήνεια των μορφών και στοιχείων του περιβάλλοντος.
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες (οδηγούς, αναγνώστες, σκύλους οδηγούς κλπ.).

4.1.3 Άτομα με προβλήματα ακοής

Τα άτομα με προβλήματα ακοής (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) βασίζονται κυρίως στην αντίληψη οπτικών ερεθισμάτων, αντιμετωπίζουν δε αντίστοιχα δυσκολίες με την ενημέρωση όταν π.χ. αυτή προβλέπεται μόνο με ηχητικά συστήματα χωρίς να προβλέπονται και συστήματα οπτικής ενημέρωσης ταυτόχρονα, με την επικοινωνία όταν π.χ. δεν προβλέπεται διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα ή συστήματα ενίσχυσης ήχου, καθώς και με τη χρήση συσκευών, εξοπλισμών και βοηθημάτων αν αυτά δεν είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους (π.χ. να διαθέτουν οπτική ειδοποίηση ή δόνηση κλπ.) και ενδεχομένως με την κατανόηση γραπτού και προφορικού λόγου. Ως εκ τούτου έχουν ανάγκη από:

- Καλή ακουστική χώρων.
- Καλά φωτιζόμενους χώρους.
- Οπτική σήμανση/ενημέρωση.
- Διερμηνεία στη νοηματική και εναλλακτικές μεθόδους επικοινωνίας π.χ. SMS, γραπτό σημείωμα κλπ.
- Βοηθήματα ενίσχυσης ήχου.

- Απλότητα και σαφήνεια των μορφών και στοιχείων του περιβάλλοντος.

4.1.4 Άτομα με προβλήματα αντίληψης

Τα **άτομα με προβλήματα αντίληψης** (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) αντιμετωπίζουν δυσκολίες, που οφείλονται κυρίως σε φυσικά, αρχιτεκτονικά και τεχνολογικά εμπόδια π.χ. σε περιπτώσεις ασαφούς και περίπλοκης σήμανσης, σε περιπτώσεις χώρων με πολύπλοκη διαρρύθμιση, σε περιπτώσεις εξοπλισμών με πολύπλοκες οδηγίες χρήσης. Ως εκ τούτου έχουν ανάγκη από:

- Απλή διαρρύθμιση χώρων.
- Απλοποιημένη σήμανση.
- Απλοποιημένες οδηγίες χρήσης.

4.1.5 Άτομα με ψυχικές ή νοητικές αναπηρίες

Τα **άτομα με ψυχικές ή νοητικές αναπηρίες** (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) συχνά απαιτούν εξειδικευμένους τρόπους εξυπηρέτησης. Έτσι π.χ. άτομα με κλειστοφοβία είναι πιθανό να μην μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις αστικές συγκοινωνίες.

4.1.6 Άτομα με προβλήματα ομιλίας

Τα **άτομα με προβλήματα ομιλίας** (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) έχουν ανάγκη ειδικών μορφών επικοινωνίας π.χ. διερμηνείας στη νοηματική, εκπαιδευμένου προσωπικού κ.λπ.

4.1.7 Άτομα με αλλεργίες

Τα **άτομα με αλλεργίες** (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) συναντούν επίσης δυσκολίες που οφείλονται σε αρχιτεκτονικά εμπόδια, π.χ. σε χώρους που δε διαθέτουν καλό εξαερισμό, χώρους με πολλά άτομα ή λόγω συγκεκριμένων πολιτικών/ διαδικασιών π.χ. σε χώρους όπου επιτρέπεται η παρουσία ζώων.

4.1.8 Άτομα με άλλες αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις

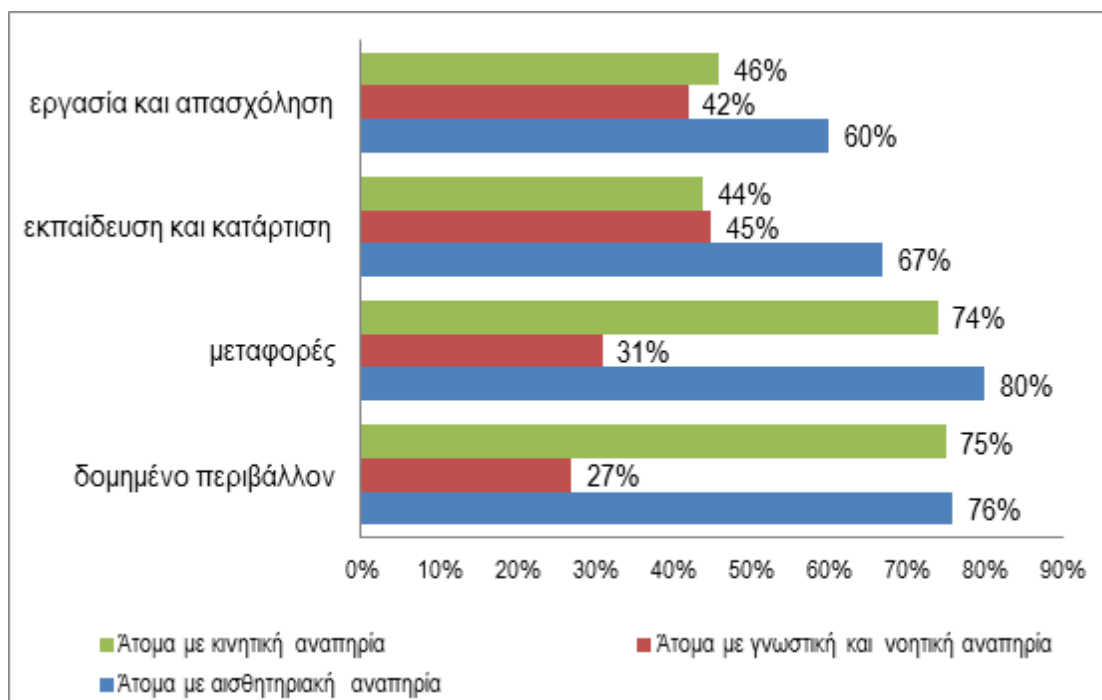
Τα άτομα με άλλες αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις (ΕΣΑμεΑ, Απρίλιος 2008) είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα σε λοιμώξεις και μικρόβια, γεγονός που προϋποθέτει αυστηρή καθαριότητα σε χώρους δημόσιας χρήσης και επομένως αντίστοιχες διαδικασίες/πολιτικές.

4.1.9 Γενικά

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για τη σωστή εξυπηρέτηση και συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία όλων των κατηγοριών παίζει η σωστή εκπαίδευση/ενημέρωση του προσωπικού συναλλαγής όλων των επιχειρήσεων, αλλά και της κοινής γνώμης γενικότερα σε θέματα σχετιζόμενα με τις ανάγκες και τους τρόπους επικοινωνίας με άτομα με αναπηρία και την προσβασιμότητα.

Χαρακτηριστικά είναι τα αποτελέσματα της έρευνας⁹ που διεξήχθη υπό το συντονισμό του Πανεπιστημίου της Βαλένθια, στο πλαίσιο του Έργου «*LivingAll: Free movements and equal opportunities for All*», με βάση τα οποία κάθε κατηγορία ατόμων με αναπηρία αντιμετωπίζει σε διαφορετικό βαθμό δυσκολίες και εμπόδια και με διαφορετική μάλιστα ιεράρχηση ανά τομέα. Έτσι άτομα με κινητικές και αισθητηριακές αναπηρίες φαίνεται ότι εν γένει συναντούν περισσότερα εμπόδια σε σχέση με τα άτομα με γνωστικές και νοητικές αναπηρίες. Τα άτομα με κινητικές και αισθητηριακές αναπηρίες εμποδίζονται περισσότερο στις μεταφορές και το δομημένο περιβάλλον και στη συνέχεια στην εκπαίδευση και την απασχόληση, ενώ τα άτομα με γνωστικές και νοητικές αναπηρίες εμποδίζονται περισσότερο στην εκπαίδευση και απασχόληση και στη συνέχεια στις μεταφορές και το δομημένο περιβάλλον. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι τα άτομα με γνωστικές και νοητικές αναπηρίες προπορεύονται ελαφρά των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες στον εμποδισμό στον τομέα της εκπαίδευσης, ενώ αντίστροφα έπονται αυτών στον εμποδισμό στον τομέα της απασχόλησης, με τα άτομα με κινητικές αναπηρίες να προπορεύονται σε εμποδισμό σε όλους τους τομείς.

⁹ Διαθέσιμη προς μεταβίβαση από τη διαδικτυακή διεύθυνση <http://www.livingall.eu/admin/Ficheros/Best%20Practices%20supporting%20free%20movement%20and%20equal%20opportunities%20for%20all%20at%20a%20glance.pdf> (αρχείο PDF, στα Αγγλικά).

Εικόνα 1. Συχνότητα εμποδίων ανά είδος αναπηρίας (Πηγή: *LivingAll, 2008*)

4.2 Τύποι εμποδίων που συναντώνται σε επιμέρους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής

Τα περιβάλλοντα μπορούν να διαφέρουν πάρα πολύ. Όχι μόνο ένα περιβάλλον εργασίας είναι διαφορετικό από ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον ή ένα περιβάλλον υγείας, αλλά και παρόμοια περιβάλλοντα (π.χ. περιβάλλοντα εργασίας) μεταξύ τους μπορεί να διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό. Εν γένει, όμως, τα εμπόδια που μπορεί να αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στα διάφορα περιβάλλοντα ομαδοποιούνται στις παρακάτω βασικές κατηγορίες.

4.2.1 Εμπόδια πρόσβασης στις υποδομές, υπηρεσίες, τεχνολογίες πληροφόρησης κ.λπ.

Το περιβάλλον ενός ατόμου, ανάλογα με το βαθμό προσβασιμότητάς του, παίζει σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των εμποδίων που το άτομο θα κληθεί να αντιμετωπίσει. Κατάλληλες παρεμβάσεις στο περιβάλλον (υποδομές, υπηρεσίες, τεχνολογίες κ.λπ.) μπορεί να εξαλείψουν ή τουλάχιστον να περιορίσουν τις επιπτώσεις αυτού του τύπου εμποδίων. Οι προαναφερόμενες παρεμβάσεις μπορεί ενδεικτικά να περιλαμβάνουν:

- βελτίωση της φυσικής πρόσβασης σε ένα κτίριο και διαφυγής από αυτό σε έκτακτες περιπτώσεις,
- παροχή τεχνικών βοηθημάτων και ανθρώπινη υποστήριξη,
- ευελιξία των ωρών εργασίας και των χρονοδιαγραμμάτων,
- χρήση εναλλακτικών μορφών επικοινωνίας/ ενημέρωσης (πληροφορίες σε Braille, ηλεκτρονικές μορφές, με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία ή απλό κείμενο, διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα κ.λπ.),
- χρήση εναλλακτικών επιλογών μεταφοράς,
- κ.λπ.

4.2.2 Εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας

Η αρνητική στάση απέναντι στα άτομα με αναπηρία μπορεί να κυμαίνεται από επιφύλαξη ή πατερναλισμό μέχρι και πλήρη άγνοια των θεμάτων που αφορούν στην αναπηρία. Όταν η αρνητική στάση εκδηλώνεται ως διάκριση μπορεί να προκαλέσει ακόμη και περιθωριοποίηση των ατόμων ή ομάδων ατόμων με αναπηρία. Στα παραδείγματα εμποδίων αυτής της κατηγορίας περιλαμβάνονται πολιτικές και κανονισμοί, που π.χ. μπορεί να εμποδίζουν τα άτομα με αναπηρία να ζήσουν εκτός ιδρυμάτων εάν έχουν ανάγκη από καθημερινές υποστηρικτικές υπηρεσίες ή που θέτουν την αρτιμέλεια ως αναγκαία προϋπόθεση για την πρόσληψη προσωπικού σε κάποια επιχείρηση.

Αλλά και η άγνοια για τις ανάγκες και τα προβλήματα που ενδεχομένως αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία μπορεί να λειτουργήσει ως εμπόδιο για την ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία. Έτσι εμπόδιο μπορεί να είναι η έλλειψη π.χ. πολιτικών για την ασφάλεια και προστασία από τη βία των ατόμων με αναπηρία. Η εμπειρία και ο φόβος της θυματοποίησης (κακοποίηση, βία, παραμέληση, παρενόχληση και διακρίσεις), που αυξάνεται με την παρουσία οικονομικής και σωματικής εξάρτησης, περιορίζουν συχνά τις επιλογές και τις ευκαιρίες των ατόμων με αναπηρία και μειώνουν τις δυνατότητες αποφυγής καταχρηστικών ή βίαιων καταστάσεων. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ή σχεδιασμού των υπηρεσιών που σχετίζονται με ζητήματα προστασίας (π.χ. δικαιοσύνη, αστυνομία, δικαστήρια, φορείς δημόσιας υγείας κ.λπ.) θα πρέπει να προωθούν πολιτικές για την ικανοποίηση των αναγκών ασφάλειας και προστασίας των ατόμων με αναπηρία.

Εμπόδιο, επίσης, αποτελεί η απουσία πολιτικών και διαδικασιών αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών, φυσικών καταστροφών κ.λπ. προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, όπως για παράδειγμα η μέριμνα για την ειδοποίηση κωφών ατόμων που δεν μπορούν να ακούσουν ένα ηχητικό συναγερμό, με παράλληλη

πρόβλεψη π.χ. συναγεμμού που θα αναβοσβήνει συνεχώς και θα τραβήξει την προσοχή τους.

4.2.3 Εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό

Τα άτομα με αναπηρία βιώνουν συχνά ένα φαύλο κύκλο: η ασθενής οικονομική κατάστασή τους επηρεάζει τις δυνατότητές τους π.χ. να διατηρήσουν την καλή υγεία τους και να μπορούν έτσι να συμμετέχουν στις κοινωνικές δραστηριότητες της πόλης τους. Αντίστροφα επίσης είναι αποδεδειγμένο ότι άτομα χωρίς κοινωνικές σχέσεις είναι επιρρεπή σε προβλήματα υγείας. Όλοι οι άνθρωποι χρειάζονται και έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε κοινωνικές, ψυχαγωγικές και πολιτιστικές εμπειρίες, δραστηριότητες και σχέσεις. Αλλά τα άτομα με αναπηρία συχνά έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε αυτές και κατά συνέπεια εύκολα οδηγούνται στην κοινωνική απομόνωση και την απώλεια βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων.

Σε συνέχεια των παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό των «κοινωνικών δικαιωμάτων», που υιοθετείται στην έκθεση «Access to Social Rights in Europe» (2003), όπου «[...] τα κοινωνικά δικαιώματα [...] αναφέρονται ταυτόχρονα στις ατομικές ανάγκες και στην κοινωνική συνοχή. Τα κοινωνικά δικαιώματα είναι αυτές οι προβλέψεις, που εκφράζονται με νομικές και άλλες μορφές, οι οποίες είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση των κοινωνικών αναγκών των ανθρώπων και για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης [...] τα κοινωνικά δικαιώματα [καλύπτουν] στέγαση, κοινωνική προστασία, απασχόληση, υγεία και εκπαίδευση [...]», οι προαναφερόμενοι τύποι εμποδίων μπορούν να εξειδικευτούν στους βασικότερους κοινωνικο-οικονομικούς τομείς ως εξής:

4.2.3.1 Εμπόδια στον τομέα των υποδομών (κτίρια, εξοπλισμοί, εξυπηρετήσεις κ.λπ.)

Τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να αντιμετωπίζουν εμπόδια στις υποδομές (κτιριακές, εξοπλισμοί, εξυπηρετήσεις, εξωτερικοί χώροι κ.λπ.) τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές. Τόσο η είσοδος στα κτίρια, όσο και η οριζόντια και κατακόρυφη κυκλοφορία, ο προσανατολισμός και η κίνηση στους ελεύθερους χώρους της πόλης, η απουσία προσβάσιμων χώρων υγιεινής, θέσεων στάθμευσης αναπηρικών οχημάτων, η απουσία υποδομών και διαδικασιών διαφυγής ατόμων με αναπηρία σε έκτακτες περιπτώσεις, αλλά και η συχνά λανθασμένη υλοποίηση παρεμβάσεων (π.χ. κατασκευή ραμπών με σκαλοπάτι στην απόληξη, οδηγών τυφλών με κατάληξη σε τοίχο ή άλλο εμπόδιο, τηλεφωνα και εξοπλισμοί σε λάθος ύψη ή με μη προσβάσιμα εγχειρίδια χρήσης κ.λπ.), καθώς και η μη συμπερίληψη των αρχών του Σχεδιασμού για Όλους στις σχολές των μηχανικών, η αδιαφορία των πολιτών που

καταπατούν κατασκευές και παρεμβάσεις που έχουν υλοποιηθεί για την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία (π.χ. στα πεζοδρόμια των πόλεων ή για τη στάθμευση οχημάτων ατόμων με αναπηρία) και η άγνοιά τους για τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα πιθανά εμπόδια αυτού του τομέα είναι συνήθως εμπόδια των κατηγοριών «εμπόδια πρόσβασης» και «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας».

Το δε υψηλό κόστος αγοράς και εγκατάστασης κάποιων εξοπλισμών (π.χ. αναβατόριο, ανελκυστήρας) ή μετατροπών σε μια κατοικία από ένα άτομο με αναπηρία, σε συνδυασμό με το συνήθως ιδιαίτερα χαμηλό οικονομικό επίπεδο αυτών και τη μη πρόβλεψη επιδότησής τους από τα Ασφαλιστικά Ταμεία, αναδεικνύει την ύπαρξη και εμποδίων της τρίτης κατηγορίας («εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης»).

4.2.3.2 Εμπόδια στον τομέα των μεταφορών

Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στον τομέα των μεταφορών είναι ευρείας κλίμακας. Εκτείνονται σε όλη την αλυσίδα των μεταφορών από ακατάλληλα οχήματα (λεωφορεία, τρένα, TAXI κ.λπ.) και εξοπλισμούς, στάσεις και σταθμούς, μηχανήματα έκδοσης και επικύρωσης εισιτηρίων, μέχρι την πληροφόρηση για τα δρομολόγια και τις παροχές, αλλά και την απουσία εκπαίδευσης του προσωπικού, την απουσία διαδικασιών διαφυγής ατόμων με αναπηρία σε έκτακτες περιπτώσεις κ.λπ. Ταυτόχρονα η απουσία συνέχειας στη προσβασιμότητα της αλυσίδας των μεταφορών (π.χ. πρόβλεψη μερικών μόνο προσβάσιμων οχημάτων σε κάποια γραμμή ή δρομολόγηση προσβάσιμων οχημάτων όταν τα πεζοδρόμια και οι στάσεις είναι μη προσβάσιμες) δημιουργούν πρόσθετα εμπόδια.

Εμπόδια δηλαδή των κατηγοριών «εμπόδια πρόσβασης» και «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας».

Με δεδομένη δε την απουσία προσβάσιμων μεταφορικών υποδομών, ιδιαίτερα κρίσιμα για τον τομέα αυτό είναι τα εμπόδια της τρίτης κατηγορίας («εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης»), αφού το συνήθως ιδιαίτερα χαμηλό οικονομικό επίπεδο των ατόμων με αναπηρία λειτουργεί αποτρεπτικά για την αγορά ΙΧ οχήματος, καθιστώντας ιδιαίτερα δύσκολη τη μετακίνηση και κατά συνέπεια τη συμμετοχή τους στα δρώμενα. Αλλά και το υψηλό κόστος εισιτηρίων, διοδίων, παράλληλης μετακίνησης συνοδού κ.λπ. συμπεριλαμβάνονται στα εμπόδια αυτής της κατηγορίας.

4.2.3.3 Εμπόδια στον τομέα των υπηρεσιών

Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της κατηγορίας εμποδίων αποτελεί η απουσία μέριμνας για την ισότιμη αντιμετώπιση των ατόμων με αναπηρία π.χ. κατά την

σύναψη ιδιωτικών ασφαλιστικών συμβολαίων ή τη λήψη καταναλωτικών ή λοιπών δανείων ή κατά τις τραπεζικές συναλλαγές, όπως επίσης η απουσία ανάγλυφης πληροφόρησης πάνω σε όλα τα καταναλωτικά προϊόντα ή η πρόβλεψη εγχειριδίων χρήσης σε προσβάσιμες μορφές ή η πρόβλεψη διερμηνέων νοηματικής στα ιδρύματα ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης. Όπως φαίνεται από τα προηγούμενα παραδείγματα, τα πιθανά εμπόδια αυτού του τομέα είναι συνήθως εμπόδια των κατηγοριών «εμπόδια πρόσβασης» και «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας».

4.2.3.4 Εμπόδια στον τομέα πολιτισμού και αναψυχής

Εκτός από την έλλειψη προσβάσιμων υποδομών στον τομέα αυτό ενδεικτικά παρατηρούνται και εμπόδια όπως τα παρακάτω:

- Έλλειψη ενημέρωσης προσωπικού για θέματα σχετικά με την αναπηρία και προσβασιμότητα
- Απουσία απτικών εκθεμάτων και ξεναγήσεων με διερμηνεία στη νοηματική
- Απουσία οδηγών, εγχειριδίων κ.λπ. σε προσβάσιμες μορφές
- Απουσία ειδικού εξοπλισμού και υπηρεσιών (π.χ. συστήματα ενίσχυσης ήχου, υπότιτλοι, διερμηνεία στη νοηματική κ.λπ.)

Τα πιθανά εμπόδια αυτού του τομέα είναι επίσης εμπόδια των κατηγοριών «εμπόδια πρόσβασης» και «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας».

4.2.3.5 Εμπόδια στον τομέα της απασχόλησης

Όσον αφορά τον τομέα της απασχόλησης τα άτομα με αναπηρία, εκτός από την έλλειψη φυσικής προσβασιμότητας των χώρων εργασίας, έχουν να αντιμετωπίσουν και τα ακόλουθα εμπόδια :

- Έλλειψη πολιτικών/διαδικασιών για την υποστήριξη εργαζομένων με αναπηρία (π.χ. ευέλικτα ωράρια εργασίας ή δυνατότητα προσαρμογής των ωρών εργασίας).
- Έλλειψη πολιτικών για την απασχόληση που να διασφαλίζουν συμβατότητα της οικογενειακής ζωής και των επαγγελματικών ευθυνών, ιδιαίτερα των ατόμων με αναπηρία.
- Μη συμμόρφωση των εργοδοτών με τη νομοθεσία περί μη διάκρισης, ποσοστώσεων κατά τις προσλήψεις.

- Έλλειψη χρηματοδοτικής στήριξης των εργοδοτών ή άλλα μέτρα/κίνητρα για εύλογες προσαρμογές των θέσεων εργασίας ή/και απασχόληση ατόμων με αναπηρία.
- Έλλειψη ενημέρωσης των εργοδοτών για τις δυνατότητες εργασίας των ατόμων με αναπηρία, τις ανάγκες τους και το τυχόν κόστος προσαρμογών.
- Παγιωμένα κοινωνικά στερεότυπα και έλλειψη ενημέρωσης του οικογενειακού περιβάλλοντος, το οποίο συχνά λόγω προστατευτισμού μπορεί να αποθαρρύνει τα άτομα με αναπηρία από το να επωφεληθούν από προσφορές κατάρτισης ή εργασίας.
- Το υψηλό ποσοστό ανεργίας του γενικού πληθυσμού.

Συνεπώς τα πιθανά εμπόδια αυτού του τομέα είναι εμπόδια των κατηγοριών «εμπόδια πρόσβασης» και «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας».

4.2.3.6 Εμπόδια στον τομέα της εκπαίδευσης

Εκτός από το επίπεδο της προσβασιμότητας των υποδομών, που συχνά δεν επιτρέπει σε μαθητές/σπουδαστές αλλά και εκπαιδευτικό προσωπικό με αναπηρία να βιώσουν τις ίδιες εμπειρίες στα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των κατηγοριών με τα άτομα χωρίς αναπηρία και τα παρακάτω αποτελούν εμπόδια που δυσχεραίνουν την καθημερινή τους ζωή:

- Έλλειψη καταρτισμένων εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης σε θέματα αναπηρίας ώστε να υποδεχθούν μαθητές με αναπηρία στα εκπαιδευτικά ιδρύματα του γενικού πληθυσμού.
- Έλλειψη εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης στο σπίτι και στο εκπαιδευτικό ίδρυμα (π.χ. συνοδοί, διερμηνείς, αναγνώστες κ.λπ.).
- Έλλειψη ειδικών εξοπλισμών και τεχνολογιών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- Απουσία ειδικών προγραμμάτων, προσαρμοσμένων στους μαθησιακούς ρυθμούς των ατόμων με αναπηρία.
- Έλλειψη διαδικασιών (π.χ. τρόπος εξέτασης κ.λπ.) προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία.
- Έλλειψη προσβάσιμων προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Σε συνέχεια των παραπάνω τα πιθανά εμπόδια αυτού του τομέα είναι εμπόδια των κατηγοριών «εμπόδια πρόσβασης» και «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας», χωρίς να αποκλείονται «εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης» δεδομένου του χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου και του υψηλού κόστους αυτής καθαυτής της αναπηρίας που δυσχεραίνουν την ατομική πρόσβαση των

ατόμων αυτών σε υποστηρικτικές π.χ. υπηρεσίες, προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες της εκπαίδευσης.

4.2.3.7 Εμπόδια στον τομέα της πληροφόρησης και επικοινωνίας

Τα βασικότερα εμπόδια στον τομέα αυτό επικεντρώνονται σε:

- Έλλειψη πληροφόρησης σε προσβάσιμες μορφές και απλά κείμενα.
- Έλλειψη προσβάσιμων ιστοσελίδων.
- Έλλειψη εξειδικευμένης πληροφόρησης (π.χ. προσφερόμενων προσβάσιμων υποδομών και υπηρεσιών).
- Υψηλό κόστος νέων τεχνολογιών.
- Ασυμβατότητα τεχνολογιών και αναπηρικών βοηθημάτων.
- Έλλειψη ενημέρωσης/εκπαίδευσης προσωπικού συναλλαγής σε θέματα αναπηρίας.

Εμπόδια δηλαδή και των τριών βασικών κατηγοριών (εμπόδια πρόσβασης, εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας και εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης).

4.2.3.8 Εμπόδια στον τομέα της υγείας

- Στόχευση στην ιατρική προσέγγιση και όχι στη δικαιωματική. Αποτέλεσμα η απουσία προσβάσιμων υποδομών υγείας.
- Έλλειψη ιατρικού εξοπλισμού προσβάσιμου σε άτομα με αναπηρία (π.χ. μαστογράφοι κατάλληλοι για άτομα σε αμαξίδιο).
- Έλλειψη εντύπων σε προσβάσιμες μορφές.
- Έλλειψη υποστηρικτικών υπηρεσιών (π.χ. συνοδών, διερμηνέων κ.λπ.).
- Έλλειψη ενημέρωσης/εκπαίδευσης προσωπικού συναλλαγής σε θέματα αναπηρίας.

Εμπόδια δηλαδή και των βασικών κατηγοριών («εμπόδια πρόσβασης», «εμπόδια λόγω συμπεριφοράς, προκατάληψης και άγνοιας») στα οποία προστίθενται και «εμπόδια λόγω οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης», λαμβανομένων υπόψη αφενός του χαμηλού συνήθως εισοδήματος των ατόμων με αναπηρία και του υψηλού κόστους αυτής καθαυτής της αναπηρίας (π.χ. φυσιοθεραπείες, ειδικός εξοπλισμός, φαρμακευτική αγωγή κ.λπ.) και αφετέρου των ανεπαρκών καλύψεων που παρέχουν

συνήθως τα Ταμεία. Μια ποιοτική προσέγγιση εξάλλου των αποτελεσμάτων της έρευνας, που διεξήχθη υπό το συντονισμό του Πανεπιστημίου της Βαλένθια στο πλαίσιο του Έργου «LivingAll: Free movements and equal opportunities for All» (βλ. προηγούμενη ενότητα 4.1), αναφορικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία αναδεικνύει κυρίως τα εξής εμπόδια:

- Έλλειψη προσβάσιμης πληροφόρησης
- Μεγάλη γραφειοκρατία
- Αρχιτεκτονικά εμπόδια
- Έλλειψη εκπαιδευμένων στελεχών σε θέματα αναπηρίας

4.2.3.9 Ιεράρχηση βασικών εμποδίων ανά τομέα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα εμπόδια που καταγράφηκαν στο πλαίσιο του Έργου LivingAll ανά τομέα.

Πίνακας 1. Εμπόδια ανά τομέα

	1 ^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	2 ^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	3 ^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε
Κατοικία	Αρχιτεκτονικά εμπόδια Σκάλες χωρίς ράμπες και απουσία ή απροσπέλαστοι ανελκυστήρες. Μη προσβάσιμες κατοικίες. Απουσία ανάγλυφων οδηγών και ανεπαρκής φωτισμός.	Τεχνολογικά εμπόδια Μη προσβάσιμοι ανελκυστήρες. Υψηλού κόστους, δύσχρηστες, μεγάλων διαστάσεων για οικιακή χρήση και δύσκολα αποκτούμενες υποστηρικτικές τεχνολογίες.	Εμπόδια πληροφόρησης Έλλειψη πληροφόρησης για τεχνολογίες και πρόσβαση σε οικονομική υποστήριξη.

	1^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	2^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	3^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε
Δομημένο περιβάλλον	<p>Αρχιτεκτονικά εμπόδια</p> <p>Σκάλες, έλλειψη χειρολισθήρων, ραμπών και ανελκυστήρων.</p> <p>Κακά συντηρημένα πεζοδρόμια.</p> <p>Εμπόδια από τοποθέτηση κινητών αντικειμένων.</p>	<p>Τεχνολογικά εμπόδια</p> <p>Μη προσβάσιμοι σηματοδότες.</p> <p>Μη προσβάσιμοι ανελκυστήρες.</p>	<p>Εμπόδια πληροφόρησης</p> <p>Δυσνόητες αρχιτεκτονικές κατόψεις και χωροθέτηση κτιρίων.</p> <p>Φτωχή σήμανση και απουσία ανάγλυφης σήμανσης.</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης για προσβάσιμους χώρους.</p>
Μέσα επικοινωνίας	<p>Τεχνολογικά εμπόδια</p> <p>Μενού CDs, DVDs, ιστοσελίδων είναι συχνά μη προσβάσιμα ή δύσκολα προσβάσιμα.</p> <p>Κινητά τηλέφωνα με μη προσβάσιμα πλήκτρα και οθόνες.</p> <p>Ασυμβατότητα με τις υποστηρικτικές τεχνολογίες των ΑμεΑ.</p>	<p>Πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης των ΑμεΑ σχετικά με α) πως θα βρουν οικονομική υποστήριξη, β) πως θα χρησιμοποιήσουν τις τρέχουσες τεχνολογίες.</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης των επαγγελματιών που ασχολούνται με το σχεδιασμό π.χ. ιστοσελίδων.</p>	<p>Οικονομικά εμπόδια</p> <p>Υψηλό κόστος τεχνολογιών.</p> <p>Μείωση ή παύση οικονομικής υποστήριξης με την εξεύρεση εργασίας.</p> <p>Υψηλό κόστος πρόσβασης στο INTERNET σε μερικές χώρες.</p>
Μέσα μεταφοράς	<p>Αρχιτεκτονικά εμπόδια</p> <p>Μη προσβάσιμοι σταθμοί.</p> <p>Απουσία προσβάσιμων τουαλετών σε οχήματα μακρινών διαδρομών.</p> <p>Έλλειψη χώρων στάθμευσης για οχήματα ΑμεΑ.</p> <p>Ελάχιστα προσαρμοσμένα TAXI.</p>	<p>Τεχνολογικά εμπόδια</p> <p>Ακατάλληλες ή σπασμένες ράμπες σε ΜΜΜ.</p> <p>Δυσκολίες στην προσαρμογή ΙΧ.</p>	<p>Οικονομικά εμπόδια</p> <p>Υψηλό κόστος τεχνολογιών.</p> <p>Οικονομική υποστήριξη δύσκολα βρίσκεται και συνήθως δεν είναι αρκετή.</p>

	1^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	2^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	3^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε
Κοινωνική ασφάλιση	<p>Γραφειοκρατικά εμπόδια</p> <p>Ανελαστικά συστήματα, αργές διαδικασίες, μεγάλες λίστες αναμονής κ.λπ.</p> <p>Διαφορετικές υπηρεσίες για θέματα αναπηρίας.</p> <p>Δυσνόητες διαδικασίες και διοικητική ορολογία.</p>	<p>Πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης για το που θα βρεις πληροφόρηση.</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης ΑμεΑ για τα δικαιώματά τους.</p>	<p>Οικονομικά εμπόδια</p> <p>Ανεπαρκής οικονομική υποστήριξη για να καλύψουν τις ανάγκες τους.</p>
Γενική κοινωνική υποστήριξη	<p>Γραφειοκρατικά εμπόδια</p> <p>Ανελαστικά συστήματα, αργές διαδικασίες, μεγάλες λίστες αναμονής κ.λπ.</p> <p>Διαφορετικές υπηρεσίες για θέματα αναπηρίας.</p> <p>Δυσνόητες διαδικασίες και διοικητική ορολογία.</p>	<p>Πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης για τις τρέχουσες πρωτοβουλίες /δράσεις υποστήριξης ΑμεΑ.</p>	<p>Επαγγελματίες χωρίς κατάλληλη εκπαίδευση</p> <p>Οι επαγγελματίες σε εγκαταστάσεις αναψυχής δε γνωρίζουν πώς να επικοινωνήσουν με ΑμεΑ.</p> <p>Άγνοια των επαγγελματιών σχετικά με την προσβασιμότητα και το Σχεδιασμό για Όλους.</p>
Υγεία	<p>Γραφειοκρατικά εμπόδια</p> <p>Ανελαστικά συστήματα, αργές διαδικασίες, μεγάλες λίστες αναμονής κ.λπ.</p>	<p>Επαγγελματίες χωρίς κατάλληλη εκπαίδευση</p> <p>Έλλειψη ειδικών στα νοσοκομεία.</p> <p>Έλλειψη κατάλληλων μέσων μεταφοράς για ΑμεΑ που πρέπει να ταξιδέψουν από μακριά για να συναντήσουν ένα γιατρό.</p>	<p>Πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης για το που και πως θα βρουν υποστήριξη και σχετικά με τις υποστηρικτικές τεχνολογίες.</p> <p>Δυσνόητη πληροφόρηση.</p>
Εκπαίδευση	<p>Επαγγελματίες χωρίς κατάλληλη εκπαίδευση</p> <p>Έλλειψη ειδικών που μπορούν να επικοινωνήσουν με ΑμεΑ στα κέντρα εκπαίδευσης.</p>	<p>Γραφειοκρατικά εμπόδια</p> <p>Ανελαστικά συστήματα, αργές διαδικασίες, μεγάλες λίστες αναμονής κ.λπ.</p>	<p>Πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με πρωτοβουλίες/ δράσεις και προσαρμοσμένα εκπαιδευτικά κέντρα.</p>

	1^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	2^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε	3^ο κατά προτεραιότητα εμπόδιο που αναφέρθηκε
Απασχόληση	<p>Κοινωνική στάση διακρίσεων σε βάρος ΑμεΑ</p> <p>Διακρίσεις από εργοδότες και συναδέλφους.</p>	<p>Γραφειοκρατικά εμπόδια</p> <p>Ανελαστικά συστήματα, αργές διαδικασίες, μεγάλες λίστες αναμονής για να επωφεληθούν των δικαιωμάτων τους.</p>	<p>Πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη γνώσης από τους εργοδότες των πρωτοβουλιών/ δράσεων για την υποστήριξη και αύξηση της απασχόλησης των ΑμεΑ.</p>

Πηγή: *LivingAll, 2008*

ΜΕΡΟΣ Β΄
-
Η ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΌΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΔΉΜΟ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΌΥΠΟΛΗΣ

5 Ο ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

5.1 Βασικά χαρακτηριστικά του δήμου

Ο Δήμος Αλεξανδρούπολης αποτελεί την πρωτεύουσα του νομού Έβρου και είναι δήμος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, που συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν.3852/2010). Προέκυψε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Αλεξανδρούπολης, Φερών και Τραϊανούπολης. Η έκταση του νέου Δήμου είναι 1219.94 τ.χλμ και ο πληθυσμός του ανέρχεται σε 72.250 κάτοικους (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2011). Έδρα του νέου δήμου ορίστηκε η Αλεξανδρούπολη και ιστορική έδρα η Βήρα (ό.π.).

5.2 Δραστηριότητες του Δήμου την περίοδο 2003-2011 σχετικές με τα ΑμεΑ και την προσβασιμότητα

5.2.1 Περίοδος 2003-2010

Την περίοδο 2003-2010 με αποφάσεις του Δήμου Αλεξανδρούπολης έχουν γίνει ιδιαίτερα σημαντικές παρεμβάσεις που με άμεσο τρόπο αφορούν και στα άτομα με αναπηρία και ειδικότερα στην προσβασιμότητα.

Οι παρεμβάσεις αφορούν κυρίως σε υποδομές του δημόσιου χώρου (δρόμοι, πλατείες, πάρκα), κτίρια δημοσίου ενδιαφέροντος (π.χ. Δημαρχείο, Πολυδύναμο Πολιτιστικό Κέντρο, αθλητικές εγκαταστάσεις, Δημοτικό Θέατρο) και έχουν επηρεάσει καθοριστικά την ποιότητα ζωής των πολιτών και σε ένα βαθμό τη ζωή των ατόμων με αναπηρία. Παρακάτω αναφέρονται ορισμένες από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις του Δήμου Αλεξανδρούπολης.

- **Αναπλάσεις κεντρικών δρόμων: Βενιζέλου - 14ης Μαΐου - Ιωακείμ Καβύρη.** Συνοπτικά προβλέπονται διαμορφώσεις διασταυρώσεων, δημιουργία θυλάκων στάθμευσης, διαβάσεων για ΑμεΑ, ποδηλατόδρομοι (14ης Μαΐου και Ι. Καβύρη), πλακοστρώσεις πεζοδρομίων, αντικατάσταση κρασπέδων, υπογειοποίηση καλωδίων ΔΕΗ, πύκνωση δενδροφυτεύσεων, τοποθέτηση φωτιστικών.
- **Σύμβαση του έργου «Αναπλάσεις οδών περιοχής οδού Άβαντος».** Πρόκειται για έργο που αφορά στην αναβάθμιση της περιοχής (ανάπλαση της οδού Άβαντος από το ύψος της σιδηροδρομικής γραμμής και μέχρι την οδό Τραϊανουπόλεως συμπεριλαμβανομένων των δύο παράλληλων και

όλων των καθέτων οδών). Περιλαμβάνει αντικατάσταση παλιών πλακών πεζοδρομίου και των κρασπέδων, τοποθέτηση νέων φωτιστικών καθώς και κατασκευή ραμπών για τη διευκόλυνση των ατόμων με αναπηρία.

- **Ολοκλήρωση της οδού Παπαναστασίου (ρέμα Βανικιώτη).** Με το έργο δίνεται «ανάσα» στο κυκλοφοριακό πρόβλημα με τη δημιουργία μιας σύγχρονης οδικής αρτηρίας διπλής κατεύθυνσης που θα διαθέτει ποδηλατόδρομο και θέσεις στάθμευσης αυτοκινήτων.
- Ανάπλαση χώρων πρασίνου, στην πόλη και στους οικισμούς.
- Διαμόρφωση πάρκων και πλατειών
- Δημιουργία σύγχρονου και ασφαλούς δικτύου ποδηλατοδρόμων συνολικού μήκους 6 χλμ.

Κοινωνική Πολιτική:

- Δημιουργία ολοκληρωμένου δικτύου υποδομών και δράσεων, στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής.
- Κέντρο Παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών.
- Πρόγραμμα κατ' οίκον διανομής μαγειρεμένου φαγητού, για τη στήριξη των ηλικιωμένων, των μοναχικών και ανήμπορων συμπολιτών μας.
- Προγράμματα κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης και νοσηλευτικής φροντίδας, καθώς και πολυάριθμες προνοιακές δράσεις.
- Τράπεζα ειδών πρώτης ανάγκης, για δημότες που βρίσκονται σε δύσκολη θέση.
- Πρόγραμμα Δημιουργικής Απασχόλησης και Κοινωνικής Προσφοράς.
- Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου.
- Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι.

5.2.2 Περίοδος 2011-σήμερα

- Συντήρηση του κτιρίου του Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρία και κάλυψη θέρμανσης.
- Προτάσεις συγκοινωνιακών θεμάτων στην πόλη – διευκολύνσεις ΑμεΑ:
 - Ηχητικά φανάρια σε όλη την πόλη.

- Κατασκευή όπου δεν υπάρχουν και βελτίωση των υπαρχουσών ραμπών σε όλη την πόλη.
- Πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες για άτομα με Αναπηρία.
- Δημιουργία θέσεων πάρκινγκ παραπλεύρως της Εθνικής Τράπεζας (επί της Μητροπολίτου Ιωακείμ), απέναντι του ΚΤΕΛ και του σταθμού ΟΣΕ.
- Ρύθμιση λειτουργίας φαναριών Αγίου Βασιλείου – Κάμπινγκ.
- Προτάσεις για απασχόληση – εξυπηρέτηση ατόμων ΑμεΑ:
 - Απόσπαση ενός υπαλλήλου από τον Δήμο για γραμματειακή υποστήριξη στο σύλλογο ΑμεΑ.)
 - Απασχόληση ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις του Δήμου.
 - Μείωση 50% στα τιμολόγια ύδρευσης και αποχέτευσης.

5.3 Επιχειρησιακός Προγραμματισμός Δήμου 2012-2014¹⁰

5.3.1 Στρατηγικοί στόχοι του Δήμου

Η αναπτυξιακή στρατηγική του Δήμου, εξειδικεύεται σε **έξι (6) βασικούς στρατηγικούς στόχους**:

1. Βελτίωση του επιπέδου ανάπτυξης, του εισοδήματος και της απασχόλησης των κατοίκων του Δήμου.
2. Ανάδειξη του Δήμου Αλεξανδρούπολης σε ισχυρό πόλο του Έβρου, αλλά και της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης.
3. Αξιοποίηση της γεωγραφικής εγγύτητας του Δήμου με την Τουρκία και τη Βουλγαρία και της κομβικής του θέσης στα δίκτυα μεταφορών, για την προσέλκυση επενδύσεων και νέων κατοίκων.
4. Αξιοποίηση του παραγωγικού κάμπου της περιοχής του με την αναδιάρθρωση του πρωτογενή τομέα.
5. Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος.
6. Βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και των υπηρεσιών προς τους πολίτες.

¹⁰ Δ. Αλεξανδρούπολης, Στρατηγικός και Επιχειρησιακός Σχεδιασμός του νέου Δήμου Αλεξανδρούπολης 2012-2014

5.3.2 Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Από την επεξεργασία και κωδικοποίηση των απόψεων των Υπηρεσιών του Δήμου, προκύπτουν σοβαρές ελλείψεις και προβλήματα που χρήζουν αντιμετώπισης στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος στα εξής πεδία αρμοδιότητας:

1. Ανάπτυξης

- Ανάγκη αναβάθμισης των υποδομών στο Δέλτα του Έβρου.
- Ελλιπώς ολοκληρωμένη τουριστική προβολή - επιβάλλεται η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος που θα έχει ως στόχο να αυξήσει την τουριστική κίνηση και να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.
- Ελλιπής έντυπη και ηλεκτρονική προβολή του Δήμου.

2. Περιβάλλοντος

- Μη πλήρης κάλυψη αναγκών υδροδότησης και έλλειψη ποιοτικά κατάλληλου νερού των περιοχών Μάκρης - Δικέλλων - Μεσημβρίας - Συκορράχης κλπ καθώς και των ΔΕ Φερών και Τραιανούπολης.
- Έλλειψη περιαστικού δάσους και ανάγκη κάλυψης με πράσινο της πόλης της Αλεξανδρούπολης με καρποφόρα δέντρα

3. Ποιότητας ζωής των πολιτών και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων

- Έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα.
- Έλλειψη χώρων Parking.
- Υποβάθμιση της παραλιακής ζώνης της πόλης.

4. Απασχόληση στις υπηρεσίες του Δήμου

- Έλλειψη δράσεων επιμόρφωσης του προσωπικού του Δήμου.
- Βελτίωση της απασχολησιμότητάς τους

5. Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης

- Έλλειψη κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού για βρεφονηπιακούς σταθμούς.
- Αύξηση των απόρων και ανάγκη στήριξής τους.

- Έλλειψη υποδομών για τις ευπαθείς & ειδικές κοινωνικές ομάδες, αστέγους κλπ.
- Έλλειψη σχεδιασμού δράσεων Κοινωνικής Συνοχής και ιδιαίτερα για τις ειδικές ομάδες πληθυσμού.

6. Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού

- Ανάγκη διαμόρφωσης των αύλειων χώρων των σχολείων
- Δημιουργία νέων σχολικών μονάδων και χώρων άθλησης.
- Ελλιπής ευαισθητοποίηση πολιτών σε θέματα καθαριότητας, κοινωνικής αλληλεγγύης κλπ.

5.3.3 Στρατηγικά χαρακτηριστικά

Με βάση την μελετητική προσέγγιση στα πλαίσια ευρύτερης καταγραφής και θεώρησης των προκλήσεων και ευκαιριών που αντιμετωπίζει σήμερα ο Ο.Τ.Α. Αλεξανδρούπολης, επισημαίνονται τα ακόλουθα στρατηγικά χαρακτηριστικά:

1. Μειονεκτήματα

- Έντονη χωρική και κοινωνική διαφοροποίηση – χαμηλή συνεκτικότητα μεταξύ ΔΕ
- Αύξηση της ανεργίας
- Ανεπαρκώς εκσυγχρονισμένος αγροτικός τομέας.
- Ανεπαρκή αρδευτικά δίκτυα (ως προς τον αριθμό και την ποιότητα).
- Αρνητική επίπτωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις προστατευόμενες περιοχές.
- Ανεπαρκής διαχείριση των αλιευμάτων.
- Ελλιπείς υποδομές υγείας στους περιφερειακούς οικισμούς
- Μειωμένη προσβασιμότητα για ΑΜΕΑ και άτομα τρίτης ηλικίας σε κοινωνικές υποδομές.
- Αύξηση του δείκτη γήρανσης κυρίως στους περιφερειακούς οικισμούς.
- Εκροή οικονομικών δραστηριοτήτων προς τη Βουλγαρία και την Τουρκία
- Έλλειψη ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων

2. Πλεονεκτήματα

- Ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και μνημείων όπως του Δορίσκου, της Ιτέας, των Φερών, της Ταϊανούπολης, του Άβαντα, της Μάκρης και της Μεσημβρίας
- Ύπαρξη γεωθερμικού πεδίου και αιολικού δυναμικού πεδίου.
- Θέση πάνω στην Εγνατία οδό και το κύριο σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας- ύπαρξη λιμένα και αερολιμένα.
- Πλούσιο φυσικό περιβάλλον, πχ Δέλτα του ποταμού Έβρου, Λουτρά Τραϊανούπολης
- Σημαντική πολιτιστική κληρονομιά.
- Κτηνοτροφία, κυρίως στις Φέρες
- Ύπαρξη νέων αγροτών
- Δυνατότητα παραγωγής ευρέως φάσματος γεωργικών προϊόντων - άφθονοι επιφανειακοί υδατικοί πόροι.
- Ύπαρξη παραλιακής ζώνης για την ανάπτυξη θερινού τουρισμού
- Ύπαρξη Πανεπιστημίου
- Ύπαρξη ενός σημαντικού αστικού κέντρου με ανεπτυγμένο τριτογενή τομέα

Ο Ο.Τ.Α. Αλεξανδρούπολης καλείται να λειτουργήσει την τριετία 2012-2014 με βάση τις εξής δύο ιδιαίτερα καθοριστικές παραμέτρους:

α) Δραστική δημοσιονομική προσαρμογή σε εθνικό επίπεδο που μεταφράζεται σε περικοπή της κρατικής επιχορήγησης του τακτικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Δήμου, με συνέπεια την μείωση των λειτουργικών διαθεσίμων σε κρίσιμες αρμοδιότητες, την πλήρη αδυναμία προσλήψεων για την ενίσχυση και αντικατάσταση του υπαλληλικού προσωπικού και την αδυναμία χρηματοδότησης επενδυτικών δράσεων (τεχνικά έργα, συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις).

β) Διεύρυνση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων που ασκούνται από τον Δήμο σε όλους τους τομείς του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού και της οικονομίας, με συνέπεια να επιφορτίζεται ο Ο.Τ.Α. με τον καθορισμό και την υλοποίηση ενός μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης συμβατού με την προστασία και τη διατήρηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και προσανατολισμένου στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας με όλους τους τρόπους. Το νέο αναπτυξιακό μοντέλο, στηριζόμενο στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ενοποιημένης πλέον

περιοχής ευθύνης του, στην οποία συνυπάρχουν αγροτικές, ενεργειακές, μεταποιητικές, διαμετακομιστικές και άλλες δραστηριότητες του τριτογενή τομέα και οι οποίες θα αναδειχθούν περαιτέρω μέσα από παρεμβάσεις και έργα που θα υποστηρίζουν και θα κινητοποιούν το τοπικό παραγωγικό δυναμικό και θα στοχεύουν στη διαμόρφωση νέας ποιοτικής ταυτότητας.

5.3.4 Οι Άξονες του Στρατηγικού Σχεδίου

Οι Άξονες του Στρατηγικού Σχεδίου, για κάθε έναν από τους οποίους εξειδικεύονται στόχοι τοπικής και εσωτερικής ανάπτυξης και παρεμβάσεις – σημαίες, είναι οι παρακάτω:

Νέο Αστικό Περιβάλλον & Ασφαλής Πόλη (1^{ος} Άξονας)

- Κατασκευή – ανάδειξη της παραλιακής ζώνης Αλεξανδρούπολης (με την ανάδειξη – προβολή του παραδοσιακού «καρνάγιου» στην περιοχή της Απολλωνιάδος) και τη σύνδεσή του με την ανατολική πλευρά της πόλης.
- Ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της πόλης.
- Ανάδειξη των διατηρητέων κτιρίων της πόλης.
- Ανάδειξη του βυζαντινού χαρακτήρα της ιστορικής έδρας της Βήρας με αιχμή τη μοναδικότητα του ναού της Παναγίας της Κοσμοσώτειρας σε συνδυασμό με τον αρχαιολογικό χώρο του Δορίσκου που παραμένει αναξιοποίητος.
- Χωροθέτηση κατασκευών για αναγκαίες πολιτιστικές δράσεις με κατασκευή ανοικτών μικρών αμφιθεάτρων στην Τραϊανούπολη και Μάκρη, υπαίθριου θεάτρου στην περιοχή Παρμενίωνα και ανακατασκευή υπαρχόντων.
- «Εκσυγχρονισμός του λιμένα Αλεξανδρούπολης και «σύνδεση» του με την περιφερειακή οδό μέσω της Εγνατίας οδού».
- «Δημιουργία περιφερειακής οδού της Ν. Χηλής- Γέφυρας Μαΐστρου (μικρός περιφερειακός), ώστε να μπορεί να λυθεί το έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης».
- Εκπόνηση νέας κυκλοφοριακή μελέτη στο σύνολο του νέου Δήμου, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί οικονομική και γρήγορη συγκοινωνία μεταξύ οικισμών και εντός οικισμών.
- «Εκπόνηση υδρογεωλογικής μελέτης για το σύνολο του νέου Δήμου, αποσκοπώντας στη βέλτιστη χρήση των υδάτινων πόρων, και την

εξασφάλιση ποιοτικού νερού ύδρευσης στους κατοίκους» - Δίκτυα ύδρευσης.

- Αστική αναζωογόνηση και βελτίωση της σχέσης της πόλης με τη θάλασσα.

Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (Άξονας 2ος)

- Κάλυψη κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού σε βρεφονηπιακούς σταθμούς.
- Λειτουργία Βιοαγροκτήματος, κοινωνικού παντοπωλείου κοινωνικού ιατρείου και κοινωνικού φαρμακείου.
- Ενίσχυση της έννοιας του Εθελοντισμού.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση του προγράμματος Κοινωνικής Συνοχής.

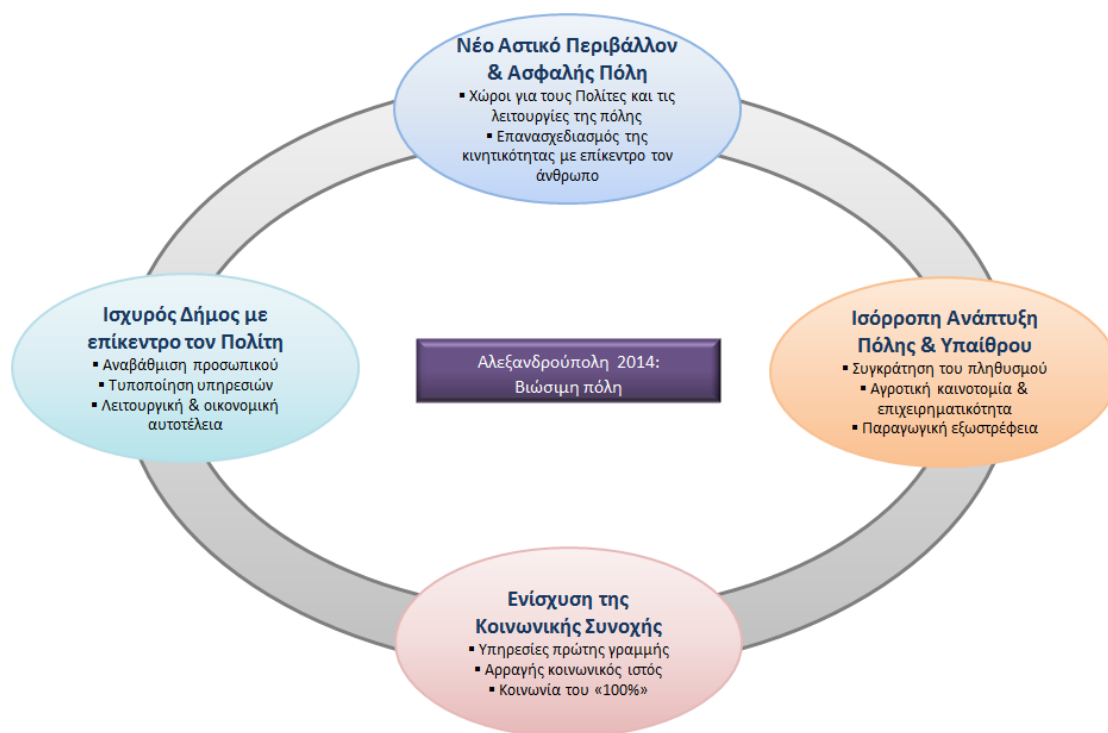
Ισόρροπη Ανάπτυξη Πόλης & Υπαίθρου (3ος Άξονας)

- «Αξιοποίηση – ανάδειξη του Δέλτα του Έβρου.
- Αξιοποίηση - ανάδειξη του ορεινού όγκου - Ενίσχυση περιπατητικού και ιαματικού τουρισμού.
- Αξιοποίηση του γεωθερμικού πεδίου και των ήπιων μορφών ενέργειας.
- Δημιουργία ενημερωτικού – τουριστικού εντύπου του Καλλικρατικού Δήμου.
- Στήριξη της τοπικής οικονομίας κάθε δημοτικής ενότητας, και ανάδειξη της πολυμερούς διάστασης του τοπικού τουρισμού, μέσω της διοργάνωσης, καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου, σημαντικών πολιτιστικών, ψυχαγωγικών, αθλητικών εκδηλώσεων και εκθέσεων.

Ισχυρός Δήμος με επίκεντρο τον Πολίτη (4ος Άξονας)

- Αξιοποίηση προγραμμάτων π.χ. ΕΕΤΑΑ ΑΕ, ΙΝ.ΕΠ κλπ.
- Κατάρτιση προσωπικού- επιμόρφωση στελεχών.
- Ανανέωση – αντικατάσταση εξοπλισμού και κτιριακών εγκαταστάσεων.
- Εγκατάσταση νέου εξοπλισμού πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.
- Εγκατάσταση συστήματος ποιότητας σε όλες τις υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα του Δήμου – μέτρηση αποτελεσματικότητας.

Συμπερασματικά και σχηματικά, η αποτύπωση των παραπάνω Αξόνων γίνεται ως εξής:

Εικόνα 2. Άξονες του Στρατηγικού Σχεδίου του Δ. Αλεξανδρούπολης

5.3.5 Το Επιχειρησιακό Σχέδιο του Δήμου Αλεξανδρούπολης για την προσβασιμότητα των ΑμεΑ

Αναφορικά με το ζήτημα της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία, το Επιχειρησιακό Σχέδιο του δήμου Αλεξανδρούπολης περιλαμβάνει συγκεκριμένα Μέτρα και Δράσεις ανά Άξονα Προτεραιότητας. Αυτά είναι:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Νέο Αστικό Περιβάλλον & Ασφαλής Πόλη.
 - ο Μέτρο 1.3: Δομημένο περιβάλλον-Ανθρωποκεντρικός σχεδιασμός της πόλης.

Δράση 1.3.3: Κατασκευή υποδομών και αστικού εξοπλισμού για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ΑμεΑ.

Προϋπολογισμός: 200.000,00€.

Πηγή Χρηματοδότησης: ΕΣΠΑ.
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Ισορροπημένη Ανάπτυξη Πόλης & Υπαίθρου.
 - ο Μέτρο 3.4: Στήριξη ευπαθών ομάδων.

Δράση 3.4.9: Λήψη μέτρων για την στήριξη της εργασιακής απασχόλησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων που απειλούνται με

αποκλεισμό από την αγορά εργασίας (ΑμεΑ, μέλη μονογονεϊκών οικογενειών, μακροχρόνια άνεργοι κ.ά.)

- ο Μέτρο 3.5 Ισότητα και κοινωνική ενσωμάτωση.

Δράση 3.5.1: Παρεμβάσεις και έργα προσβασιμότητας ΑμεΑ σε όλα τα δημοτικά κτήρια και κοινόχρηστους χώρους.

Προϋπολογισμός: 100.000,00€.

Πηγή Χρηματοδότησης: ΠΕΠ.

- Άξονας Προτεραιότητας 4: Ισχυρός Δήμος με επίκεντρο τον Πολίτη.

- ο Μέτρο 4.4 Τουριστική ανάπτυξη.

Δράση 4.4.17: Αξιοποίηση των ιαματικών λουτρών Τραϊανούπολης και αναβάθμιση του χώρου.

(Υποδράση 4) Κατασκευή νέων κτηριακών εγκαταστάσεων Ιαματικών Λουτρών Τραϊανούπολης που θα περιλαμβάνει 1 μεγάλη πισίνα, 3 μικρότερες πισίνες για ειδικούς σκοπούς (π.χ. παιδική, Αμεα, κ.λπ.) βοηθητικούς χώρους καθώς και χώρους αναψυχής.

Προϋπολογισμός (ολόκληρης της Δράσης 4.4.17): 2.500.000,00€.

Πηγή Χρηματοδότησης (ολόκληρης της Δράσης 4.4.17): ΣΑΤΑ, ίδιοι πόροι.

6 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

6.1 Εισαγωγή

Προκειμένου να εκπονηθεί η Πιλοτική Μελέτη Προσβασιμότητας στο Δήμο Αλεξανδρούπολης, με αντικείμενο την διερεύνηση της εφαρμογής των αρχών της προσβασιμότητας των πάσης φύσεως υποδομών και υπηρεσιών (συμβατικών και ηλεκτρονικών) στα άτομα με αναπηρία σε τοπικό επίπεδο από φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, και με δεδομένο ότι δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία, η μελέτη υποστηρίχθηκε από τα αποτελέσματα πρωτογενούς επιτόπιας έρευνας λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη το πλαίσιο λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Βασικοί στόχοι της έρευνας αποτέλεσαν:

- Η διερεύνηση του ζητήματος της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στο δήμο Αλεξανδρούπολης.
- Η διεύρυνση της γνώσης για την εφαρμογή της αρχής της προσβασιμότητας από φορείς της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στο Δήμο Αλεξανδρούπολης.
- Ο εντοπισμός προβλημάτων και η διατύπωση προτάσεων, μέτρων ή/και παρεμβάσεων που μπορούν να βελτιώσουν την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία σε τοπικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

6.2 Σχεδιασμός πρωτογενούς έρευνας

Με στόχο την ανάδειξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως θεμελιώδους θεσμού διασφάλισης της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία στο πλαίσιο προώθησης της δικαιωματικής προσέγγισης για την αναπηρία κατά την πρωτογενή έρευνα εξετάστηκαν:

- Κτίρια αρμοδιότητας του Δήμου και άλλων βασικών φορέων, που προσδιορίστηκαν σύμφωνα με την επισκεψιμότητά τους από άτομα με αναπηρία αλλά και τη βαρύτητά τους στην καθημερινή ζωή των πολιτών.
- Εξωτερικοί κοινόχρηστοι χώροι του Δήμου, που προσδιορίστηκαν σύμφωνα με τη βαρύτητά τους στην καθημερινή ζωή των πολιτών αλλά και το βαθμό συγκέντρωσης περίξ αυτών υποδομών και Υπηρεσιών με χρήση κοινού ή ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τα άτομα με αναπηρία.

- Μέσα μαζικής μεταφοράς του Δήμου, τοπικής ή υπερτοπικής χρήσης.
- Παρεχόμενες υπηρεσίες του Δήμου και των λοιπών βασικών φορέων στις υπό εξέταση υποδομές.
- Επίπεδο κατάρτισης του προσωπικού του Δήμου και των άλλων βασικών φορέων σε θέματα σχετικά με την εξυπηρέτηση / συναλλαγή με άτομα με αναπηρία.
- Ηλεκτρονικές υπηρεσίες και διαδικτυακοί χώροι.

Η πρωτογενής έρευνα περιλαμβάνει τόσο αυτοψίες των σχετικών χώρων-υποδομών και λειτουργίας των υπηρεσιών, όσο και συνεντεύξεις από εκπαιδευμένους απογραφείς βάσει ειδικών ερωτηματολογίων, που συντάχθηκαν από τους μελετητές.

Η αξιολόγηση του υφιστάμενου βαθμού προσβασιμότητας βασίστηκε κυρίως στην ελληνική νομοθεσία, αλλά και στο σχετικό πλαίσιο του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στην άποψη για την προσβασιμότητα των υποδομών και υπηρεσιών της πόλης αυτών των ίδιων των ατόμων με αναπηρία. Για το λόγο αυτό συντάχθηκε ειδικό ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από μέλη τοπικών Σωματείων.

Σε σχέση με την αξιολόγηση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και διαδικτυακών χώρων των φορέων που ελέγχθηκαν, αυτή βασίστηκε στις οδηγίες της διεθνής κοινοπραξίας W3C (World Wide Web Consortium¹¹) ως προς τις διαδικασίες ελέγχου και αξιολόγησης της προσβασιμότητας¹² διαδικτυακών τόπων και συγκεκριμένα στην προτεινόμενη μέθοδο της προκαταρκτικής επιθεώρησης (*preliminary review*¹³) η οποία εξετάζει γενικά την ιστοσελίδα και εκτιμά το εύρος των προβλημάτων και το επίπεδο συμμόρφωσης που παρουσιάζει ένας δικτυακός τόπος. Εντούτοις, εφόσον ένας Φορέας επιθυμεί έναν πιο συστηματικό και διεξοδικό έλεγχο, θα πρέπει να γνωρίζει ότι σε αυτή την περίπτωση ακολουθείται η μέθοδος της αξιολόγησης συμμόρφωσης με τις Οδηγίες (*conformance evaluation*¹⁴). Η μέθοδος αυτή μπορεί να εντοπίσει σε βάθος τα προβλήματα και να καθορίσει το επίπεδο προσβασιμότητας με βάση τη συμμόρφωση με τις συγκεκριμένες οδηγίες. Η αξιολόγηση αυτή είναι σημαντική, γιατί βοηθάει να εντοπιστούν προβλήματα στην ιστοσελίδα και κατά την διάρκεια ανάπτυξης της και προτείνει ανάλογες λύσεις προσδιορίζοντας κάθε φορά το πως μπορούν αυτές να εφαρμοστούν πρακτικά.

¹¹ World Wide Web Consortium (W3C), βλ. www.w3.org

¹² Βλ., <http://www.w3.org/WAI/eval/Overview.html> (Σύνδεσμος στα Αγγλικά).

¹³ Προκαταρκτική επιθεώρηση (Preliminary Review): <http://www.w3.org/WAI/eval/#prelim>

¹⁴ Έλεγχος συμμόρφωσης (Conformance Evaluation): <http://www.w3.org/WAI/eval/conformance.html>

6.2.1 Εργαλεία

Για τις ανάγκες της έρευνας, συντάχθηκαν πέντε (5) τύποι ερωτηματολογίων (βλ. Παράρτημα Ι: Ερωτηματολόγια Πρωτογενούς Έρευνας):

1. Βασικό **ερωτηματολόγιο κτιριακών υποδομών**, αποτελούμενο από δύο ενότητες:

- μία γενικών ερωτήσεων, κοινή για όλες τις κατηγορίες χρήσεων και
- μία εξειδικευμένων ερωτήσεων, ανάλογα με την χρήση του κτιρίου.

Το ερωτηματολόγιο αυτό στοχεύει στην αποτύπωση/ καταγραφή κυρίως των τεχνικών χαρακτηριστικών των κτιρίων, καθώς και τη συλλογή στοιχείων σχετιζόμενων με τον διατιθέμενο σε αυτά εξοπλισμό. Λόγω της μορφής του ερωτηματολογίου (ιδιαίτερα αναλυτικό, η πλειοψηφία των ερωτήσεων μπορεί να απαντηθεί με ναι/ όχι) αυτό δεν απαιτείται να συμπληρωθεί μόνο από μηχανικούς. Έτσι μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο και για αξιολόγηση μελλοντικών κτιρίων από τους ίδιους τους εργαζόμενους σε αυτά.

2. **Ερωτηματολόγιο εξωτερικών χώρων**: δεδομένου του εύρους του τομέα αυτού, το ερωτηματολόγιο εξωτερικών χώρων δεν αποσκοπεί σε μια αναλυτική αποτύπωση της προσβασιμότητας των εξωτερικών χώρων της πόλης (η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μιας ειδικής μελέτης), αλλά σε μια πρώτη προσέγγιση του θέματος σε γενικό επίπεδο.
3. **Ερωτηματολόγιο για τις μεταφορές**: το ερωτηματολόγιο στοχεύει στην καταγραφή της κατάστασης της προσβασιμότητας κυρίως σε οχήματα τοπικών (αστικά λεωφορεία, TAXI) και υπερτοπικών συγκοινωνιών (ΚΤΕΛ, τρένο) ευρείας χρήσης, στα οποία συνήθως η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει περισσότερες ή λιγότερες δυνατότητες παρέμβασης. Παράλληλα μέσω του ερωτηματολογίου των κτιριακών υποδομών και των υπηρεσιών έγινε προσπάθεια να καλυφθούν και οι τομείς των αεροπορικών και θαλασσίων μεταφορών.
4. **Ερωτηματολόγιο για τις υπηρεσίες/ πολιτικές/ διαδικασίες**: με δεδομένη την ανάγκη σφαιρικής αποτύπωσης του επιπέδου προσβασιμότητας της πόλης συντάχθηκε εξειδικευμένο ερωτηματολόγιο που αποσκοπεί στη διερεύνηση του βαθμού προσβασιμότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους φορείς των οποίων εξετάζονται οι υποδομές.
5. **Ερωτηματολόγιο απευθυνόμενο στους χρήστες**, δηλ. τα ίδια τα άτομα με αναπηρία: το ερωτηματολόγιο αυτό αποσκοπεί αφενός στην καταγραφή της εικόνας που έχουν τα ίδια τα άτομα με αναπηρία για την προσβασιμότητα υποδομών και υπηρεσιών της πόλης τους αλλά και στην διασταύρωση των πληροφοριών που παρέχουν οι Υπηρεσίες και αφετέρου στον εντοπισμό της επισκεψιμότητας των υπό εξέταση κτιρίων/Υπηρεσιών.

Για την τελική διατύπωση των ερωτηματολογίων προηγήθηκε συνεργασία με την ΕΣΑμεΑ. Για την οριστικοποίηση του καταλόγου των αντικειμένων-φορέων της έρευνας προηγήθηκε συνεργασία με την ΕΣΑμεΑ και το τοπικό σωματείο ΑμεΑ. Τα ερωτηματολόγια (για την προσβασιμότητα των υπηρεσιών) και ο κατάλογος των ανοικτών ερωτήσεων (για τις συνεντεύξεις με τους υπεύθυνους των φορέων) στάλθηκαν στους ερωτώμενους πριν τη διενέργεια της συνέντευξης, ώστε να δοθεί χρόνος προετοιμασίας και να διασφαλιστεί η τεκμηρίωση των απαντήσεων.

Στο σημείο αυτό επισημαίνεται επίσης ότι κρίθηκε απαραίτητη η υποστήριξη της προσπάθειας συλλογής στοιχείων βάσει των ειδικών ερωτηματολογίων και για το λόγο αυτό συντάχθηκαν και εστάλησαν και ενημερωτικές επιστολές (βλ. *Παράρτημα II: Σχέδια Επιστολών για την Υποστήριξη της Πρωτογενούς Έρευνας*) στις αντίστοιχες Υπηρεσίες / Φορείς, πριν από την διεξαγωγή των αυτοψιών, ώστε να επιδείξουν διάθεση συνεργασίας στην έρευνα και να συμμετέχουν στις διαδικασίες συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων και λήψης των αντίστοιχων συνεντεύξεων.

6.2.2 Προετοιμασία

- Ολοκλήρωση πέντε διαφορετικών ερωτηματολογίων έρευνας (κτιριακών υποδομών, υπηρεσιών, μεταφορών, εξωτερικών χώρων, Σωματείο ΑμεΑ)
- Έρευνα και καταγραφή φορέων, υποδομών, χώρων και υπηρεσιών προς επίσκεψη / αξιολόγηση. Προετοιμασία και αποστολή επιστολών στους φορείς (Δήμος, Δημόσιες Υπηρεσίες, Σωματείο)
- Ενημέρωση ΕΣΑμεΑ (ερωτηματολόγια, φορείς-υποδομές-υπηρεσίες προς αυτοψία, επιστολές)
- Επιλογή ελεγκτών-συνεντευκτών από το Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών του Πολυτεχνείου Ξάνθης (πολιτικοί μηχανικοί, αρχιτέκτονες)
- Προκαταρκτική ενημέρωση και εκπαίδευση των ελεγκτών-συνεντευκτών σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας καθώς και ως προς τη χρήση των ερωτηματολογίων και τη διαδικασία ελέγχου (αποστολή σχετικού υλικού, βασικά κείμενα για την αναπηρία, ερωτηματολόγια, τεχνικές οδηγίες, κατάλογος και χάρτης με τα αντικείμενα της έρευνας)
- Δοκιμαστική φάση (δοκιμαστικοί επιτόπιοι έλεγχοι, συμπλήρωση ερωτηματολογίων από τους εκπαιδευόμενους, αξιολόγηση)
- Θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση των εκπαιδευόμενων στο πεδίο.

6.2.3 Διενέργεια πρωτογενούς έρευνας

- Συνέντευξη με τον Αντιδήμαρχο Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Αλεξανδρούπολης και με υπάλληλο του Δήμου με κινητική αναπηρία από στελέχη της ομάδας μελέτης
- Αξιολόγηση του κτιρίου του Δημαρχείου, των κτηριακών υποδομών του Αεροδρομίου και των εξωτερικών χώρων του από τα στελέχη της ομάδας μελέτης
- Συνάντηση στελεχών της ομάδας μελέτης με εκπροσώπους και μέλη του τοπικού Σωματίου ΑμεΑ
- Η συμπλήρωση του μεγαλύτερου μέρους των ερωτηματολογίων έγινε με την παρουσία και τη συνεργασία μελών του τοπικού Σωματίου ΑμεΑ (άτομο με κινητική αναπηρία, άτομο με μειωμένη όραση) - Συνεντευκτές συνοδευόμενοι από μέλη του τοπικού σωματίου ΑμεΑ.
- Σημαντικός αριθμός ερωτηματολογίων συμπληρώθηκε από κοινού με μέλη της ομάδας μελέτης
- Διαρκής επαφή των ελεγκτών-συνεντευκτών με την ομάδα μελέτης προς αντιμετώπιση προβλημάτων κατά την εκπόνηση των επιτόπιων ελέγχων και συμπλήρωση των ερωτηματολογίων
- Παρακολούθηση ορθής χρήσης και συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων
- Φωτογράφιση των σημαντικών σημείων – χώρων της έρευνας (συγκεντρώθηκε αρκετό και χρήσιμο φωτογραφικό υλικό)

6.2.4 Ενέργειες μετά την πρωτογενή έρευνα (ανάλυση, συμπεράσματα)

- Ηλεκτρονική καταχώριση των δεδομένων
- Ανάπτυξη ηλεκτρονικών εργαλείων για την ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων
- Επεξεργασία των δεδομένων

Για περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τις διαδικασίες αυτές, βλ. «Παράρτημα III: Μεθοδολογία και Εργαλεία για την Ανάλυση των δεδομένων της πρωτογενούς Έρευνας».

6.3 Αποτίμηση

Εκτιμάται ότι η πρωτογενής έρευνα ολοκληρώθηκε με επιτυχία. Σημαντικοί παράγοντες για αυτό υπήρξαν:

- Η προετοιμασία της ομάδας μελέτης,
- η πετυχημένη επιλογή των συνεντευκτών και η εκπαίδευσή τους,
- η εξαιρετική υποδοχή της Ομάδας μελέτης και των συνεντευκτών από τη συντριπτική πλειοψηφία των φορέων,
- η άριστη συνεργασία του τοπικού Σωματείου ΑμεΑ,
- η άριστη συνεργασία των εκπροσώπων του Δήμου Αλεξανδρούπολης, και
- η συνδρομή της ΕΣΑμεΑ.

Η ομάδα μελέτης, λαμβάνοντας υπόψη την εικόνα της πόλης και των βασικών υποδομών, εκτιμά ότι ο Δήμος Αλεξανδρούπολης, υπό προϋποθέσεις θα μπορούσε να επιδιώξει και να στοχεύσει σε ειδικές παρεμβάσεις (π.χ. παρεμβάσεις για τυφλά άτομα που δεν υπάρχουν σήμερα στην πόλη της Αλεξανδρούπολης), ώστε στο μέλλον να διεκδικήσει το ευρωπαϊκό βραβείο της πλέον προσβάσιμης πόλης. Τα αποτελέσματα και οι συστάσεις της μελέτης θα μπορούσαν να υποδείξουν τις προϋποθέσεις / παρεμβάσεις αυτές.

6.4 Αποτελέσματα: Υφιστάμενη προσβασιμότητα στον Δήμο Αλεξανδρούπολης

Παρά το γεγονός ότι κάποιες παρεμβάσεις –ειδικότερα στο κέντρο της πόλης- έχουν ήδη αναπτυχθεί στοχεύοντας στη βελτίωση της καθημερινής διαβίωσης των πολιτών με αναπηρία, ο Δήμος Αλεξανδρούπολης αδυνατεί να χαρακτηριστεί ως Δήμος που μεθοδικά και θεσμικά προωθεί το θέμα της προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών του στους πολίτες και επισκέπτες με αναπηρία. Σε αυτό συνηγορούν τα παρακάτω γεγονότα.

Μη συμμετοχή του Δήμου στο Πρόγραμμα Προσβασιμότητας ΥΠ.ΕΣ.Α.&Η.Δ.

Το Υπουργείο Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΠ.ΕΣ.Α.&Η.Δ.)_κατά το διάστημα 2009-2010 είχε θέσει σε εφαρμογή σε όλους τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, οι οποίοι εδρεύουν σε πρωτεύουσες νομών, στην Περιφέρεια Αττικής και στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης, το πρόγραμμα διετούς διάρκειας «Προσβασιμότητα στους Δήμους». Στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργία δικτύου προσβάσιμου στα άτομα με

αναπηρία και γενικά στα εμποδιζόμενα άτομα, το οποίο αφού ανέπτυξε συγκεκριμένη μεθοδολογία δράσης, στόχευε ουσιαστικά στη σύνδεση με προσβάσιμα πεζοδρόμια και διαβάσεις, κατά μήκος μιας συγκεκριμένης διαδρομής, τις προσβάσιμες εγκαταστάσεις και υποδομές (βλ. εγκύκλιο ΔΙΑΔΠ/ Π.ΑμεΑ/ Φ.3/ 6/ 1537/ 20.01.2009 με θέμα «Πρόγραμμα Προσβασιμότητας στους Δήμους»). Όπως διαπιστώνεται όμως από την εγκύκλιο ΔΙΑΔΠ/ Π.ΑμεΑ/ Φ.3/ 11/ 9810/ 30.04.2010 του Υπουργείου με θέμα «Πρόγραμμα προσβασιμότητας στους Δήμους - Εφαρμογή καλών πρακτικών», η οποία απευθύνεται στους Δήμους εκείνους που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή του και έλαβαν μέτρα για την προώθηση της προσβασιμότητας, ο Δήμος Αλεξανδρούπολης δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των «Αποδεκτών προς ενέργεια» της εγκυκλίου, δηλαδή μεταξύ αυτών που είναι αποδέκτες των συγχαρητηρίων του Υπουργείου.

Ο Δήμος διαθέτει για θέματα αναπηρίας συνεργάτη του Δημάρχου αντί θεσμικού οργάνου (π.χ. Επιτροπή Προσβασιμότητας)

Παρά το γεγονός ότι ο παλαιότερος Ν.3230/2004 (ΦΕΚ 44 Α/11.02.2004) - «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις» προέβλεπε ότι «οι δημόσιες υπηρεσίες, τα ΝΠΔΔ και οι ΟΤΑ υποχρεούνται να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας και των λοιπών διευκολύνσεων για τα άτομα με αναπηρίες στους χώρους λειτουργίας τους. Με αποφάσεις των αρμόδιων κατά περίπτωση οργάνων, συνιστώνται στους οικείους οργανισμούς υπηρεσιακές μονάδες σε επίπεδο Τμήματος ή Γραφείου, με κύρια αρμοδιότητα την προώθηση και παρακολούθηση των πάσης φύσεως ενεργειών, για την άμεση συμμόρφωση προς την υποχρέωση της προηγούμενης παραγράφου», ο Δήμος δεν διέθετε παρόμοια υπηρεσία. Η νέα δημοτική Αρχή προέβλεψε για την ύπαρξη συνεργάτη του Δημάρχου, ο οποίος προέρχεται από τον χώρο των πολιτών με αναπηρία και καλύπτει σχετικά θέματα, ενώ συχνά παρεμβαίνει ως αξιολογητής της προσβασιμότητας διαφόρων δράσεων στη φάση υλοποίησής τους. Αν και η παρουσία του είναι αποτελεσματική και αποδεικνύει την ευαισθησία της παρούσας δημοτικής Αρχής, εν τούτοις όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί θεσμικό διαχρονικό όργανο, που εγγυάται την κατά τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών απαίτηση για συνεχή διαβούλευση και εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους στην ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες.

Μερική συμμόρφωση με την νομοθεσία για την προσβασιμότητα, σποραδικές παρεμβάσεις αλλά και διάθεση προώθησης της προσβασιμότητας

Από το 2002 υφίσταται αναλυτική νομοθεσία (βλ. Απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ αρ.οικ.52488/ΦΕΚ18Β/15.01.2002 που αντικαταστάθηκε από την Απόφαση ΥΠΕΚΑ αρ.52907/ΦΕΚ2621Β/31.12.2009) για την προσβασιμότητα των εξωτερικών χώρων, η οποία προβλέπει εκτός της κατασκευής σκαφών στα πεζοδρόμια και την τοποθέτηση οδηγών τυφλών. Στην Αλεξανδρούπολη όμως -αν και έχουν κατασκευαστεί κάποιες

σκάφες, με τα όποια λάθη, σε κεντρικά κυρίως πεζοδρόμια -πουθενά δεν προβλέπεται οδηγός τυφλών ή/και σήμανση για άτομα με προβλήματα όρασης.

Κατά μαρτυρία του τοπικού Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρία, η Δημοτική Αρχή - όποτε της ζητηθεί παρέμβαση για τη βελτίωση συγκεκριμένων υποδομών, π.χ. εν όψει κάποιας εκδήλωσης, αντιδρά θετικά. Μάλιστα, υπάρχει πρόβλεψη για έργα βελτίωσης της προσβασιμότητας στο αντίστοιχο ΠΕΠ και προγραμματισμός για τη βελτίωση των σκαφών/ραμπών στα πεζοδρόμια (άρση της υψομετρικής διαφοράς στην απόληξη στο οδόστρωμα). Κατά μαρτυρία του Αντιδημάρχου Τεχνικών Υπηρεσιών (Χρ. Γερακόπουλος) σε όλα τα νέα έργα του Δήμου έχει ληφθεί μέριμνα για την προσβασιμότητα, υπάρχει προγραμματισμός για τη βελτίωση της προσβασιμότητας του Δημαρχείου, ενώ διεφάνη η διάθεση στενότερης συνεργασίας με το αναπηρικό κίνημα για την προώθηση σχετικών δράσεων και την προς τούτο αξιοποίηση κονδυλίων του ΕΣΠΑ. Εν τούτοις, δεν υπάρχει μακροπρόθεσμος στρατηγικός σχεδιασμός με μεθοδική πρόβλεψη παρεμβάσεων για θέματα προσβασιμότητας σε επίπεδο δήμου, π.χ. στη λογική δημιουργίας προσβάσιμων αξόνων, μόνιμης συνεργασίας με όλους τους τοπικούς φορείς (επιμελητήρια κ.λπ.) κ.λπ.

6.4.1 Προσβασιμότητα κτιριακών υποδομών

Από τους έλεγχους πεδίου και την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου κτιριακών υποδομών προκύπτει ότι:

- Το 33% των κτιρίων εξυπηρετούνται από *θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία*, οι οποίες φέρουν σήμανση. Αντίθετα σε καμία περίπτωση δεν προβλέπεται καθοδηγητική σήμανση από τη θέση στάθμευσης στο κτίριο. Στο 80% των περιπτώσεων το κτίριο εξυπηρετείται και από στάση ΜΜΜ. Αν και συνήθως υπάρχουν σκάφες στα πεζοδρόμια, σε καμία περίπτωση δεν υπάρχει οδηγός τυφλών.
- Το 67% των κτιρίων έχουν *προσβάσιμη είσοδο* (ισόπεδη ή με ράμπα κλίσης κατά μέσο όρο 8-9%), μόνο σε μία όμως περίπτωση αυτή φέρει και την κατάλληλη σήμανση, ενώ σε καμία περίπτωση που η προσβάσιμη είσοδος δεν είναι η κύρια είσοδος δεν έχει προβλεφθεί κατευθυντήρια σήμανση. Σε περιπτώσεις ύπαρξης σκάλας για την είσοδο στο κτίριο μόνο το 33% φέρει τουλάχιστον στη μία πλευρά χειρολισθήρα. Οι πόρτες εισόδου είναι ανοιγόμενες, με ελάχιστο πλάτος φύλλου 80εκ (κυρίως σε περιπτώσεις δίφυλλων πορτών) και στην πλειοψηφία τους καλά φωτιζόμενες και χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία στο χειρισμό. Εφόσον είναι γυάλινες, σε ποσοστό 72% φέρουν την απαραίτητη επισήμανση στις γυάλινες επιφάνειες. Όπου προβλέπεται γραφείο υποδοχής (38% των κτιρίων που εξετάστηκαν διαθέτουν), αυτό είναι καλά φωτιζόμενο, στο 60% των περιπτώσεων είναι προσβάσιμο από άτομο σε αμαξίδιο, αλλά σε καμία περίπτωση δεν

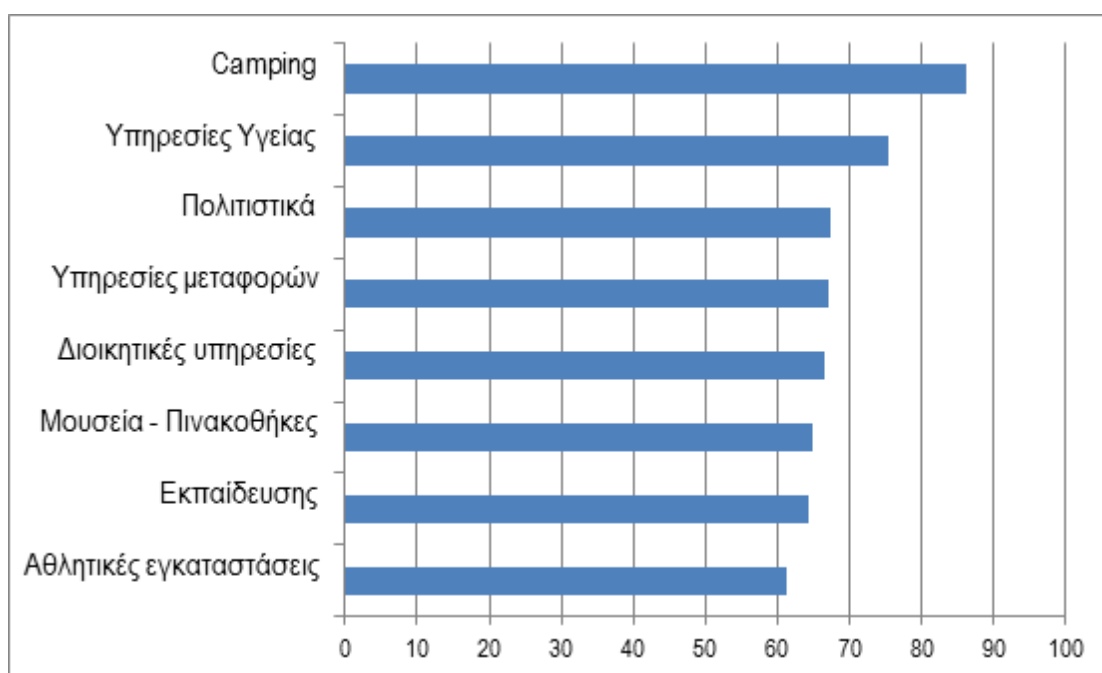
προβλέπεται σήμανση σε Μπράιγ (Braille) για την ενημέρωση τυφλών ατόμων περί αυτού.

- Όσον αφορά στην δυνατότητα ανεμπόδιστης *οριζόντιας κυκλοφορίας* πρόβλημα εντοπίστηκε στο 1/3 περίπου των κτιρίων λόγω εσωτερικών ανισοσταθμιών ενώ σε πολλά κτίρια εντοπίστηκαν και εμπόδια στους χώρους κίνησης καθώς και εμπόδια μη ανιχνεύσιμα από άτομα με προβλήματα όρασης (π.χ. πυροσβεστήρες ανηρτημένοι σε τοίχους, προεξέχοντα στοιχεία κ.λπ.).
- Στην πλειοψηφία τους τα κτίρια διαθέτουν *πόρτες και διαδρόμους* ικανοποιητικού πλάτους. Η τελική επίστρωση των δαπέδων στην πλειοψηφία των Υπηρεσιών είναι κατάλληλη για την κυκλοφορία αναπηρικού αμαξιδίου ή ατόμων με αλλεργίες. Συνήθως προβλέπεται χρωματική αντίθεση μεταξύ θυρόφυλλου/κάσας και δαπέδου/τοίχων. Σχεδόν όλες όμως οι Υπηρεσίες έχουν ανάγκη βελτίωσης της εσωτερικής σήμανσης, της πρόβλεψης σήμανσης των προσβάσιμων WC (καθοδηγητικής και στην πόρτα) ενώ καμία δε διαθέτει σήμανση σε γραφή Μπράιγ.
- Όσον αφορά στη δυνατότητα *κατακόρυφης κίνησης* των ατόμων με αναπηρία αν και τα 2/3 των Υπηρεσιών στεγάζονται σε κτίρια με όροφο, μόνο το 57% αυτών διαθέτουν ανελκυστήρα. Η πλειοψηφία όμως των διατιθέμενων ανελκυστήρων παρουσιάζει προβλήματα προσβασιμότητας (συνήθως απουσία ανάγλυφων κουμπιών, απουσία οπτικής και ηχητικής αναγγελίας ορόφων ή/και απουσία τηλεφώνου ανάγκης). Δύο ανελκυστήρες έχουν την πόρτα στην μεγάλη πλευρά, τρεις δεν διαθέτουν ελεύθερο χώρο ελιγμού αμαξιδίου μπροστά από την πόρτα και ένας έχει πόρτα πλάτους 65εκ, γεγονός που τους καθιστούν μη προσβάσιμους σε άτομα σε αμαξίδιο.
- Όσον αφορά στα *κλιμακοστάσια*, ελάχιστα κτίρια διαθέτουν επισήμανση των ακμών και χειρολαβές και στις δύο πλευρές, γεγονός που τα καθιστά ιδιαίτερα επισφαλής για ηλικιωμένους, άτομα με προβλήματα όρασης και βαδίζοντα άτομα με κινητικά όμως προβλήματα.
- Σχετικά με τις *εξυπηρετήσεις προς τα άτομα με αναπηρία* διαπιστώθηκε ότι περίπου το 60% των κτιρίων δεν διαθέτει προσβάσιμους χώρους υγιεινής, ενώ όσα διαθέτουν, συνήθως διαθέτουν 1 WC ανά κτίριο, για τα οποία και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν προβλέπεται η απαραίτητη κατευθυντήρια σήμανση προς αυτά. Εκ των WC που έφεραν την σήμανση προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία, στο 1/3 περίπου δεν έχει προβλεφθεί κενό στο πλάι της λεκάνης, γεγονός που αποκλείει τη χρήση τους από χρήστες αμαξιδίων, ενώ συχνά η πόρτα ανοίγει προς τα μέσα με τα ίδια αποτελέσματα. *Τηλέφωνα* για το κοινό διαθέτει το 1/3 των

Υπηρεσιών, ελάχιστα εκ των οποίων είναι προσβάσιμα σε άτομα σε αμαξίδιο, ενώ πουθενά δεν υπάρχει κειμενοτηλέφωνο. Υπηρεσίες διαθέτουν οπτική και ηχητική αναγγελία για το κοινό, λίγες διαθέτουν ψύκτες ύδατος και ελάχιστες προσβάσιμους ψύκτες. Οι μισές περίπου διαθέτουν χαμηλούς πάγκους στους χώρους συναλλαγής για την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία, ενώ στις περισσότερες θεωρείται ο διατιθέμενος φωτισμός στους χώρους αυτούς ικανοποιητικός.

- Κάποιοι Φορείς δήλωσαν ότι διαθέτουν προσβάσιμες εξόδους διαφυγής από το ισόγειο, ελάχιστοι όμως δήλωσαν ότι διαθέτουν διαδικασία διαφυγής ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις ενώ μόλις το 20% διαθέτει ηχητικό/οπτικό σύστημα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ειδοποίηση κωφών και τυφλών ατόμων.
- Καμία από τις *αθλητικές εγκαταστάσεις* δεν διαθέτει πρόσβαση ατόμων σε αμαξίδιο και συνοδών στους χώρους θεατών (θέσεις), ούτε και προσβάσιμα αποδυτήρια, παρόλο ότι 2 στις 3 εγκαταστάσεις που εξετάστηκαν χρησιμοποιούνται από αναπηρικούς αθλητικούς συλλόγους.
- Σε καμία *μονάδα υγείας* δεν προβλέπονται οδηγοί τυφλών ενώ 1 δήλωσε ότι διαθέτει και τουαλέτα προσβάσιμη σε άτομα με αμαξίδιο στα εξωτερικά ιατρεία και τα συγκροτήματα WC κοινού.
- Στα *μουσεία* δηλώθηκε ότι τα εκθέματα είναι σε ύψος κατάλληλο για χρήστες αμαξιδίων, ενώ κανένα μουσείο δεν διαθέτει αίθουσα αφής με ομοιώματα εκθεμάτων για ψηλάφηση από τυφλούς χρήστες ούτε ξεναγό με γνώση της νοηματικής.
- Στους *χώρους εκπαίδευσης* οι πίνακες είναι ψηλά και τα θρανία ακατάλληλα για χρήση χρηστών αμαξιδίου, ενώ όπου υπάρχει έδρα υπερυψωμένη αυτή είναι απρόσβατη σε χρήστες αμαξιδίου. Όπου προβλέπονται ηλεκτρονικοί υπολογιστές δεν είναι πάντα σε αίθουσα προσβάσιμη σε εκπαιδευόμενους σε αμαξίδιο ούτε προβλέπονται ποτέ ειδικά βοηθήματα και λογισμικό που να επιτρέπουν τη χρήση τους από άτομα με προβλήματα όρασης, με κινητικές αναπηρίες στα άνω άκρα ή και άλλες αναπηρίες
- Στις *εγκαταστάσεις μεταφορών* μόνο σε μία περίπτωση δηλώθηκε ότι διατίθεται εξοπλισμός από/επιβίβασης ατόμου σε αμαξίδιο, ειδική υπηρεσία εξυπηρέτησης επιβατών με αναπηρία και εν γένει προσβάσιμος εξοπλισμός (μηχανήματα έκδοσης εισιτηρίων, πώλησης αναψυκτικών κλπ.). Σε καμία περίπτωση η αποβάθρα δεν είχε επισήμανση «ΚΙΝΔΥΝΟΣ».
- Συνολικά, και με βάση την ποσοτική αξιολόγηση, οι *Αθλητικές Εγκαταστάσεις*, τα *Εκπαιδευτικά Κτίρια*, τα *Μουσεία*, και τα *Διοικητικά Κτίρια* (Εφορίες, ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΕΛΤΑ, δημοτικές υπηρεσίες ύδρευσης / αποχέτευσης, αστυνομία, ΙΚΑ, ΟΑΕΔ, ΟΕΚ, νομαρχίες, δημαρχεία, ΚΕΠ,

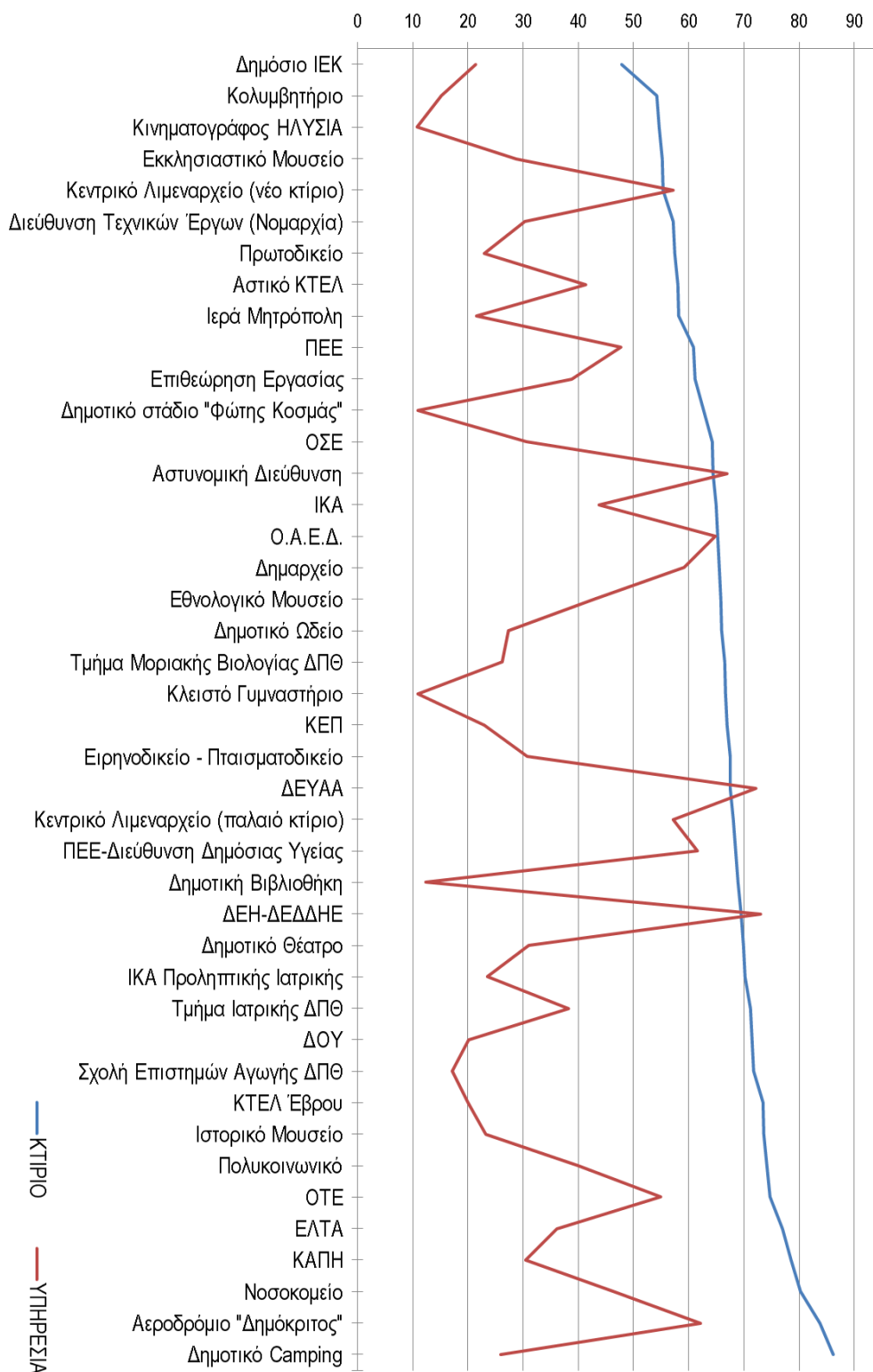
κ.λπ.) παρουσίασαν **κατά μέσο όρο** τα χαμηλότερα επίπεδα προσβασιμότητας κτιριακών υποδομών (61, 64, 65 και 66 βαθμούς αντίστοιχα¹⁵). Υψηλότερα επίπεδα προσβασιμότητας, **κατά μέσο όρο**, παρά τις όποιες ελλείψεις επιμέρους χρήσεων, παρουσίασαν, όπως ήταν σε ένα βαθμό αναμενόμενο, οι κατηγορίες *Κτίρια Υγείας* (75 βαθμούς), τα *Πολιτιστικά Κτίρια* (ναοί, ΚΑΠΗ, πολιτιστικά κέντρα, ωδεία, θέατρα, κινηματογράφοι, βιβλιοθήκες) και οι *Κτιριακές Υποδομές Μεταφορών* (67 βαθμούς, και οι δυο κατηγορίες). Βάσει της ποσοτικής αξιολόγησης, σε ιδιαίτερα καλό επίπεδο προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία αξιολογήθηκε το *Δημοτικό Camping* το οποίο έφτασε στους 86 βαθμούς).

Εικόνα 3. Μέση βαθμολογία προσβασιμότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων ανά κατηγορία υπηρεσίας

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κατάταξη των αξιολογημένων κτιριακών υποδομών με βάση την βαθμολόγηση που τους αποδόθηκε ως προς τον βαθμό συμμόρφωσης με τα κριτήρια προσβασιμότητας που περιλαμβάνονται στο ειδικό «Ερωτηματολόγιο Κτιριακών Υποδομών». Αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως είναι εμφανές, σε γενικές γραμμές οι υπηρεσίες – πολιτικές / διαδικασίες εμφανίζουν σαφώς χαμηλότερα επίπεδα συμμόρφωσης με τις απαιτούμενες ή / και επιθυμητές προδιαγραφές από ότι οι αντίστοιχες κτιριακές υποδομές.

¹⁵ Με μέγιστο το 100, το οποίο αντιστοιχεί σε πλήρη συμμόρφωση με όλα τα κριτήρια προσβασιμότητας του «Ειδικού Ερωτηματολογίου για Κτιριακές Υποδομές».

Εικόνα 4. Κατάταξη των Φορέων ανάλογα με το επίπεδο συμμόρφωσης των Κτιριακών Υποδομών με τις απαιτούμενες ή/και επιθυμητές προδιαγραφές προσβασιμότητας ¹⁶

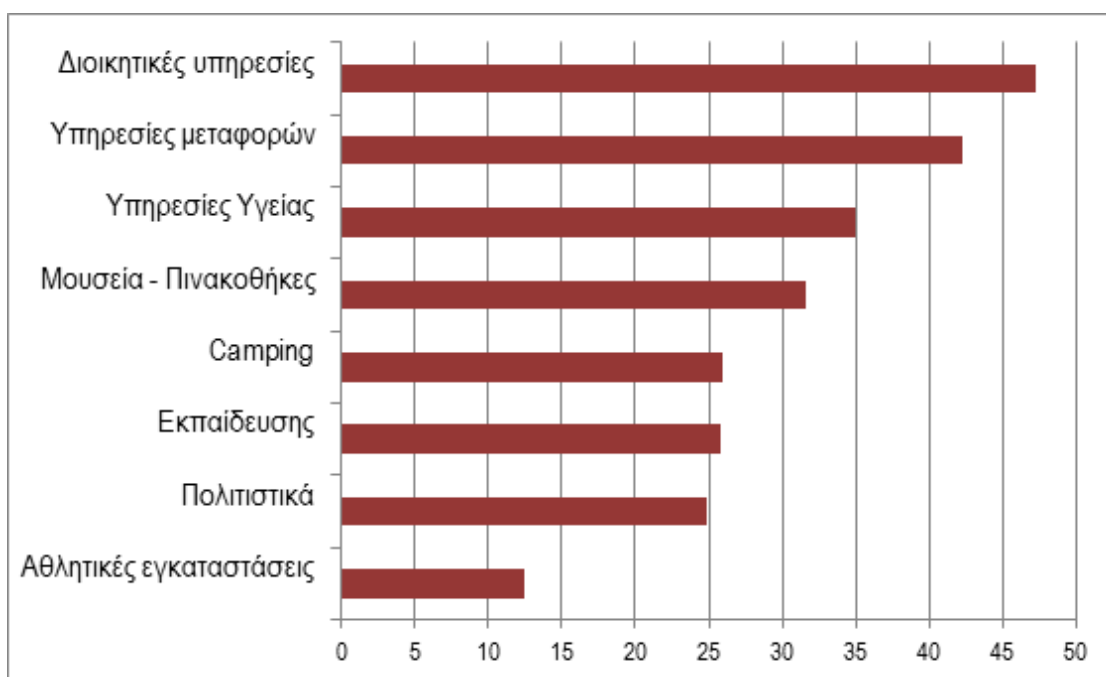
¹⁶ Η μπλε γραμμή αφορά στις βαθμολογίες των Κτιριακών Υποδομών και η κόκκινη γραμμή στις βαθμολογίες των Υπηρεσιών - Πολιτικών/Διαδικασιών.

6.4.2 Προσβασιμότητα υπηρεσιών και πολιτικών / διαδικασιών

Από την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου υπηρεσιών προκύπτει ότι:

- Στη συντριπτική του πλειοψηφία το προσωπικό δεν έχει λάβει *εκπαίδευση* για θέματα σχετιζόμενα με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, με εξαίρεση επαγγελματίες κάποιων κλάδων (π.χ. νοσηλευτικό προσωπικό, φυσιοθεραπευτές, εργοθεραπευτές κ.λπ.). Ενημέρωση όμως βάσει εγγράφου από το κεντρικό Υπουργείο ή Υπηρεσία έχει λάβει περίπου το 1/4 του προσωπικού.
- Μόλις στο 10-12% των Υπηρεσιών υπάρχει κάποιο *άτομο ή τμήμα επιφορτισμένο με την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία* ή “one-stop shop”.
- Μόλις ποσοστό περίπου 25% των Υπηρεσιών δήλωσαν ότι γνωρίζουν τη *νομοθεσία* για τα άτομα με αναπηρία και το γεγονός της επικύρωσης της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία από την Ελληνική Βουλή. Αντίθετα ποσοστό 82% περίπου έδειξαν να γνωρίζουν την υποχρέωση να δέχονται σκύλους-οδηγούς/ βοηθούς.
- Μόλις 8 υπηρεσίες δήλωσαν ότι διαθέτουν *διαδικασίες διαφυγής ατόμων με αναπηρία σε έκτακτες περιπτώσεις*, ενώ το 50% περίπου διαθέτει διαδικασίες *παραπόνων* και το σύνολο των Υπηρεσιών ανέφερε ότι υπάρχει δυνατότητα *επικοινωνίας του κοινού με εναλλακτικούς τρόπους* (τηλέφωνο, φαξ, e-mail, επιστολή, φυσική παρουσία κ.λπ.).
- Σε 2 μόνο περιπτώσεις καταγράφηκε *προσβάσιμος εξοπλισμός* τύπου info-kiosk, αυτόματοι πωλητές κ.λπ. ενώ 9 Υπηρεσίες δήλωσαν ότι υπάρχει πρόβλεψη για παροχή *υποστηρικτικών υπηρεσιών*.
- Οι μισές περίπου Υπηρεσίες περιλαμβάνουν *απαιτήσεις τήρησης της προσβασιμότητας* στα ΑμεΑ σε διακηρύξεις έργων/προμηθειών ενώ το 40% έχει προγραμματίσει *δράσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας* και έχει διαρκή ή περιστασιακή *συνεργασία με το αναπηρικό κίνημα*. 1 Υπηρεσία (ΔΕΗ) δήλωσε ότι διαθέτει Επιτροπή Προσβασιμότητας!
- Οι μισές Υπηρεσίες δήλωσαν ότι κατά τη *διοργάνωση εκδηλώσεων* λαμβάνουν μέτρα για την προσβασιμότητα, ενώ το 1/3 ότι κάνει αναφορά σε άτομα με αναπηρία στα *έντυπα* που αναπτύσσει.
- Σε 1 μόνο περίπτωση προβλέπονται *προσβάσιμες μορφές ενημέρωσης*. Ενώ το 78% διαθέτει ιστοσελίδα μόνο 12% από αυτές είναι σύμφωνα με την εκάστοτε Υπηρεσία προσβάσιμες. Η όποια ενημέρωση για μεταβολή της παροχής των προσβάσιμων υποδομών/υπηρεσιών όποτε γίνεται, γίνεται πάντα μόνο με συμβατικές μορφές.

- Το 29% των Υπηρεσιών απασχολεί *προσωπικό με αναπηρία* και σχεδόν πάντα θεωρείται από την Υπηρεσία πως υπάρχει πρόβλεψη για την εξυπηρέτησή του.
- Συνολικά και με βάση την ποσοτική αξιολόγηση, στο χώρο του *Αθλητισμού*, στα *Πολιτιστικά* (ναοί, ΚΑΠΗ, πολιτιστικά κέντρα, ωδεία, θέατρα, κινηματογράφοι, βιβλιοθήκες) και στην *Εκπαίδευση* βρέθηκαν κατά μέσο όρο τα χαμηλότερα επίπεδα προσβασιμότητας των υπηρεσιών και πολιτικών διαδικασιών (12(!), 25, και 26 βαθμούς αντίστοιχα¹⁷). Κάπως υψηλότερα επίπεδα προσβασιμότητας, κατά μέσο όρο, παρουσίασαν, όπως ήταν σε ένα βαθμό αναμενόμενο, οι κατηγορίες *Μουσεία-Τέχνες* (32 βαθμούς), οι *Υπηρεσίες Υγείας* (35 βαθμούς), οι *Υπηρεσίες Μεταφορών* (42 βαθμούς) και οι *Διοικητικές Υπηρεσίες* (47 Βαθμούς), λόγω της καθημερινής επαφής με πολίτες με αναπηρία. Αντίθετα με τα υψηλά επίπεδα συμμόρφωσης των κτιριακών υποδομών του *Δημοτικού Camping* στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, οι παρεχόμενες υπηρεσίες αξιολογήθηκαν ιδιαίτερα χαμηλά με μόλις 26 βαθμούς).

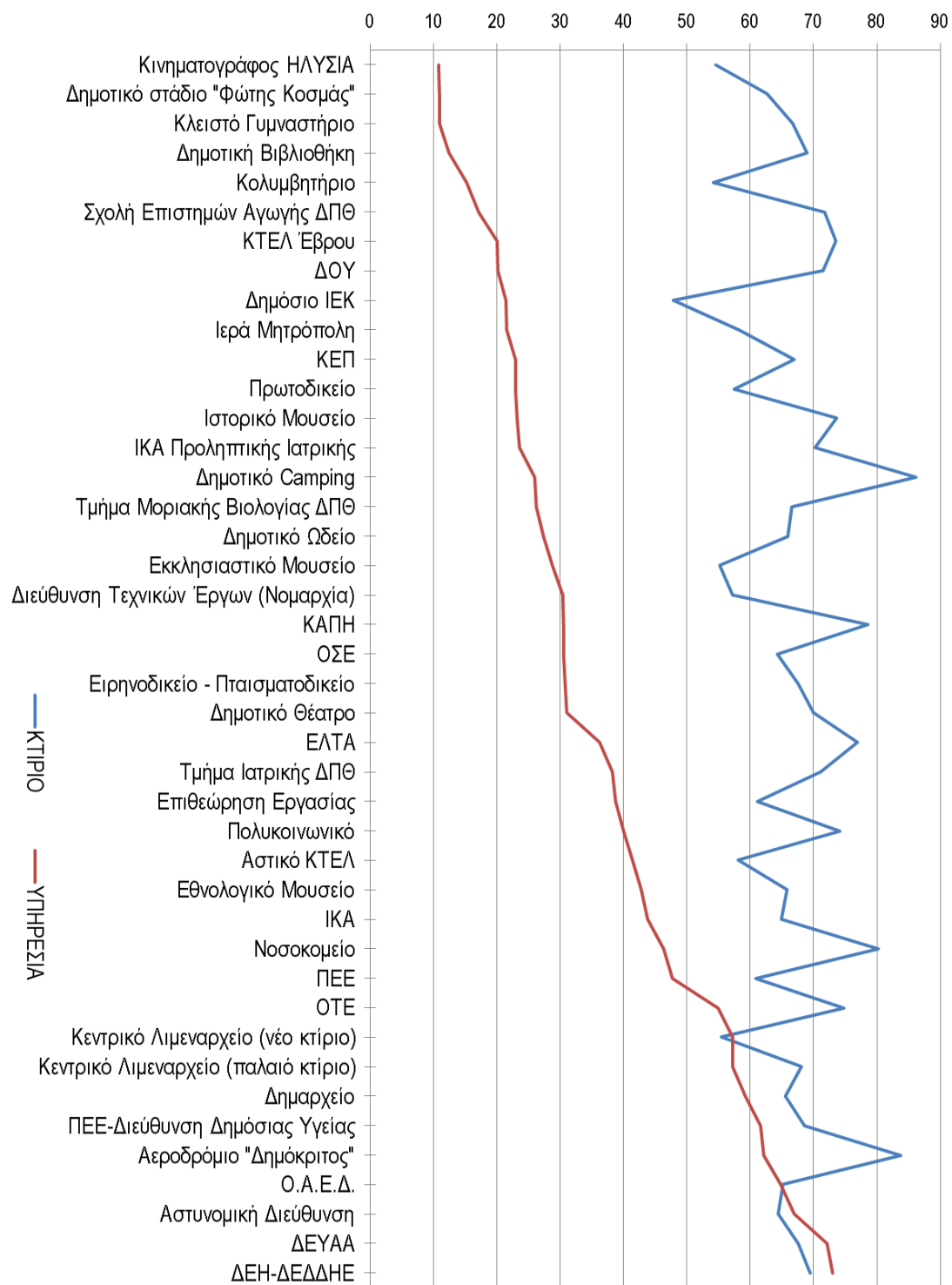

Εικόνα 5. Μέση βαθμολογία προσβασιμότητας των υπηρεσιών και των πολιτικών ανά κατηγορία Υπηρεσίας

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κατάταξη των αξιολογημένων Φορέων με βάση την βαθμολόγηση που τους αποδόθηκε ως προς τον βαθμό συμμόρφωσης αυτών με τα κριτήρια που περιλαμβάνονται στο ειδικό «Ερωτηματολόγιο Προσβασιμότητας Υπηρεσιών και Πολιτικών / Διαδικασιών». Αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως διαφαίνεται

¹⁷ Με μέγιστο το 100, το οποίο αντιστοιχεί σε πλήρη συμμόρφωση με όλα τα κριτήρια του «Ειδικού Ερωτηματολογίου Προσβασιμότητας Υπηρεσιών και Πολιτικών / Διαδικασιών».

στον Πίνακα αυτό, δεν παρουσιάζεται κάποια συσχέτιση μεταξύ των επιπέδων συμμόρφωσης των Κτιριακών Υποδομών και των Υπηρεσιών – Πολιτικών γεγονός που αναδεικνύει την πλήρη απουσία κεντρικού σχεδιασμού και προσέγγισης των ζητημάτων αναπηρίας και προσβασιμότητας.

Εικόνα 6. Κατάταξη των Φορέων ανάλογα με το επίπεδο συμμόρφωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών και διαδικασιών/πολιτικών με τις απαιτούμενες ή/και επιθυμητές προδιαγραφές

6.4.3 Προσβασιμότητα μεταφορών

Από τους ελέγχους πεδίου και την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου μεταφορών προκύπτει ότι:

- Εκπαίδευση προσωπικού σε σχέση με την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία διαθέτει μόνο το *αεροδρόμιο*, προφανώς λόγω του Κανονισμού ΕΕ και των απαιτήσεων της IATA. Αντίστοιχα διαθέτει ειδική υπηρεσία εξυπηρέτησης, διαδικασία καταγγελιών κλπ. και ενημέρωση τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Το κτίριο είναι προσβάσιμο, μικρές παρεμβάσεις απαιτούνται.
- Εντύπωση προκαλεί ο *ΟΣΕ*, που φαίνεται να μην έχει ενημέρωση για την ύπαρξη του νέου Κανονισμού για τα δικαιώματα των επιβατών που ταξιδεύουν με τρένο, της υπογραφής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κλπ. σε τοπικό τουλάχιστον επίπεδο. Παρουσιάζονται να γνωρίζουν μόνο την υποχρέωση να δέχονται σκύλους – οδηγούς. Το κτίριο είναι μη προσβάσιμο. Κάποια από τα οχήματα (βαγόνια) διαθέτουν 3 θέσεις για άτομα με αναπηρία ανά κουπέ αν και δεν έχουν προσβάσιμη είσοδο ούτε τουαλέτα. Αν και διαθέτουν μηχανισμό για επι/αποβίβαση ατόμων με αναπηρία δεν τον χρησιμοποιούν πια. Τα βαγόνια διαθέτουν ηχητική αλλά όχι οπτική αναγγελία, ενώ η κυκλοφορία αμαξιδίου δεν είναι δυνατή μέσα σε αυτά. Το προσωπικό δηλώθηκε ότι έχει εκπαιδευτεί για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία (ενώ κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου των υπηρεσιών είχε δηλωθεί ότι δεν έχει). Δεν υπάρχει ειδική υπηρεσία εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία, ούτε ποιοτικά πρότυπα εξυπηρέτησης επιβατών με αναπηρία, αλλά ούτε και ειδικά σημεία εξυπηρέτησης αυτών άμα τη αφίξει τους στο σταθμό. Προβλέπεται διαδικασία παραπόνων, πολιτική αποζημίωσης και διαδικασία υποστήριξης σε έκτακτες συνθήκες ενώ δεν διατίθεται έντυπο πληροφοριακό υλικό σε προσβάσιμες μορφές.
- Το *αστικό ΚΤΕΛ* διαθέτει 2 προσβάσιμα οχήματα με 1 ειδική θέση ανά όχημα, τα νεότερα δε οχήματα που προμηθεύεται θα είναι προσβάσιμα (μάλλον διότι πλέον μόνο τέτοια διατίθενται στην αγορά), δηλώνει ότι γνωρίζει την υποχρέωση και δέχεται σκύλους-οδηγούς. Δε διαθέτει ειδική υπηρεσία για άτομα με αναπηρία ούτε το προσωπικό του έχει λάβει κάποια εκπαίδευση σχετικά. Κατά το τοπικό Σωματείο ΑμεΑ δεν διαθέτει ηχητική και οπτική αναγγελία στάσεων, ενώ κατά το ΚΤΕΛ διαθέτει και σύστημα ηχητικής και οπτικής αναγγελίας. Δεν διαθέτει διαδικασία παραπόνων αλλά διαθέτει διαδικασία αποζημίωσης και εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία σε έκτακτες συνθήκες. Εξυπηρετεί τα άτομα με αναπηρία κατά προτεραιότητα ενώ όποτε ζητηθεί κάνει και ιδιαίτερες στάσεις. Κτίριο μη προσβάσιμο (είσοδος με 3 σκαλοπάτια).

- Το υπεραστικό ΚΤΕΛ λειτουργεί αγνοώντας παντελώς τα άτομα με αναπηρία και την ανάγκη προσβάσιμων υπηρεσιών. Το μόνο που δηλώνουν είναι ότι δέχονται σκύλους-οδηγούς. Το κτίριο είναι ισόγειο και μερικώς προσβάσιμο (δεν υπάρχει WC, ούτε χαμηλοί πάγκοι, δεν υπάρχουν χρωματικές αντιθέσεις, υπάρχουν εμπόδια στις διαδρομές, δεν υπάρχουν προσβάσιμες έξοδοι διαφυγής, ηχητική/οπτική σήμανση κ.λπ.).
- Κανένας φορέας δεν διαθέτει διαδικασίες διαφυγής ΑμεΑ με εξαίρεση το αεροδρόμιο και το αστικό ΚΤΕΛ.
- Καμία ιστοσελίδα μεταφορικού Φορέα δεν είναι προσβάσιμη.
- Κανένας φορέας, με εξαίρεση το αεροδρόμιο, δεν έχει εκπαιδευμένο προσωπικό, ούτε υποστηρικτικές υπηρεσίες.
- Μόνο το αστικό ΚΤΕΛ δήλωσε ότι υπάρχει συνεργασία με το αναπηρικό κίνημα σε τοπικό επίπεδο. Σε κεντρικό επίπεδο συνεργασία έχει το αεροδρόμιο μέσω της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ). Κανένας φορέας δε διαθέτει Επιτροπή Προσβασιμότητας.
- Προσβάσιμα TAXI δεν υπάρχουν στον Δήμο, ούτε το σωματείο διαθέτει προσβάσιμο όχημα για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία.

6.4.4 Προσβασιμότητα εξωτερικών χώρων

Από τους ελέγχους πεδίου και την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου εξωτερικών χώρων προκύπτει ότι:

- **Πεζοδρόμια/πεζόδρομοι**
 - Γενικά στους κεντρικούς δρόμους υπάρχουν πεζοδρόμια μεγάλου πλάτους.
 - Όλες σχεδόν οι σκάφες/ράμπες έχουν «σκαλοπάτι» στην απόληξη στο οδόστρωμα. Αρκετές σκάφες/ράμπες είναι λάθος σχεδιασμένες (καταλήγουν σε δέντρο ή άλλο εμπόδιο μη αφήνοντας χώρο περιστροφής του αμαξιδίου). Υπάρχει πρόβλεψη για βελτίωση κατά δήλωση του Συμβούλου του Δημάρχου.
 - Δεν υπάρχουν οδηγοί τυφλών ούτε επισήμανση «ΚΙΝΔΥΝΟΣ» στο άκρο των σκαφών/ραμπών.
 - Υπάρχουν σε δύο μόνο διαβάσεις ηχητικοί σηματοδότες.
 - Συνήθως στις νησίδες υπάρχουν σκάφες/ράμπες ή πλήρης διακοπή χωρίς όμως επισήμανση «ΚΙΝΔΥΝΟΣ».

- Υπάρχει διάσπαρτος αστικός εξοπλισμός (πινακίδες κ.λπ.).
- Τυχόν τηλέφωνα κοινού δεν προβάλλονται στο έδαφος και δεν έχουν μηχανισμούς σε προσιτό ύψος από άτομο σε αμαξίδιο.
- **Πλατείες**
 - Χρήση τσιμεντοπλακών, αλλά και κυβολίθων που συνήθως δημιουργούν πρόβλημα στην κίνηση αμαξιδίων λόγω αρμών και τελικής ανώμαλης επιφάνειας.
 - Στο περίγραμμα οι πλατείες φέρουν κολωνάκια ή δέντρα.
 - Τα κλαδιά των δένδρων αποτελούν κίνδυνο για τυφλά άτομα, δεν κλαδεύονται σε ύψη κατάλληλα.
 - Συνήθως δεν προβλέπονται σκάφες σε διαβάσεις οδού-πλατείας.
 - Δεν υπάρχουν οδηγοί τυφλών.
- **Χώροι πρασίνου**
 - Συνήθως προβλέπονται διάδρομοι σταθερού υλικού όπου μπορεί να κινηθεί και αμαξίδιο.
 - Τα κλαδιά των δένδρων αποτελούν κίνδυνο για τυφλά άτομα, δεν κλαδεύονται σε κατάλληλα ύψη.
 - Τα δέντρα δεν έχουν σχάρες.
 - Όπου προβλέπονται παγκάκια, υπάρχει συνήθως χώρος για στάση αμαξιδίου αλλά όχι με σήμανση.
 - Δεν προβλέπονται σκάφες/ράμπες (βλ. πάρκο Αλεξ/πολης).
- **Παιδικές χαρές**
 - Δεν είναι προσβάσιμες.
- **Χώροι στάθμευσης**
 - Υπάρχουν κάποιοι, αλλά δεν είναι επαρκείς.
 - Στην Λεωφ. Δημοκρατίας απέναντι από το Δημαρχείο, στο χώρο μπροστά από το Επιμελητήριο, υπάρχουν 3 θέσεις στάσης/στάθμευσης για οχήματα ατόμων με αναπηρία. Γενικά στην πόλη, υπάρχουν 4-5 τέτοια σημεία (π.χ., στην οδό Βενιζέλου 2 θέσεις και στην Λεωφ. Δημοκρατίας στην Εθνική Τράπεζα 1 θέση)

- Παραλίες

- Στο δημοτικό Camping υπάρχουν προβλέψεις για πρόσβαση αναπηρικών αμαξιδίων. Δεν υπάρχουν όμως προβλέψεις ούτε οδηγοί τυφλών για τυφλά άτομα. Ούτε προβλέψεις για κωφά. Το προσωπικό δεν έχει λάβει κάποια εκπαίδευση.
- Υπάρχει διάδρομος και ειδικό όχημα για πρόσβαση στη θάλασσα.

6.4.5 Προσβασιμότητα ιστοσελίδων και ηλεκτρονικών υπηρεσιών

6.4.5.1 Εισαγωγή

Ο Παγκόσμιος Ιστός είναι ένας πόρος που αποκτά συνεχώς αυξανόμενη σημασία σε πολλά ζητήματα της ζωής και της καθημερινότητας μας: εκπαίδευση, απασχόληση, διακυβέρνηση, εμπόριο, ιατρική περίθαλψη, ψυχαγωγία κ.ά. Ιδιαίτερα για τα άτομα με αναπηρία, ο Ιστός συχνά παρέχει για πρώτη τους φορά τη δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες, υπηρεσίες και δραστηριότητες που τα παραδοσιακά μέσα ως τώρα δεν τους παρέιχαν. Δηλαδή, οι περιορισμοί για ένα άτομο με αναπηρία των έντυπων, των ηχητικών και των οπτικών μέσων μπορούν συχνά να ξεπεραστούν μέσω των τεχνολογικών δυνατοτήτων Ιστού. Για τον λόγο αυτό, η προσβασιμότητα του Ιστού, και ιδιαίτερα των δημόσιων ιστοσελίδων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, είναι ιδιαίτερα σημαντική, ώστε να εξασφαλίζεται ίση πρόσβαση και ίσες ευκαιρίες στα άτομα με αναπηρία και ώστε ο Ιστός να μην καταλήξει να είναι ένας νέος παράγοντας αποκλεισμού αντί για εργαλείο ευρύτερης ενσωμάτωσης.

Στο πλαίσιο ενός διαδικτυακού χώρου ή υπηρεσίας, *προσβασιμότητα* ή *ηλεκτρονική προσβασιμότητα*, πρακτικά, σημαίνει δυνατότητα χρήσης του και από άτομα με αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, προσβασιμότητα ενός διαδικτυακού χώρου σημαίνει ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να αντιλαμβάνονται, να κατανοούν, να πλοηγούνται και να αλληλεπιδρούν με τα περιεχόμενά του καθώς και ότι μπορούν εφόσον προβλέπεται να συνεισφέρουν με τη σειρά τους περιεχόμενό του όπως και όλοι οι υπόλοιποι χρήστες. Σήμερα, υπάρχουν παγκοσμίως διάφορα πρότυπα και οδηγίες *προσβασιμότητας*, με πιο διαδομένο αυτό της διεθνούς κοινοπραξίας W3C, τα οποία στην ουσία προσδιορίζουν και τυποποιούν την έννοια της προσβασιμότητας, όπως για παράδειγμα ένα πρότυπο ISO τυποποιεί π.χ., την έννοια της ποιότητας κλπ. Συνεπώς, ο όρος «προσβασιμότητα», και εδώ, στην περίπτωση του Ιστού, είναι ένας τεχνικός όρος που συνεπάγεται συμμόρφωση με κάποια απαιτούμενα τεχνικά χαρακτηριστικά και όχι μια αόριστη ή αφηρημένη έννοια.

Η προσβασιμότητα ή μη ενός διαδικτυακού χώρου για τα άτομα με αναπηρία είναι κατά κύριο λόγο απόρροια της μεθοδολογίας σχεδιασμού και υλοποίησής του, και άρα, επαφίεται στη θέληση και ικανότητα της ομάδας υλοποίησης και συντήρησης αυτού. Το να γίνει μια ιστοσελίδα προσβάσιμη μπορεί να αποτελέσει μία απλή ή σύνθετη

υπόθεση, η οποία εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως το είδος του περιεχομένου, το μέγεθος και η περιπλοκότητα της ιστοσελίδας, καθώς και τα εργαλεία και το περιβάλλον ανάπτυξης. Πολλά χαρακτηριστικά προσβασιμότητας υλοποιούνται εύκολα εφόσον έχει γίνει ο σχετικός σχεδιασμός από την αρχή της ανάπτυξης ή του επανασχεδιασμού ενός ιστοχώρου. Η διόρθωση μη προσβάσιμων ιστοσελίδων μπορεί να αποτελέσει μια ιδιαίτερα επίπονη υπόθεση, ιδίως όταν αφορά ιστοχώρους στους οποίους δεν έχει εξαρχής γίνει έγκυρη χρήση μίας τυποποιημένης γλώσσας σήμανσης υπερκειμένου XHTML καθώς και ιστοχώρους με συγκεκριμένα είδη περιεχομένου, όπως πολυμέσα.

Η ηλεκτρονική προσβασιμότητα αφορά όλες τις αναπηρίες που επηρεάζουν τον τρόπο (και όχι απαραίτητα τη δυνατότητα) αλληλεπίδρασης με έναν υπολογιστή - είτε πρόκειται για ένα PC ή ένα smartphone, κλπ. - όπως είναι οι αναπηρίες όρασης, ακοής, ομιλίας καθώς και οι σωματικές, νοητικές και νευρολογικές αναπηρίες. Επιπλέον, η προσβασιμότητα μιας ιστοσελίδας είναι ευρύτερα ωφέλιμη, γιατί αυτόματα μπορεί το περιεχόμενό της να γίνει διαθέσιμο και φιλικό σ' ένα ευρύτερο κοινό όπως (για παράδειγμα):

- άτομα με χρόνιες παθήσεις και τα γηραιότερα άτομα, των οποίων οι ικανότητες μεταβάλλονται λόγω της γήρανση,
- άτομα που διαθέτουν αργή σύνδεση δικτύου ή οθόνη (π.χ., του Η/Υ) η οποία είναι σχετικά μικρή,
- άτομα που ασχολούνται συγχρόνως και με κάτι άλλο ή άτομα που εργάζονται σε παράδοξες και αντίξοες συνθήκες εργασίας (π.χ. σε θορυβώδες περιβάλλον, σε πολύ φωτεινό ή σκοτεινό χώρο),
- άτομα που χρησιμοποιούν «εναλλακτικά» λειτουργικά συστήματα ή παλιές εκδόσεις φυλλομετρητών Παγκόσμιου Ιστού, κλπ.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την προσβασιμότητα του Ιστού, μπορεί κανείς να ανατρέξει στην ιστοσελίδα¹⁸ της «Πρωτοβουλίας για την Προσβασιμότητα του Ιστού» (Web Accessibility Initiative - WAI) της διεθνούς κοινοπραξίας W3C, καθώς και στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Γραφείου του W3C όπου προσφέρονται επίσημες μεταφράσεις¹⁹ των κειμένων της κοινοπραξίας W3C αλλά και διάφορα άλλα άρθρα που βοηθούν στην εισαγωγή, κατανόηση και εφαρμογή της προσβασιμότητας του Ιστού.

¹⁸ <http://www.w3.org/WAI/> (περιεχόμενο στα Αγγλικά).

¹⁹ <http://www.w3c.gr/translations.html>

6.4.5.2 Η ηλεκτρονική προσβασιμότητα δεν είναι πλέον επιλογή αλλά θεσμική υποχρέωση

Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις λόγοι για να επιδιώξει κανείς τη δημιουργία προσβάσιμων ιστοσελίδων και ηλεκτρονικών υπηρεσιών:

1. Να αποφύγει τον αποκλεισμό και να συμβάλει στη βελτίωση της ζωής των ατόμων με αναπηρία (ανθρωπο-, κοινωνικο- κεντρικά κίνητρα)
2. Να αξιοποιήσει ένα ευρύτερο κοινό ή καταναλωτική βάση (πολιτικο-, οικονομικο- κεντρικά κίνητρα)
3. Να αποφύγει νομικές διώξεις ή/και αρνητικά δημοσιεύματα (κίνητρα με επίκεντρο το θεσμικό πλαίσιο και τη δημόσια εικόνα)

Όλα αυτά μπορούν να είναι, και είναι, καλοί λόγοι²⁰. Οι προσβάσιμες ιστοσελίδες επιτυγχάνουν εντέλει όλους αυτούς τους στόχους. Και εφόσον μια ιστοσελίδα είναι προσβάσιμη στο τέλος, ίσως δεν έχει καμία σημασία με βάση ποια κίνητρα υλοποιήθηκε.

Όμως, ένα σημαντικό σημείο, που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από τους δημόσιους φορείς και τους οργανισμούς με μεγάλη έκθεση στο ευρύ κοινό, είναι ότι, στην χώρα μας, η προσβασιμότητα του Ιστού απαιτείται πλέον από τη εθνική νομοθεσία και τους κοινοτικούς κανονισμούς, όπως σε πολλές άλλες χώρες ανά τον κόσμο²¹. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω στην ανάλυση του σχετικού θεσμικού πλαισίου (βλ. *Παράρτημα VI: Εθνικό και Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο*), με την πρόσφατη Απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/ 10.04.2012 «Κύρωση Πλαισίου Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης», επιβάλλεται πλέον η συμμόρφωση των δημόσιων διαδικτυακών τόπων με το *Πρότυπο των οδηγιών διεθνούς κοινοπραξίας W3C για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση 2.0 (WCAG 2.0²²)*, σε επίπεδο συμμόρφωσης τουλάχιστον «ΑΑ».

²⁰ Τα παραπάνω κίνητρα αναφέρονται κατά σειρά από τα πιο αλτρουιστικά στα λιγότερο αλτρουιστικά.

²¹ Για περισσότερες πληροφορίες για άλλες χώρες, βλ. «Πόροι της WAI για τις πολιτικές σχετικά με την προσβασιμότητα του Ιστού» (WAI Web Accessibility Policy Resources) στη διαδικτυακή διεύθυνση <http://www.w3.org/WAI/Policy/> (σύνδεσμος που παρέχεται από το W3C στα Αγγλικά και ο οποίος περιλαμβάνει μια λίστα με σχετικούς νόμους και πολιτικές που ισχύουν σε χώρες ανά τον κόσμο).

²² Η εξουσιοδοτημένη μετάφραση στα Ελληνικά των *Οδηγιών WCAG 2.0* (Web Content Accessibility Guidelines 2.0) είναι διαθέσιμες στη διαδικτυακή διεύθυνση: <http://www.w3c.gr/wai/translations/wcag20.html>.

6.4.5.3 Λίγα λόγια για το υποχρεωτικό πλέον πρότυπο οδηγιών WCAG2.0

Η διεθνής κοινοπραξία W3C, στο πλαίσιο της «Πρωτοβουλίας Προσβασιμότητας του Ιστού», θέτει συγκεκριμένες οδηγίες (guidelines) ως ιδέες (concepts) και σταθερές αρχές για το πώς σχεδιάζεται μια ιστοσελίδα, ώστε να είναι προσβάσιμη όσο το δυνατόν για περισσότερα άτομα με αναπηρία. Συγκεκριμένα, η Κοινοπραξία παραθέτει δεκατέσσερις οδηγίες για προσβάσιμη σχεδίαση. Η κάθε μια από τις οδηγίες αυτές περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μια λίστα από *σημεία ελέγχου* (checkpoints) οι οποίοι διασαφηνίζουν πως εφαρμόζεται η κάθε οδηγία σε τυπικά σενάρια ανάπτυξης περιεχομένου. Το κάθε σημείο ελέγχου είναι συγκεκριμένο προκειμένου να είναι δυνατόν κάποιος που εξετάζει την συμμόρφωση ενός δικτυακού τόπου να μπορεί να επαληθεύσει ότι το εν λόγω σημείο ελέγχου έχει ικανοποιηθεί. Η Κοινοπραξία, με βάση το αντίκτυπο στην προσβασιμότητα, προσδίδει σε κάθε σημείο ελέγχου ένα *επίπεδο προτεραιότητας* (priority level²³). Μερικά σημεία ελέγχου ορίζουν ένα επίπεδο προτεραιότητας το οποίο μπορεί να αλλάζει κάτω από κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες. Με τον τρόπο αυτό η Κοινοπραξία ορίζει διαφορετικά *επίπεδα συμμόρφωσης* (conformance levels) με τις οδηγίες της.

Ειδικότερα, η Κοινοπραξία Παγκόσμιου Ιστού ορίζει τρία επίπεδα προτεραιότητας των σημείων ελέγχου:

- **[Προτεραιότητα 1]** Επιβάλλεται οι σχεδιαστές περιεχομένου του Ιστού να ικανοποιούν αυτό το σημείο ελέγχου, διαφορετικά, μια ή και περισσότερες ομάδες χρηστών δεν θα έχουν πρόσβαση στη πληροφορία που περιέχει το έγγραφο. Η ικανοποίηση αυτού του σημείου ελέγχου είναι βασική ανάγκη για κάποιες ομάδες προκειμένου να μπορούν να χρησιμοποιήσουν έγγραφα του Παγκόσμιου Ιστού.
- **[Προτεραιότητα 2]** Είναι καλό οι σχεδιαστές περιεχομένου του Ιστού να ικανοποιούν αυτό το σημείο ελέγχου, διαφορετικά, μια ή και περισσότερες ομάδες χρηστών δεν θα έχουν πρόσβαση στη πληροφορία που περιέχει το έγγραφο. Η ικανοποίηση αυτού του σημείου ελέγχου θα εξαλείψει σημαντικά εμπόδια στην προσβασιμότητα των εγγραφών του Παγκόσμιου Ιστού.
- **[Προτεραιότητα 3]** Είναι επιθυμητό οι σχεδιαστές περιεχομένου του Ιστού να επιλαμβάνονται αυτού του σημείου ελέγχου. Διαφορετικά, μια ή και περισσότερες ομάδες χρηστών δεν θα έχουν πρόσβαση στη πληροφορία που περιέχει το έγγραφο. Η ικανοποίηση αυτού του σημείου ελέγχου θα βελτιώσει την προσβασιμότητα των εγγραφών του Παγκόσμιου Ιστού.

²³ Επίπεδα προτεραιότητας (priority levels): <http://www.w3.org/TR/WCAG10/#priorities> (περιεχόμενο στα Αγγλικά)

Και βάσει αυτών, η Κοινοπραξία εντέλει ορίζει τρία επίπεδα συμμόρφωσης με τις οδηγίες της:

- **Επίπεδο Συμμόρφωσης «Α»** (το κατώτερο επίπεδο): Όλα τα σημεία ελέγχου με Προτεραιότητα 1 έχουν ικανοποιηθεί.
- **Επίπεδο Συμμόρφωσης «ΑΑ»** ή «**Δύο-Α²⁴**»: Όλα τα σημεία ελέγχου με Προτεραιότητα 1 και 2 έχουν ικανοποιηθεί.
- **Επίπεδο Συμμόρφωσης «ΑΑΑ»** ή «**Τρία-Α**» (το ανώτερο επίπεδο): Όλα τα σημεία ελέγχου με Προτεραιότητα 1, 2 και 3 έχουν ικανοποιηθεί.

6.4.5.4 Υφιστάμενη κατάσταση στον Δ. Αλεξανδρούπολης.

Σε σχέση με την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στον Δήμο Αλεξανδρούπολης, ως προς την προσβασιμότητα των δημόσιων διαδικτυακών τόπων υπάρχουν τρεις εξίσου σημαντικές διαστάσεις οι οποίες πρέπει να εξεταστούν:

1. Τι δηλώνουν οι φορείς σε σχέση με την προσβασιμότητα των ιστοσελίδων τους.
2. Το πραγματικό επίπεδο προσβασιμότητας των ιστοσελίδων τους, δηλαδή η συμμόρφωση ή μη των ιστοσελίδων τους με το πρότυπο των οδηγιών WCAG 2.0. σε επίπεδο τουλάχιστον «ΑΑ».
3. Η άποψη και εμπειρία των ατόμων αναπηρία ως προς την προσβασιμότητα των εν λόγω διαδικτυακών τόπων.

Σε σχέση με το σημείο (1), από τους 42 φορείς που συμμετείχαν στην έρευνα, μόνο 33 φέρονται να έχουν ιστοσελίδα (~80%), γεγονός που δείχνει ότι ακόμα και σήμερα, στην Ελλάδα απέχουμε από τα ευρωπαϊκά μέσα επίπεδα που είχαν φτάσει το 90% ήδη από το 2004 (CapGemini Ernst & Young, 2004). Οι φορείς που δεν φέρονται να έχουν εκπροσώπηση στον Παγκόσμιο Ιστό είναι οι εξής:

- Τουριστική Αστυνομία
- Τροχαία
- Ειρηνοδικείο – Πταισματοδικείο
- Δ.Ο.Υ.
- Κ.Α.Π.Η.

²⁴ Τα επίπεδα συμμόρφωσης υπαγορεύονται πλήρως σε κείμενο (δηλ. «Δύο – Α» και όχι «ΑΑ») έτσι ώστε να γίνονται αντιληπτά και όταν αποδίδονται φωνητικά [π.χ., μέσω κάποιου λογισμικού συνθετικής ομιλίας].

- Δημοτικό Ωδείο
- Δημοτικό στάδιο «Φώτης Κοσμάς»
- Κλειστό Γυμναστήριο
- Κολυμβητήριο
- Δημοτικό Θέατρο
- Κινηματογράφος «ΗΛΥΣΙΑ»
- ΙΚΑ Προληπτικής Ιατρικής

Παρατηρείται ότι κανένας Αθλητικός φορέας δεν φέρεται να έχει ιστοσελίδα, ενώ είχαν όλα τα Μουσεία-Πινακοθήκες και οι Εκπαιδευτικοί Φορείς.

Από τους φορείς που δήλωσαν πως διαθέτουν ιστοσελίδα, σε ερώτηση προς αυτούς στο ειδικό ερωτηματολόγιο της έρευνας, μόνο τρεις (!) δήλωσαν ότι οι ιστοσελίδες τους είναι προσβάσιμες, δηλαδή μόλις το 9%. Αυτές ήταν:

- ΔΕΗ-ΔΕΔΔΗΕ
- ΟΤΕ
- Εθνολογικό Μουσείο («Ναι, η ιστοσελίδα μας υποστηρίζει και εικονική κληρονομική περιήγηση»).

Πίνακας 2. Οι διευθύνσεις των ιστοσελίδων των Φορέων που συμμετείχαν στην Έρευνα

Δημοτικό Camping	www.ditea.gr
Δημαρχείο	www.alexpolis.gr
Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών	www.kep.gr
Αστυνομική Διεύθυνση Αλεξανδρούπολης	www.astynomia.gr
Πρωτοδικείο	www.dprotodikeio-ale.gr
ΔΕΗ-ΔΕΔΔΗΕ	www.dei.gr ; www.deddie.gr
ΟΤΕ	www.oteshop.gr
ΔΕΥΑΑ	www.deyaalex.gr
ΕΛΤΑ	www.elta.gr
Ο.Α.Ε.Δ.	www.oaed.gr
Επιθεώρηση Εργασίας	www.upeka.gr
Περιφερειακή Ενότητα Έβρου	www.peenvrou.gr

Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.)	www.ika.gr/gr/infopages/kepa/home.cfm
ΙΚΑ	www.ika.gr
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων (Νομαρχία)	www.nomevrou.gr
Κεντρικό Λιμεναρχείο	http://users.otenet.gr/~lim_alex/ , www.hcg.gr
Δημόσιο ΙΕΚ	http://iek-alexandr.evr.sch.gr/
Τμήμα Ιατρικής ΔΠΘ	www.duth.gr
Τμήμα Μοριακής Βιολογίας ΔΠΘ	www.mbg.duth.gr
Σχολή Επιστημών Αγωγής ΔΠΘ	www.edu.duth.gr/
Νοσοκομείο (Πανεπιστημιακό Γενικό)	www.pgna.gr
ΚΤΕΛ Έβρου	www.ktelevrou.gr
Αστικό ΚΤΕΛ	www.ast-alex.gr
ΟΣΕ	www.trainose.gr
Αεροδρόμιο "Δημόκριτος"	www.alxd.gr/indexG.htm
Ιστορικό Μουσείο	www.ismo.gr
Εθνολογικό Μουσείο	www.emthrace.org
Εκκλησιαστικό Μουσείο	www.imalex.gr
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας	http://mfia.alexpolis.gr
Πολυκοινωνικό	www.alexpolis.gr
Ιερά Μητρόπολη	www.imalex.gr
Δημοτική Βιβλιοθήκη	http://libalex.blogspot.com/

Ως προς το σημείο (2), έγινε προκαταρκτικός έλεγχος (βλ. ενότητα 6.2, σελίδα 41) των τριών σελίδων που δηλώθηκαν ως προσβάσιμες προκειμένου να διαπιστωθεί το επίπεδο συμμόρφωσης:

- **ΔΕΗ** (www.dei.gr)
 - Πρόκειται για μια ιστοσελίδα σύγχρονου σχεδιασμού.
 - Σε έλεγχο του κώδικα HTML με την υπηρεσία Markup Validation Service της Κοινοπραξίας W3C, διαπιστώθηκαν 180 σφάλματα, και 32 ειδοποιήσεις.
 - Σε έλεγχο του κώδικα CSS (επίπεδο 3), με την υπηρεσία CSS Validation Service του W3C, διαπιστώθηκαν 81 σφάλματα.

- Σε έλεγχο των συνδέσμων της ιστοσελίδας της ΔΕΗ, με το εργαλείο TotalValidator, βρέθηκαν 97 σφάλματα.
 - Σε έλεγχο συμμόρφωσης με τις οδηγίες WCAG v2, διαπιστώθηκαν 83 σφάλματα σε επίπεδο «Α» και επιπλέον 12 σε επίπεδο «ΑΑ», δηλαδή συνολικά 95 διαπιστωμένα σφάλματα (με το εργαλείο TotalValidator).
 - Συνεπώς η ιστοσελίδα της ΔΕΗ, σε αντίθεση με το τι δήλωσε ο εκπρόσωπός της, δεν συμμορφώνεται με τις οδηγίες ούτε καν στο κατώτερο επίπεδο, πόσο μάλλον στο υποχρεωτικό επίπεδο «ΑΑ» σύμφωνα με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/ 10.04.2012.
 - Η ιστοσελίδα της ΔΕΗ αν και δεν πληροί τις προδιαγραφές προσβασιμότητας, περιλαμβάνει στην αρχική της σελίδα σύνδεσμο με τον τίτλο «ΑμεΑ», ο οποίος οδηγεί σε ένα ηχογραφημένο φωνητικό ενημερωτικό μήνυμα (MP3 αρχείο), χωρίς προηγουμένως να ενημερώνει τον χρήστη για τον σκοπό, περιεχόμενο, και τη διάρκεια του ηχογραφημένου μηνύματος. Αν και ενδεχομένως χρήσιμο, αυτό το στοιχείο σε καμία περίπτωση δεν συνάδει με τη φιλοσοφία και πρακτική που υποστηρίζει η κοινοπραξία W3C καθότι πρόκειται για μια κλασική προσέγγιση του παλαιού τύπου (ειδική υπηρεσία για ΑμεΑ) που έχει ως αποτέλεσμα την εκδήλωση διάκρισης απέναντι στα ΑμεΑ, και όχι της σύγχρονης προσέγγισης της σχεδίασης για όλους.
- **ΔΕΔΔΗΕ** (www.deddie.gr)
- Πρόκειται για μια ιστοσελίδα σύγχρονου σχεδιασμού.
 - Σε έλεγχο του κώδικα HTML με την υπηρεσία Markup Validation Service της Κοινοπραξίας W3C, διαπιστώθηκαν 46 σφάλματα, και 82 ειδοποιήσεις.
 - Σε έλεγχο του κώδικα CSS (επίπεδο 3), με την υπηρεσία CSS Validation Service του W3C, διαπιστώθηκαν 3 σφάλματα.
 - Σε έλεγχο των συνδέσμων της ιστοσελίδας της ΔΕΗ, με το εργαλείο TotalValidator, βρέθηκαν 33 σφάλματα.
 - Σε έλεγχο συμμόρφωσης με τις οδηγίες WCAG v2, διαπιστώθηκαν 21 σφάλματα σε επίπεδο «Α» και επιπλέον 4 σε επίπεδο «ΑΑ», δηλαδή συνολικά 25 διαπιστωμένα σφάλματα (με το εργαλείο TotalValidator).
 - Συνεπώς η ιστοσελίδα της ΔΕΔΔΗΕ, σε αντίθεση με το τι δήλωσε ο εκπρόσωπός της, δεν συμμορφώνεται με τις οδηγίες ούτε καν στο κατώτερο επίπεδο, πόσο μάλλον στο υποχρεωτικό επίπεδο «ΑΑ» σύμφωνα με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/ 10.04.2012.

- **ΟΤΕ (www.oteshop.gr)**
 - Πρόκειται για μια ιστοσελίδα σύγχρονου σχεδιασμού.
 - Σε έλεγχο του κώδικα HTML με την υπηρεσία Markup Validation Service της Κοινοπραξίας W3C, διαπιστώθηκαν 814 (!) σφάλματα, και 60 ειδοποιήσεις.
 - Σε έλεγχο του κώδικα CSS (επίπεδο 3), με την υπηρεσία CSS Validation Service του W3C, δεν διαπιστώθηκαν σφάλματα.
 - Σε έλεγχο των συνδέσμων της ιστοσελίδας της ΔΕΗ, με το εργαλείο TotalValidator, βρέθηκαν 75 σφάλματα.
 - Σε έλεγχο συμμόρφωσης με τις οδηγίες WCAG v2, διαπιστώθηκαν 23 σφάλματα σε επίπεδο «Α» και επιπλέον 3 σε επίπεδο «ΑΑ», δηλαδή συνολικά 26 διαπιστωμένα σφάλματα (με το εργαλείο TotalValidator).
 - Συνεπώς η ιστοσελίδα του ΟΤΕ, σε αντίθεση με το τι δήλωσε ο εκπρόσωπός της, δεν συμμορφώνεται με τις οδηγίες ούτε καν στο κατώτερο επίπεδο, πόσο μάλλον στο υποχρεωτικό επίπεδο «ΑΑ» σύμφωνα με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/ 10.04.2012.

- **Εθνολογικό Μουσείο (www.emthrace.org)**
 - Πρόκειται για μια ιστοσελίδα σύγχρονου σχεδιασμού.
 - Σε έλεγχο του κώδικα HTML με την υπηρεσία Markup Validation Service της Κοινοπραξίας W3C, διαπιστώθηκαν 2 σφάλματα, και 1 ειδοποίηση.
 - Σε έλεγχο του κώδικα CSS (επίπεδο 3), με την υπηρεσία CSS Validation Service του W3C, διαπιστώθηκαν 2 σφάλματα.
 - Σε έλεγχο των συνδέσμων της ιστοσελίδας της ΔΕΗ, με το εργαλείο TotalValidator, βρέθηκαν 41 σφάλματα.
 - Σε έλεγχο συμμόρφωσης με τις οδηγίες WCAG v2, διαπιστώθηκε 1 σφάλμα σε επίπεδο «Α» με το εργαλείο TotalValidator, ενώ το εργαλείο T.A.W. ανέδειξε 8 σφάλματα σε επίπεδο «ΑΑ» (και 57 σημεία που χρίζουν περαιτέρω έλεγχο από ειδικό εμπειρογνώμονα).
 - Συνεπώς η ιστοσελίδα του Εθνολογικού Μουσείου, σε σύγκριση τουλάχιστον με τις υπόλοιπες ιστοσελίδες που αξιολογήθηκαν, παρουσίασε το μικρότερο σύνολο προβλημάτων. Εντούτοις, σε αντίθεση με το τι δήλωσε ο εκπρόσωπός της, δεν συμμορφώνεται πλήρως με τις οδηγίες ούτε καν στο κατώτερο επίπεδο, πόσο μάλλον στο υποχρεωτικό επίπεδο «ΑΑ» σύμφωνα με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/ 10.04.2012. Εκτιμάται πως αν η υπηρεσία προβεί σε μια διαδικασία επιδιόρθωσης

της προσβασιμότητας της ιστοσελίδας, θα καταφέρει χωρίς ιδιαίτερο πρόβλημα να συμμορφωθεί πλήρως με τις Οδηγίες WCAG2.0 τουλάχιστον σε επίπεδο «ΑΑ».

- Στην αρχική σελίδα συμπεριλαμβάνεται (στο κάτω μέρος) σύνδεσμος με τον τίτλο «Προσβασιμότητα» ο οποίος οδηγεί σε νέα σελίδα με το εξής μήνυμα: *«Προσβασιμότητα: Το Εθνολογικό Μουσείο Θράκης καταβάλλει κάθε προσπάθεια να βελτιώνει τον ιστοχώρο του ώστε να είναι προσβάσιμος από το μέγιστο δυνατό κοινό ανεξαρτήτως ικανοτήτων ή διαθέσιμης τεχνολογίας. Μέρος αυτής της προσπάθειας βελτίωσης της προσβασιμότητας και ευχρηστίας του ιστοχώρου είναι η χρήση τεχνολογιών που είναι συμβατές με τους κανονισμούς και τις οδηγίες που προτείνει ο σχετικός διεθνής οργανισμός W3C. Αυτό διασφαλίζει την άρτια λειτουργία και σωστή απεικόνιση του ιστοχώρου στους σύγχρονους φυλλομετρητές (browsers), δηλαδή τους Opera 9.5, Firefox 2 & 3, Safari 2 & 3, και Internet Explorer 6 & 7, αλλά και τις μελλοντικές εκδόσεις τους. Ενώ δεν είναι πάντα δυνατό να εφαρμόσουμε πλήρως τις προτεινόμενες οδηγίες σε όλες τις περιοχές του ιστοχώρου, αναζητούμε διαρκώς τρόπους να παρέχουμε την καλύτερη δυνατή εμπειρία σε όλους τους επισκέπτες μας. Αν για κάποιο λόγο συναντήσατε δυσκολίες κατά την επίσκεψή σας εδώ ή διαπιστώσατε κάτι προβληματικό στην πρόσβαση του ιστοχώρου παρακαλούμε μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μας.»* Πρέπει να σημειωθεί ότι στο μήνυμα αυτό δεν συμπεριλαμβάνεται κάποια εσφαλμένη δήλωση προσβασιμότητας για ΑμεΑ ή συμμόρφωσης με τις οδηγίες WCAG2.0, γεγονός που θα ήταν ανακριβές.

Συνολικά λοιπόν, από τον εν λόγω έλεγχο προκύπτει πως καμία από τις τρεις ιστοσελίδες που δηλώθηκαν ως προσβάσιμες στην πραγματικότητα δεν τηρούσαν τις σχετικές προδιαγραφές, γεγονός που υποδεικνύει ότι εν απουσία κατάλληλης ενημέρωσης και κατάρτισης συχνά αποδίδονται στην (ηλεκτρονική) προσβασιμότητα υποκειμενικές, ανακριβείς ερμηνείες.

Τέλος, σε σχέση με το σημείο (3), στην ερώτηση προς του συμμετέχοντες στην έρευνα από τα τοπικά σωματεία ΑμεΑ (βλ. επόμενη ενότητα 6.4.6) «Γνωρίζετε αν υπάρχουν ιστοσελίδες των φορέων του Δήμου που να είναι φιλικές σε χρήστες με αναπηρία και προσβάσιμες με βάση τις διεθνείς οδηγίες προσβασιμότητας;», όλοι (!) όσοι απάντησαν είπαν πως δεν γνωρίζουν (απάντησαν οι 12 από τους 26). Αυτό φυσικά συνάδει με τις παραπάνω παρατηρήσεις του σημείου (2).

Όμως, εξίσου αρνητικές ήταν και απαντήσεις στις τρεις επίσης σχετικές ερωτήσεις «Γνωρίζετε αν παρέχονται μέσω ιστοσελίδων των φορέων του Δήμου ηλεκτρονικές υπηρεσίες που να απευθύνονται αποκλειστικά σε πολίτες με αναπηρία;», «Γνωρίζετε αν παρέχονται μέσω ιστοσελίδων των φορέων του Δήμου πληροφορίες που να απευθύνονται αποκλειστικά σε πολίτες με αναπηρία, όπως για παράδειγμα πληροφορίες σε σχέση με την προσβασιμότητα των κτιρίων τους στα άτομα με αναπηρία;», και

«Γνωρίζετε αν παρέχονται άλλα προσβάσιμα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης στο δήμο σας (π.χ., τοπικό κανάλι με ειδήσεις στη νοηματική και εκπομπές με υπότιτλους, αυτόματες τηλεφωνικές υπηρεσίες προσβάσιμες σε τυφλούς, κλπ.);».

Συνεπώς, το συμπέρασμα είναι ότι η θέσπιση του προαναφερθέντος Νόμου ήταν απαραίτητη και πλέον χρειάζονται συντεταγμένες παρεμβάσεις και προγράμματα, ειδικά στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης, για την εφαρμογή του νόμου και άρση των διακρίσεων που βιώνουν σήμερα οι πολίτες και επισκέπτες με αναπηρία από τις δημοτικές και δημόσιες ιστοσελίδες.

Τέλος, ένα σημαντικό σημείο που θα πρέπει να αναφερθεί είναι ότι κανένας φορέας δεν φέρεται να παρέχει ουσιαστικά ηλεκτρονικές υπηρεσίες, παρά μόνον πληροφόρηση για το κοινό, δηλαδή φτάνοντας μόλις στα πρώτα δυο «Στάδια Δημόσιων Ψηφιακών Υπηρεσιών» που ορίζει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακής Σύγκλισης:

- *Στάδιο 1 - Πληροφόρηση: Ηλεκτρονική πληροφόρηση για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.* Παρέχουν μόνο πληροφοριακό υλικό για τον τρόπο διεκπεραίωσης της υπηρεσίας. Οι πληροφορίες αφορούν τα δικαιολογητικά που πρέπει να προσκομιστούν, τους φορείς που εμπλέκονται για την ολοκλήρωση της υπηρεσίας, τη σειρά εκτέλεσης των συναλλαγών που περιλαμβάνει η υπηρεσία, κλπ.
- *Στάδιο 2 - Αλληλεπίδραση: Λήψη (μεταφόρτωση – downloading) εντύπων.* Παρέχουν πληροφοριακό υλικό για τον τρόπο διεκπεραίωσης της υπηρεσίας καθώς και επίσημο υλικό (πρότυπα αιτήσεων, βεβαιώσεων, κλπ) το οποίο οι χρήστες μπορούν να κατεβάσουν στον υπολογιστή τους, να το τυπώσουν και να το χρησιμοποιήσουν κατά τη συναλλαγή τους με το φορέα.
- *Στάδιο 3 - Αμφίδρομη αλληλεπίδραση: επεξεργασία εντύπων, συμπεριλαμβανομένης και της ταυτοποίησης.* Εκτός από πληροφορίες, προσφέρουν online φόρμες για συμπλήρωση και ηλεκτρονική αποστολή. Δεδομένου ότι περιλαμβάνουν online υποβολή στοιχείων από μέρους του χρήστη, προϋποθέτουν μηχανισμό αναγνώρισης, ταυτοποίησης και προστασίας των δεδομένων που αποστέλλει ο χρήστης της υπηρεσίας.
- *Στάδιο 4 - Συναλλαγή: Διεκπεραίωση αιτημάτων, ολοκλήρωση συναλλαγών και πληρωμή.* Εκτός από φόρμες αποστολής στοιχείων, υποστηρίζουν λειτουργίες όπου ο χρήστης αυτού του επιπέδου, συνεπάγεται τη δυνατότητα της πλήρους υποκατάστασης της αντίστοιχης μη ηλεκτρονικής υπηρεσίας.
- *Στάδιο 5 Προσωποποίηση: Προληπτική, στοχευμένη παροχή υπηρεσιών.* Το κράτος προβαίνει προληπτικά σε δράσεις με στόχο να προάγει την ποιότητα παροχής της υπηρεσίας και το βαθμό φιλικότητάς της προς το

χρήστη, ενώ γίνεται και αυτόματη εκτέλεση ορισμένων υπηρεσιών, απαλλάσσοντας από τις αντίστοιχες ενέργειες τον πολίτη ή την επιχείρηση.

6.4.6 Πρωτογενής έρευνα με μέλη του τοπικού Σωματίου ΑμεΑ

Στο πλαίσιο της πρωτογενούς έρευνας στο Δήμο Αλεξανδρούπολης, ζητήθηκε από τα ίδια τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στο Δήμο να εκφράσουν την άποψή τους ως προς την προσβασιμότητα και την συνολική ποιότητα των δημόσιων υποδομών και των υπηρεσιών, όπως αυτά τις βιώνουν καθημερινά στην πόλη τους. Στην προσπάθεια αυτή ζητήθηκε από τα στελέχη και τα μέλη των βασικών φορέων των ατόμων με αναπηρία του Δήμου, τον *Νομαρχιακό Σύλλογο ΑμεΑ Ν. Έβρου* (Εικόνα 7) και τον *Αθλητικό Σύλλογο ΑμεΑ «ΚΟΤΙΝΟΣ»* (Εικόνα 8), να συμμετάσχουν στην έρευνα. Οι φορείς ανταποκρίθηκαν θερμά και συνολικά γύρω στα τριάντα (30) άτομα (Πίνακας 3) συμπλήρωσαν το ειδικό «Ερωτηματολόγιο για τα Σωματεία ΑμεΑ» που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου (βλ. ενότητα 6.2.1, σελ. 43), είτε κατόπιν συνάντησης και με τη μορφή συνέντευξης μαζί τα άτομα της ομάδας μελέτης, είτε αυτόνομα.

Εικόνα 7. Νομαρχιακός Σύλλογος ΑμεΑ Ν. Έβρου

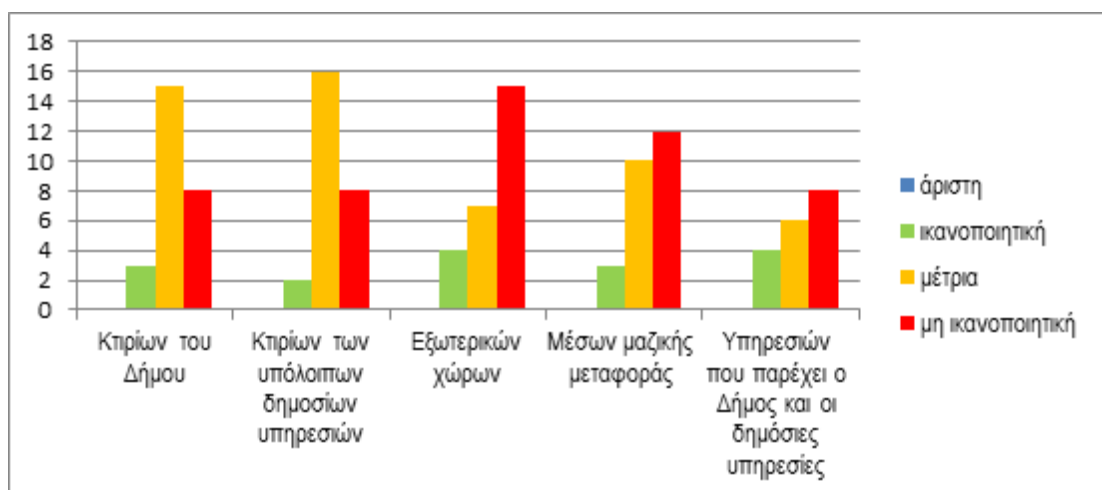
Εικόνα 8. Αθλητικός Σύλλογος ΑμεΑ «ΚΟΤΙΝΟΣ»

Πίνακας 3. Συμμετέχοντες στην έρευνα βάσει ερωτηματολογίου για ΑμεΑ, ανά φορέα και κατηγορία αναπηρίας

	με κινητική αναπηρία	με προβλήματα όρασης / τυφλά	με προβλήματα ακοής / κωφοί
Νομαρχιακός Σύλλογος ΑμεΑ Ν. Έβρου	18	6	2
Αθλητικό Σύλλογο ΑμεΑ «ΚΟΤΙΝΟΣ»	3	-	-
Σύνολο	21	6	2

Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων για το τοπικά σωματεία ΑμεΑ και τις συνεντεύξεις με μέλη και στελέχη του προκύπτουν οι παρακάτω επιστημάνσεις:

- Στην Αλεξανδρούπολη υπάρχει ο βασικός Νομαρχιακός Σύλλογος, μέλος της ΕΣΑμεΑ, που καλύπτει όλες τις κατηγορίες αναπηρίας, αλλά λειτουργούν και εξειδικευμένοι σύλλογοι π.χ. καρδιοπαθών, αθλητικός σύλλογος κ.λπ.
- Υπάρχει καταγραφή των ατόμων με αναπηρία. Στο νομό Έβρου υπάρχουν 10.000 άτομα με αναπηρία σε συνολικό πληθυσμό 130.000 κατοίκων, ενώ στην Αλεξανδρούπολη ανέφεραν πως υπάρχουν 1.100 άτομα με αναπηρία σε πληθυσμό περίπου 70.000. Κωφά άτομα, εκτιμούν από το Σωματείο, ότι υπάρχουν πολύ λίγα και εν γένει δε συμμετέχουν στις δραστηριότητες του Σωματείου.
- Γενικά δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τη νομοθεσία, ότι πληροφόρηση πάρουν είναι από το τριτοβάθμιο όργανο του αναπηρικού κινήματος, την ΕΣΑμεΑ. Λειτουργούν με προσωπικό σε εθελοντική βάση και είναι δύσκολη η μεθοδική οργάνωσή τους. Διεκδικούν μάλλον αποσπασματικά αν και συνήθως βρίσκουν ανταπόκριση στις διεκδικήσεις τους.
- Στην ανάλυση αξιοποιήθηκαν οι απαντήσεις από 19 άτομα με κινητικές αναπηρίες, 5 με προβλήματα όρασης και 2 με προβλήματα ακοής. Εξ αυτών το 31% θεωρεί μη ικανοποιητική και το 60% μέτρια την προσβασιμότητα των δημοτικών και δημόσιων κτιρίων. Ως πλέον προσβάσιμα για ορισμένες όμως κατηγορίες χαρακτήρισαν τα κτίρια που στεγάζουν την ΔΟΥ, το ΙΚΑ και το Δημαρχείο, τη Νομαρχία, Νοσοκομείο και Ταχυδρομείο και τη ΔΕΥΑΑ, Αγροτική Τράπεζα και ΔΕΗ.

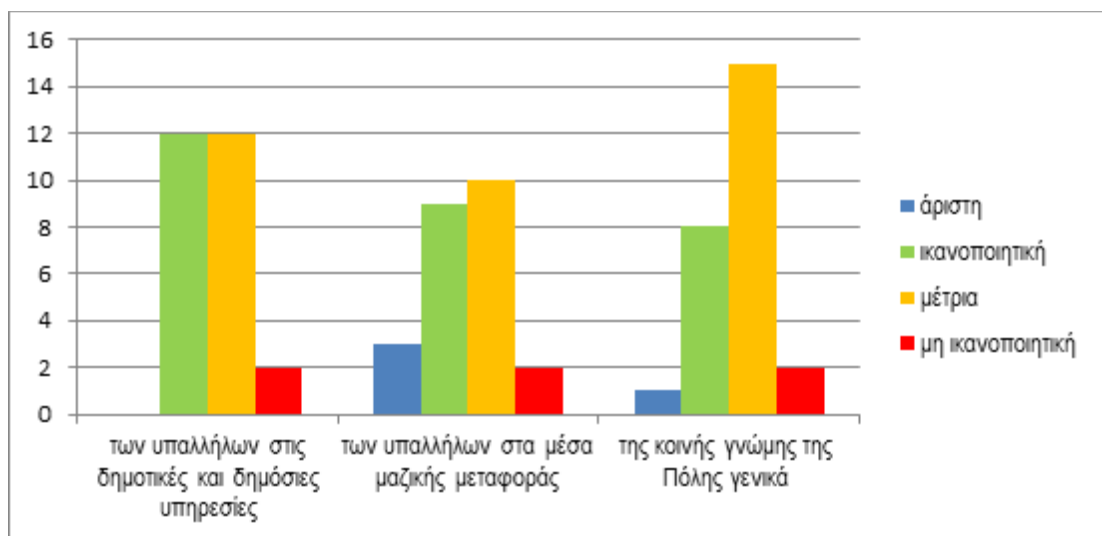

Εικόνα 9. «Πως θα χαρακτηρίζατε την προσβασιμότητα των δημόσιων υποδομών και υπηρεσιών στην πόλη σας;» (ανά τομέα)

- Αναφορικά με την προσβασιμότητα των εξωτερικών χώρων το 58% τη θεωρεί μη ικανοποιητική και το 27% μέτρια, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά

για τις μεταφορές είναι 48% (το οποίο ανέρχεται σε 61% ανάμεσα στα άτομα με κινητική αναπηρία) και 33%, με πλέον απρόσβατα τα ΚΤΕΛ και τα τρένα. Το 54% δε των ερωτηθέντων (το οποίο ανέρχεται σε 76% ανάμεσα στα άτομα με κινητική αναπηρία) εκτιμά ότι δεν υπάρχει προσβάσιμο μέσο μεταφοράς στην πόλη.

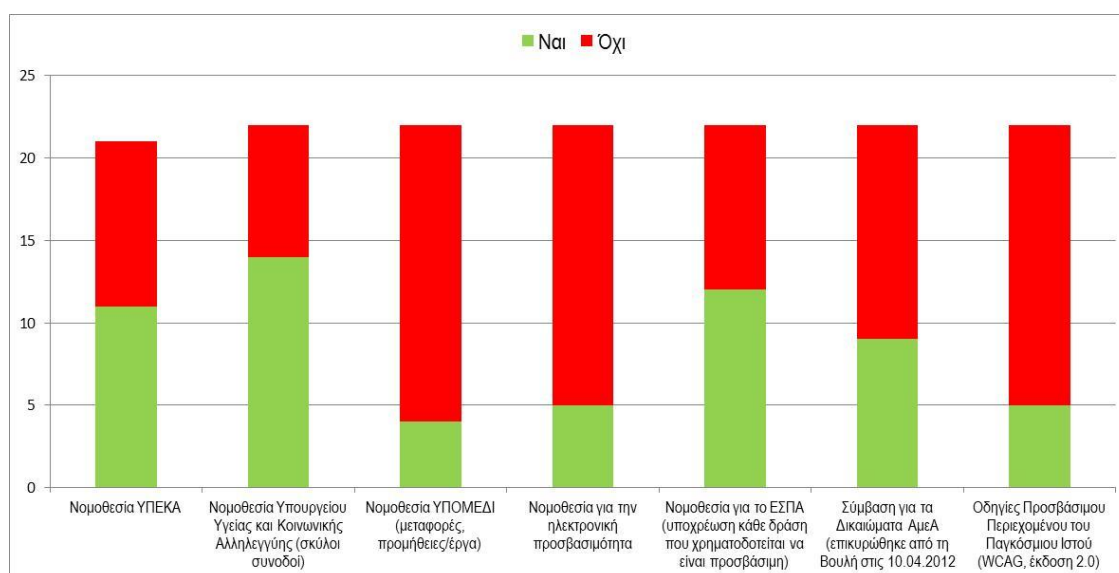
- Εντύπωση προκαλεί η απάντηση στην ερώτηση αν το Σωματείο διαθέτει προσβάσιμο όχημα, στην οποία 3 απάντησαν καταφατικά και 15 αρνητικά.
- Αναφορικά με την προσβασιμότητα των υπηρεσιών που παρέχει ο Δήμος, 45% την θεωρεί μη ικανοποιητική και το 33% μέτρια. Το 50% θεωρεί ότι παρέχονται εναλλακτικοί τρόποι εξυπηρέτησης έχοντας κατά νου τη «Βοήθεια στο σπίτι» και τις υπηρεσίες της Αστυνομίας.
- Το 42% θεωρεί ικανοποιητική τη συμπεριφορά του προσωπικού του Δήμου και των δημοτικών και δημοσίων Υπηρεσιών εν γένει, ενώ το ποσοστό αυτό πέφτει στο 35% για τους υπαλλήλους των μέσων μαζικής μεταφοράς και στο 26% για την κοινή γνώμη της πόλης.

Εικόνα 10. «Πως θα χαρακτηρίζατε την συμπεριφορά των υπαλλήλων σε πολίτες με αναπηρία;» (ανά τομέα)

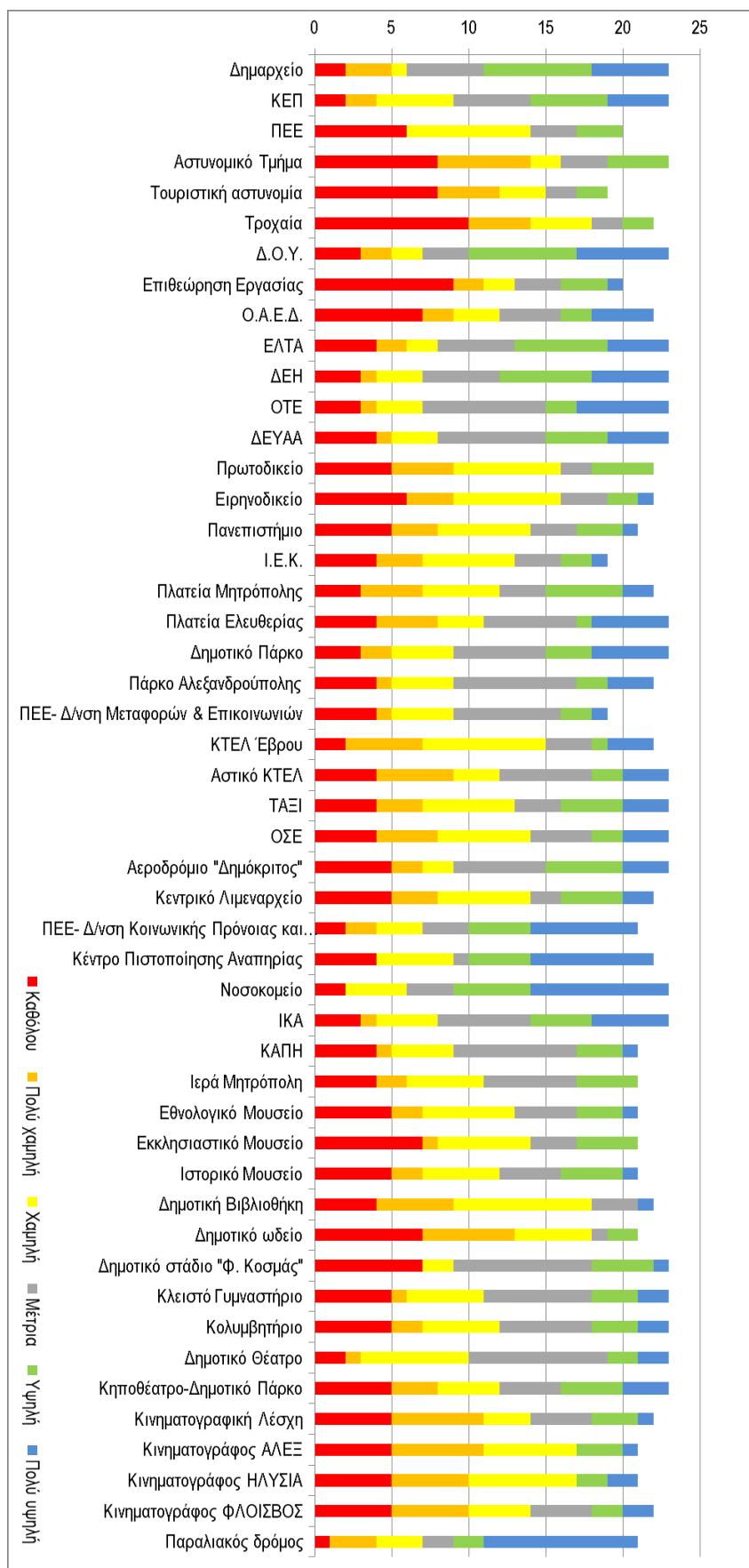
- Θα περίμεναν από το προσωπικό να έχει καλύτερη διάθεση, να μην είναι μόνο τυπικοί αλλά να εξηγούν στον κόσμο τι πρέπει να κάνει, να τον βοηθούν στη συμπλήρωση εγγράφων και αιτήσεων και γενικά να επιδεικνύουν καλή διάθεση, συνεργασία, υπομονή και περισσότερο σεβασμό. Θεωρούν ότι χρειάζονται σεμινάρια στους υπαλλήλους σχετικά με την ψυχολογία των ατόμων με αναπηρία έτσι ώστε να τους συμπεριφέρονται ανάλογα. Ζητούν προσβασιμότητα σε όλη την πόλη, ράμπες, θέσεις στάθμευσης για οχήματα ΑμεΑ και λιγότερη γραφειοκρατία.

- Το 73% δηλώνει ότι δεν έχει συνεργασία με Υπηρεσίες για τη βελτίωση της προσβασιμότητας ούτε προσκαλείται σε διαβουλεύσεις.
- Σχετικά με τη ισχύουσα νομοθεσία και τις υποχρεώσεις σχετικά με την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία που πηγάζουν από αυτήν, 64% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως γνωρίζουν για τη Νομοθεσία Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (σκύλοι συνοδοί), και 55% για τη Νομοθεσία για το ΕΣΠΑ (υποχρέωση κάθε δράση που χρηματοδοτείται να είναι προσβάσιμη). Τα ποσοστά άγνοιας ήταν ιδιαίτερα υψηλά σε σχέση με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα ΑμεΑ που επικυρώθηκε από τη Βουλή στις 10.04.2012 (59%), τη Νομοθεσία για την ηλεκτρονική προσβασιμότητα και τις Οδηγίες Προσβάσιμου Περιεχομένου του Παγκόσμιου Ιστού (77%), αλλά και τη Νομοθεσία ΥΠΟΜΕΔΙ για τις μεταφορές και προμήθειες/έργα (82%).

Εικόνα 11. «Γνωρίζετε τις υποχρεώσεις σχετικά με την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία που πηγάζουν από την ισχύουσα νομοθεσία;» (ανά τομέα)

Το παρακάτω γράφημα, αναδεικνύει την επισκεψιμότητα των διάφορων δημοτικών και δημόσιων κτιρίων της Αλεξανδρούπολης από τα ερωτηθέντα άτομα.

Εικόνα 12. «Ποιά είναι η επισκεψιμότητα των υποδομών από τα άτομα με αναπηρία;» (ανά κτίριο/υποδομή)

6.5 Προσδιορισμός και ιεράρχηση αναγκών

Στην παράγρ.6, άρθρο 21 του Συντάγματος (Αναθεώρηση 2001), αναφέρεται ότι «τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας». Απαραίτητη προϋπόθεση όμως, για να επιτευχθεί η αυτονομία, η επαγγελματική ένταξη και η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δραστηριότητες, είναι η προσβασιμότητα των υποδομών και υπηρεσιών (συμβατικών και ηλεκτρονικών) όλων των τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αν σε κάποιο τομέα εξακολουθούν να υπάρχουν οποιαδήποτε εμπόδια (τεχνικά, διαδικασιών, νοσοτροπίας κ.λπ.), που δυσχεραίνουν την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, τότε γεννώνται διακρίσεις και αποκλεισμός. Συνεπώς οι παρεμβάσεις και τα μέτρα που επιβάλλει δικαιωματικά το Σύνταγμα να ληφθούν, αφορούν και στη βελτίωση της προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών. Με δεδομένο δε ότι η προσβασιμότητα είναι αποτέλεσμα της δημιουργίας αλυσίδων προσβάσιμων υποδομών και υπηρεσιών για να είναι αποτελεσματική, αυτά τα μέτρα πρέπει να αφορούν σε όλα τα επίπεδα και τομείς και όλα είναι της αυτής σημασίας.

Παράλληλα όμως με το Σύνταγμα, στο άρθρο 4 του Ν.3304/2005: «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης» γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην υποχρέωση διασφάλισης ισοτιμίας πρόσβασης:

- στην εργασία και την απασχόληση,
- σε όλα τα είδη και επίπεδα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης,
- στην κοινωνική ασφάλιση, υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές παροχές,
- στη διάθεση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται (συναλλακτικά) στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγης,

γεγονός που ωθεί στο συμπέρασμα ότι η Πολιτεία αναγνωρίζει την ανάγκη προτεραιοποίησης της διασφάλισης πρόσβασης στους χώρους που προαναφέρονται, δηλαδή σε χώρους εργασίας, εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, υγείας και συναλλαγής, η οποία φυσικά με τη σειρά της προϋποθέτει την πρόσβαση στους εξωτερικούς χώρους και τα συστήματα μεταφοράς.

Μελετώντας δε τις απαντήσεις των ίδιων των μελών του Νομαρχιακού Σωματείου Ατόμων με Αναπηρία της Αλεξανδρούπολης στο αντίστοιχο ερωτηματολόγιο, διαπιστώνεται εύκολα ότι κάποιοι χώροι/υπηρεσίες έχουν μεγαλύτερη επισκεψιμότητα από αυτά, όπως:

- χώροι υγείας και πρόνοιας

- εξωτερικοί χώροι, πάρκα, πλατείες κ.λπ.
- μεταφορικά μέσα
- εκπαίδευση
- δημαρχείο, ΚΕΠ, ΔΟΥ, ΕΛΤΑ
- χώροι άθλησης/ψυχαγωγίας

Σε ερώτημα δε του ίδιου ερωτηματολογίου σχετικά με το πως θα ιεραρχούσαν τα άτομα με αναπηρία τις υποδομές της πόλης τους για να διευκολυνθεί η εκτέλεση έργων για τη βελτίωση της προσβασιμότητάς τους, με πολύ μικρή διαφοροποίηση στις προτιμήσεις οι απαντώντες τις ιεράρχησαν με την εξής σειρά:

- χώροι υγείας, πρόνοιας
- χώροι εκπαίδευσης
- μεταφορικά μέσα
- χώροι ψυχαγωγίας/άθλησης
- δημόσιες υπηρεσίες

αναδεικνύοντας ταυτόχρονα και την ανάγκη ένταξης και συμμετοχής των πολιτών με αναπηρία της Αλεξανδρούπολης, οι οποίοι με εξαίρεση τους χώρους υγείας, πρόνοιας που αναμφισβήτητα κατέχουν την πρώτη θέση λόγω των συνθηκών υγείας που επιβάλλει ενίοτε η αναπηρία) προτάσσουν τους χώρους κοινωνικής συνεύρεσης (χώροι εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας/άθλησης) αυτών των δημοσίων υπηρεσιών (!).

Σε συνέχεια των παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τις καθημερινές ανάγκες και επιθυμίες των ατόμων με αναπηρία, εν μέσω των δομών που ήδη έχουν διαμορφωθεί και λειτουργούν, συμπεραίνεται ότι θα πρέπει η Τοπική Αυτοδιοίκηση να εστιάσει με μεθοδικότητα σε μέτρα και δράσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στους παρακάτω τομείς:

- εξωτερικούς κοινόχρηστους χώρους και μεταφορές, γιατί χωρίς αυτά δεν είναι δυνατό να διασφαλιστεί η αυτόνομη και ασφαλής μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία σε οποιοδήποτε κτίριο, όσο προσβάσιμο και αν είναι αυτό,
- χώρους υγείας και πρόνοιας,
- χώρους εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας/άθλησης,
- χώρους εργασίας, παροχής υπηρεσιών και συναλλαγής με κοινό,

επεκτείνοντας σταδιακά την αλυσίδα παρεμβάσεων για την προσβασιμότητα σε όλους τους τομείς και τις υπηρεσίες μέχρι την πλήρη κάλυψη των επιταγών του Συντάγματος, που αναλύθηκαν στην αρχή της παραγράφου και περιλαμβάνουν εκτός των υποδομών και εξοπλισμών και τις υπηρεσίες, διαδικασίες, πολιτικές, ενημέρωση, επικοινωνία κ.λπ.

Στο σημείο αυτό όμως πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η ανάγκη ενημέρωσης/ εκπαίδευσης/ ευαισθητοποίησης σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας

- όσων ασχολούνται με τον σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων,
- των επιχειρηματιών σε τοπικό επίπεδο,
- του προσωπικού συναλλαγής στα μεταφορικά μέσα, τις δημόσιες επιχειρήσεις, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς και η ανάγκη βελτίωσης και προσαρμογής υφιστάμενων πολιτικών και διαδικασιών ώστε να ικανοποιούν και τις ανάγκες των πολιτών με αναπηρία.

Οι δράσεις αυτές, που στοχεύουν ουσιαστικά στην αλλαγή συμπεριφορών και αντιλήψεων και στην παροχή τεχνικών γνώσεων για την εξυπηρέτηση και συναλλαγή με άτομα με αναπηρία, καθώς και στη δημιουργία αντίστοιχα κατάλληλου διοικητικού περιβάλλοντος ώστε να πάψουν πλέον να δημιουργούνται νέα εμπόδια, αποτελούν δράσεις πρώτης προτεραιότητας, εύκολα υλοποιήσιμες, μικρού κόστους, αλλά μεγάλης αποτελεσματικότητας και κρίνονται απόλυτα αναγκαίες για να καταστεί δυνατός ο ανέφελος μετασχηματισμός της τοπικής κοινωνίας και των τοπικών Υπηρεσιών σε μορφές φιλικότερες προς τους πολίτες με αναπηρία και όλους εκείνους που έχουν ανάγκες παρόμοιες (π.χ. ηλικιωμένοι κ.λπ.).

Είναι χαρακτηριστική εξάλλου η αναφορά στην Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μια Ευρώπη χωρίς εμπόδια (COM 2010 636 τελικό/ 15.11.2010) ότι επιτυγχάνεται η πλήρης συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία «[...] με την εξάλειψη των διοικητικών και συμπεριφορικών εμποδίων που δυσχεραίνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή τους [...]».

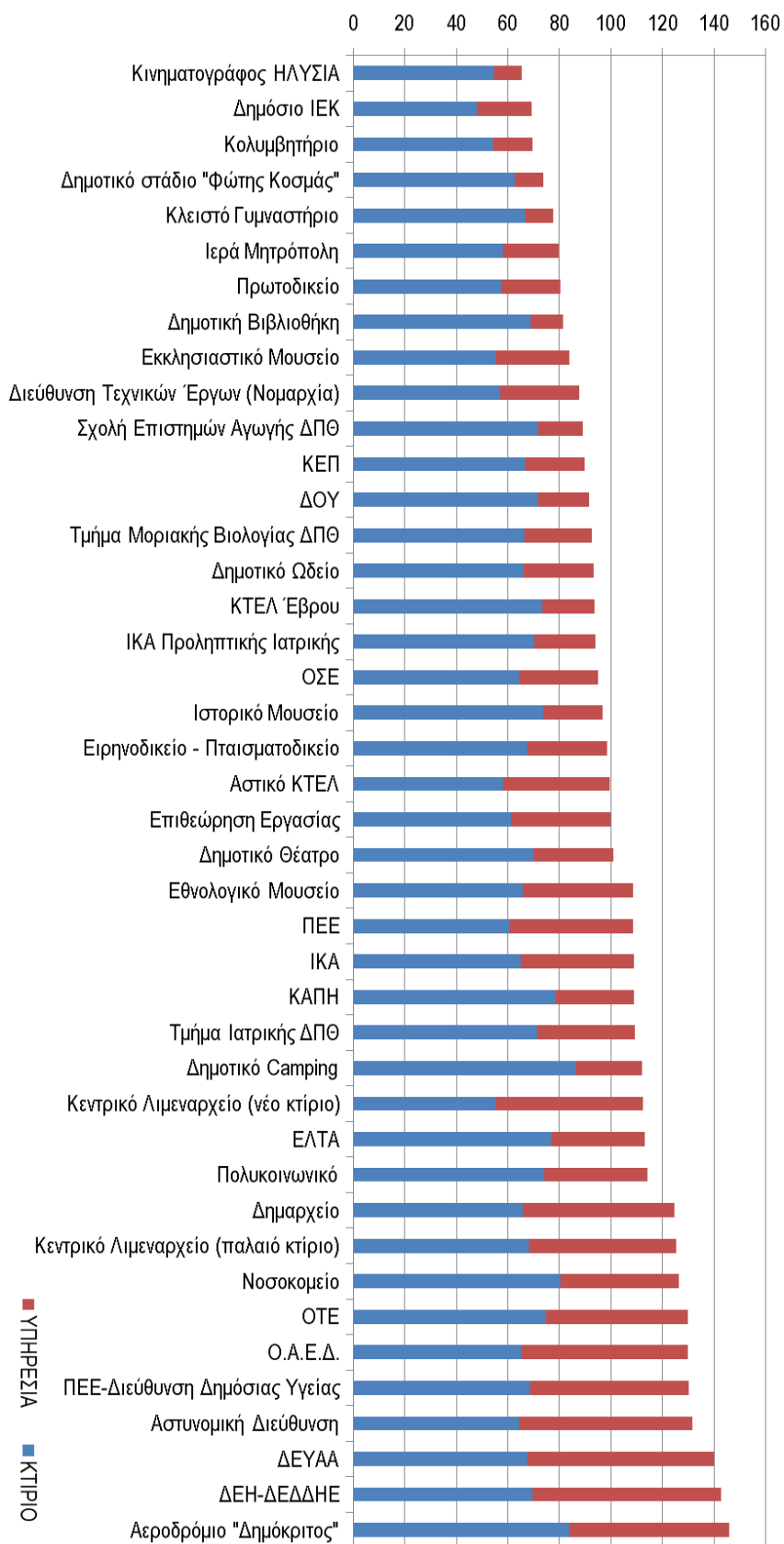
7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας σχετικά με την προσβασιμότητα και συμμόρφωση των υποδομών και υπηρεσιών στο Δήμο Αλεξανδρούπολης καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

- Αναφορικά με τις *κτιριακές υποδομές* οι πέντε πρώτοι Φορείς με τις πιο προσβάσιμες υποδομές είναι: το δημοτικό Camping (με 86 βαθμούς), το αεροδρόμιο «Δημόκριτος» (84 βαθμούς), το νοσοκομείο (80 βαθμούς), το ΚΑΠΗ (79 βαθμούς) και τα ΕΛΤΑ (77 βαθμούς). Οι πέντε Φορείς με τις λιγότερο προσβάσιμες υποδομές είναι: το Δημόσιο ΙΕΚ (με 48(!) βαθμούς), το Κολυμβητήριο (54 βαθμούς), ο Κινηματογράφος «Ηλύσια», το Εκκλησιαστικό Μουσείο και το Κεντρικό Λιμεναρχείο (νέο κτίριο) (55 βαθμούς έκαστο).
- Αναφορικά με τις πιο προσβάσιμες *υπηρεσίες* η κατάταξη των πέντε πιο προσβάσιμων διαμορφώνεται ως εξής: ΔΕΗ και ΔΕΥΑΑ (με 73 και 72 βαθμούς αντίστοιχα, η Αστυνομική Διεύθυνση (67 βαθμούς), ο ΟΑΕΔ (65 βαθμούς) και το Αεροδρόμιο «Δημόκριτος» (62 βαθμούς). Οι πέντε Φορείς δε με τις λιγότερο προσβάσιμες υπηρεσίες είναι: Κινηματογράφος «ΗΛΥΣΙΑ» (με μόλις 11 βαθμούς!), το Δημόσιο ΙΕΚ (21 βαθμούς), η Ιερά Μητρόπολη (22 βαθμούς), το ΚΕΠ (!), και το Πρωτοδικείο (με 23 βαθμούς έκαστο).
- Συνολικά δε, *εξετάζοντας συνδυαστικά υποδομές και υπηρεσίες*²⁵, ως Φορείς με την καλύτερη εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία αναδεικνύονται κατά σειρά: το αεροδρόμιο «Δημόκριτος» (146 βαθμούς), η ΔΕΗ (143 βαθμούς), η ΔΕΥΑΑ (140 βαθμούς), η Αστυνομική Διεύθυνση (131 βαθμούς) και η ΠΕΕ-Δ/νση Δημόσιας Υγείας (130 βαθμούς). Οι πέντε Φορείς με την πιο προβληματική εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία αναδεικνύονται κατά σειρά: ο Κινηματογράφος «ΗΛΥΣΙΑ» (65 βαθμούς), το Δημόσιο ΙΕΚ και το Κολυμβητήριο (με 69 βαθμούς), το Στάδιο Φ. Κοσμάς (74 βαθμούς) και το κλειστό γυμναστήριο με (78 βαθμούς).
- Πρέπει όμως να επισημανθεί ιδιαίτερα ότι, *εξετάζοντας συνδυαστικά υποδομές και υπηρεσίες*, η πλέον προσβάσιμη Υπηρεσία (το Αεροδρόμιο «Δημόκριτος») συγκεντρώνει μόνο 146 βαθμούς με άριστα τους 200 βαθμούς, γεγονός που αναδεικνύει την έλλειψη ολοκληρωμένης και μεθοδικής προσέγγισης και γνώσης της προσβασιμότητας. Τους 100 βαθμούς στους 200, δε, ξεπερνούν μόλις 21 εκ των 42 Υπηρεσιών.

²⁵ Δηλαδή βαθμολογώντας τον κάθε φορέα με άριστα το 200 (100 για την προσβασιμότητα του κτιρίου του και 100 για τις παρεχόμενες υπηρεσίες).

Εικόνα 13. Κατάταξη των Φορέων ανάλογα με την προσβασιμότητα των κτιριακών υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών (συνδυαστικά)

Στο σημείο αυτό και με αφορμή την κατάταξη της Αστυνομικής Διεύθυνσης στους 5 πιο φιλικούς Φορείς στα άτομα με αναπηρία, παρά το γεγονός ότι το κτίριο όπου στεγάζεται είναι προσβάσιμο μόνο στο ισόγειο και χωρίς βασικές εξυπηρετήσεις ΑμεΑ (π.χ. προσβάσιμο WC, σήμανση κ.λπ.), αξίζει να αναδειχθεί η σημασία της προσβασιμότητας των υπηρεσιών που παρέχει ένα Φορέας, η οποία μπορεί ενίοτε να καλύψει τα κενά που δημιουργούνται από την έλλειψη κατάλληλων υποδομών. Βέβαια, με τον νέο Οικοδομικό Κανονισμό (Ν.4067/2012/ΦΕΚ79Α/09.04.2012) όλα τα υφιστάμενα κτίρια που στεγάζουν υπηρεσίες του Δημοσίου, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα, κοινωφελείς οργανισμοί, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας ή έχουν χρήσεις συνάθροισης κοινού (χώροι συνεδρίων, εκθέσεων, μουσείων, συναυλιών, αθλητικών ή πολιτιστικών συγκεντρώσεων, ναοί, θέατρα / κινηματογράφοι, εστιατόρια / ζαχαροπλαστεία / καφενεία / κέντρα διασκέδασης, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, αίθουσες αναμονής επιβατών, τράπεζες / ανταλλακτήρια κ.λπ.), προσωρινής διαμονής, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, δικαιοσύνης και σωφρονισμού, γραφείων και εμπορίου, βιομηχανίας και βιοτεχνίας, καθώς επίσης και στους χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων και πρατηρίων καυσίμων υποχρεούνται να προχωρήσουν στις απαραίτητες διαμορφώσεις (υπό τον όρο ότι δεν θίγεται ο φέρων οργανισμός του κτιρίου) για τη διασφάλιση της προσβασιμότητάς τους στα άτομα με αναπηρία μέχρι το 2020, άλλως θα θεωρούνται αυθαίρετα (άρθρο 26, παρ.4).

Στη συνέχεια εξετάζονται ανά κατηγορία τα βασικότερα προβλήματα που ανεδείχθησαν από την αξιολόγηση των στοιχείων της πρωτογενούς έρευνας και υποδεικνύονται τρόποι αντιμετώπισής τους.

7.1.1 Κτιριακές Υποδομές

Τα σημαντικότερα –εξεταζόμενα μόνο από κατασκευαστική πλευρά και την δυσκολία διόρθωσής τους- προβλήματα που εντοπίζονται στις κτιριακές υποδομές επικεντρώνονται κυρίως στα εξής:

A) Στην απουσία πρόσβασης στην είσοδο

Στην περίπτωση αυτή οι βασικότερες δυσκολίες εντοπίζονται στην ύπαρξη σκαλοπατιών ή στο μικρό πλάτος της θύρας.

Αναφορικά με την ύπαρξη σκαλοπατιών το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με την κατασκευή μόνιμης ή μη μόνιμης ράμπας, εφόσον πρόκειται για μικρή υψομετρική διαφορά (π.χ. 1-2 σκαλοπάτια) και υπάρχει χώρος για την ανάπτυξη αυτής με κλίση το πολύ 6% ώστε να διασφαλίζεται η αυτόνομη χρήση της από άτομο σε αμαξίδιο. Σε περίπτωση μεγαλύτερων υψομετρικών διαφορών είναι ενίοτε προτιμότερη η τοποθέτηση αναβατορίου για να αποφεύγονται τα μεγάλα μήκη ραμπών που εξαντλούν

τους χρήστες αμαξιδίων, υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι υπάρχει κατάλληλο πλάτος για την τοποθέτησή του και συνεχής συντήρηση του μηχανισμού.

Αναφορικά με την ύπαρξη θύρας μικρού πλάτους, λύση αποτελεί μονοσήμαντα η διαπλάτυνσή της ή εφόσον πρόκειται για δίφυλλη θύρα το άνοιγμα και των δύο φύλλων τις εργάσιμες ημέρες και ώρες.

Β) Στην απουσία ή ακαταλληλότητα του ανελκυστήρα

Όσον αφορά στην πλήρη απουσία ανελκυστήρα, τότε θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα κατασκευής ανελκυστήρα σύμφωνα με το άρθρο 27, παρ.2 και 26, παρ.4 του νέου Οικοδομικού Κανονισμού (Ν.4067/2012).

Όσον αφορά δε στην ακαταλληλότητα υφιστάμενου ανελκυστήρα, η περίπτωση αυτή αφορά αφενός σε απλές παρεμβάσεις (π.χ. τοποθέτηση συστήματος ηχητικής/οπτικής αναγγελίας ορόφων, τηλεφώνου ανάγκης, ανάγλυφων κουμπιών κλπ.), οι οποίες μπορούν και πρέπει να γίνουν σε ήδη υφιστάμενους ανελκυστήρες ανεξάρτητα από το αν διαθέτουν ή όχι τις κατάλληλες διαστάσεις για να εξυπηρετήσουν αμαξίδιο προκειμένου να διασφαλιστεί η προσβασιμότητα σε άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής, και αφετέρου σε παρεμβάσεις που είναι πολύ δύσκολο ή και αδύνατο να γίνουν όπως π.χ. αύξηση των διαστάσεων της καμπίνας, μεταφορά της πόρτας στη μικρή πλευρά κ.λπ. Στη δεύτερη περίπτωση συνιστάται η διερεύνηση χρήσης αναβατορίου κλίμακας με πλατφόρμα ή ακόμη και επαναχωροθέτησης των υπηρεσιών που στεγάζονται στο κτίριο, έτσι ώστε αυτές που έχουν συναλλαγή με το κοινό ή αυτές στις οποίες απασχολείται άτομο με αναπηρία να μεταφερθούν στο ισόγειο ή σε χαμηλότερους ορόφους προκειμένου να περιοριστεί η χρήση του αναβατορίου κλίμακας. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η χρήση αναβατορίου κλίμακας δεν είναι απλή υπόθεση. Θα πρέπει το πλάτος της κλίμακας να είναι τέτοιο ώστε αφενός να μπορεί να δεχθεί αναβατόριο με πλατφόρμα (το αναβατόριο με κάθισμα δε συνιστάται λόγω του ότι εξυπηρετεί λίγες περιπτώσεις μόνο ατόμων με κινητικές αναπηρίες που μπορούν να σταθούν ή/και να βαδίσουν) και αφετέρου να μην παρεμποδίζεται η δυνατότητα κίνησης του λοιπού πληθυσμού του κτιρίου κατά τη χρήση του αναβατορίου. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η λειτουργική επαναχωροθέτηση των υπηρεσιών συναλλαγής με κοινό, που μνημονεύεται παραπάνω, δεδομένων των απαιτήσεων του νέου Οικοδομικού Κανονισμού (Ν.4067/2012), αποτελεί προσωρινή λύση μέχρι την εξεύρεση οριστικής στο χρονικό πλαίσιο μέχρι το 2020, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει από την χρήση αναβατορίου, την κατασκευή ανελκυστήρα μέχρι και την μίσθωση άλλου προσβάσιμου πλέον κτιρίου.

Σε περίπτωση ύπαρξης 2 ή περισσότερων ανελκυστήρων μικρών διαστάσεων μπορεί να εξεταστεί η περίπτωση συνένωσης αυτών σε ένα μεγαλύτερο ανελκυστήρα που θα είναι προσβάσιμος σε άτομα με αναπηρία. Τέλος, σε περίπτωση ανελκυστήρα που είναι μεν προσβάσιμος σε αμαξίδιο αλλά δεν διαθέτει ελεύθερο χώρο ελιγμών 1,50X1,50μ

μπροστά από την πόρτα του, θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα διαπλάτυνσης του αντίστοιχου χώρου σε βάρος των παρακείμενων γραφείων και των χώρων λοιπών χρήσεων.

Γ) Στην απουσία ή ακαταλληλότητα προσβάσιμου WC

Σε περίπτωση απουσίας WC θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα κατασκευής τουλάχιστον 1 ανά κτίριο με κοινή χρήση ανδρών/γυναικών σύμφωνα με το άρθρο 26, παρ.4 του νέου Οικοδομικού Κανονισμού (Ν.4067/2012).

Σε περίπτωση ακαταλληλότητας υφιστάμενου “προσβάσιμου” WC τα κρίσιμα σημεία επικεντρώνονται:

- i. στη δυνατότητα προσέγγισης της λεκάνης που προϋποθέτει την ύπαρξη κενού στη μία πλευρά,
- ii. στην δυνατότητα περιστροφής αμαξιδίου που προϋποθέτει ελεύθερο χώρο διαμέτρου 1,50μ στο εσωτερικό του WC,
- iii. στον εξοπλισμό (κυρίως σύστημα ενός σταθερού και ενός ανακλινόμενου βραχίονα εκατέρωθεν της λεκάνης) και στις διαστάσεις (τουλάχιστον 0,90μ καθαρό άνοιγμα), και
- iv. στη δυνατότητα ανοίγματος της πόρτας προς τα έξω. Σε κάθε περίπτωση, ο εξοπλισμός και οι διαστάσεις/άνοιγμα της πόρτας αντιμετωπίζονται εύκολα.

Η διασφάλιση όμως χώρου προσέγγισης της λεκάνης και χώρου περιστροφής μπορεί να απαιτήσουν μεγαλύτερες παρεμβάσεις στο χώρο, συνηθέστερες των οποίων είναι η μετακίνηση της λεκάνης –εφόσον αυτό είναι εφικτό- ή η συνένωση δύο συμβατικών WC για τη δημιουργία ενός προσβάσιμου. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ένα σύνθημα λάθος: εάν το προσβάσιμο WC ανήκει σε συγκρότημα WC θα πρέπει όλες οι πόρτες και διάδρομοι προς αυτό να έχουν καθαρό πλάτος 0,90μ τουλάχιστον και χώρο ελιγμών του αμαξιδίου 1,50X1,50μ για να μπορεί να εισέλθει αυτό στο χώρο.

Δ) Στην αδυναμία διαφυγής σε έκτακτες περιπτώσεις

Το σημαντικότερο πρόβλημα αποτελεί η επίλυση του τρόπου διαφυγής ατόμων με αναπηρία από κτίρια σε έκτακτες περιπτώσεις (φωτιά, σεισμός κ.λπ.) και ιδιαίτερα από πολυώροφα κτίρια. Ο νέος Οικοδομικός Κανονισμός (Ν.4067/2012) στο άρθρο 26, παρ. 2 προβλέπει τη δημιουργία προστατευμένων προσβάσιμων χώρων αναμονής ανά όροφο. Οι χώροι αυτοί πρέπει να δημιουργηθούν σε σημεία με δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά διασωστών. Εξίσου κρίσιμο όμως σημείο αποτελεί η ειδοποίηση σε αυτές τις περιπτώσεις ατόμων με προβλήματα όρασης ή/και ακοής και συνεπώς η πρόβλεψη κατάλληλων συστημάτων ηχητικής και παράλληλα οπτικής (π.χ. φώτα που

αναβοσβήνουν συνεχώς και οπτική αναγγελία) ειδοποίησης, αλλά και η ύπαρξη εσωτερικής διαδικασίας υποστήριξης αυτών των ατόμων από στελέχη των Υπηρεσιών.

Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι σε καμία περίπτωση δεν υποτιμάται από πλευράς βαρύτητας για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας η έλλειψη π.χ. σήμανσης σε Braille ή προσβάσιμου εξοπλισμού ή επισήμανσης των ακμών βαθμίδων ή πρόβλεψης χειρολισθήρων κ.λπ. Οι παρεμβάσεις όμως που απαιτούνται για την αποκατάσταση της προσβασιμότητας σε αυτούς τους τομείς απαιτούν εύκολη τεχνική παρέμβαση, που μπορεί να εκτελεστεί σε οποιοδήποτε κτίριο και γι' αυτό δεν γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο σημείο αυτό της μελέτης.

Πίνακας 4. Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις ανά κτίριο του Δήμου Αλεξανδρούπολης

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ Ισόγειο + ημιώροφος + 3 όροφοι 2 ανελκυστήρες	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (βελτίωση σκαφών/ραμπών, οδηγός τυφλών, σήμανση), επισήμανση γυάλινων επιφανειών θύρας εισόδου, τοποθέτηση αναβατορίου πλατφόρμας για πρόσβαση στον ημιώροφο, βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (π.χ. χρωματισμός σοβατεπιών), εσωτερική σήμανση συμβατική και σε Braille, οπτική/ηχητική αναγγελία ανελκυστήρων, τοποθέτηση χειρολισθήρα στη β' πλευρά κλιμακοστασίου, προσβάσιμο WC, βελτίωση πάγκων συναλλαγής (χαμηλότερο ύψος), διαφυγή ΑμεΑ από το κτίριο σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΚΕΠ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, διαδρομή από στάση λεωφορείου σε κτίριο, οδηγός τυφλών, σήμανση), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (στην πόρτα προσβάσιμου WC, καθοδηγητική γενικά και προς WC, σήμανση Braille), χώρος στάσης για άτομο σε αμαξίδιο. Βελτίωση εξοπλισμού (οπτική/ηχητική αναγγελία, σταθμοί INTERNET προσβάσιμοι σε άτομα με προβλήματα όρασης).
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ²⁶ Ισόγειο + 5 όροφοι 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση πρόσβασης εισόδου (τοποθέτηση μόνιμης ράμπας), βελτίωση οριζόντιας κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων από διαδρόμους), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση ανελκυστήρα (οπτική/ φωνητική αναγγελία και τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρας και στη β' πλευρά κλιμακοστασίου), βελτίωση εξοπλισμού (τηλέφωνο σε χαμηλότερο ύψος), διαφυγή ΑμεΑ από το κτίριο σε έκτακτες ανάγκες (ειδοποίηση και διαδρομή ιδίως για τυφλά και κωφά άτομα με δεδομένη τη μη προσβασιμότητα των ορόφων σε αμαξίδια).

²⁶ Προσβάσιμο WC δεν υπάρχει, αλλά λόγω της μη προσβασιμότητας του κτιρίου αν γινόταν θα έπρεπε να γίνει στο ισόγειο. Ο ανελκυστήρας δεν είναι προσβάσιμος σε άτομο σε αμαξίδιο άρα πρέπει να διερευνηθεί δυνατότητα τοποθέτησης αναβατορίου κλίμακας ή να αναπτυχθεί διαδικασία εξυπηρέτησής του στο ισόγειο (π.χ. one stop shop).

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ²⁷ Ισόγειο+1 όροφος Χωρίς ανελκυστήρα	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης, οδηγός τυφλών, βελτίωση σκαφών/ραμπών), βελτίωση εισόδου (συντήρηση υφιστάμενου αναβατορίου, χειρολισθήρας στην κλίμακα εισόδου, επισήμανση γυάλινων επιφανειών), βελτίωση κυκλοφορίας στο εσωτερικό (ράμπες/αναβατόρια σε ανισοσταθμίες), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά στις ακμές σκαλοπατιών, χειρολισθήρες στις 2 πλευρές κλιμακοστασίου), εσωτερική σήμανση (συμβατική και σε Braille), οπτική/ηχητική αναγγελία, διαφυγή ΑμεΑ από το κτίριο σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟ- ΠΤΑΙΣΜΑΤΟΔΙΚΕΙΟ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, οδηγός τυφλών), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση WC ΑμεΑ (διαπλάτυνση θύρας, άνοιγμα προς τα έξω, σήμανση στην πόρτα και καθοδηγητική), οπτική/ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίων ΑμεΑ, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΔΕΗ- ΔΕΔΔΗΕ ²⁸ Ισόγειο + 1 όροφος Δεν υπάρχει ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, οδηγοί τυφλών). Βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), απομάκρυνση εμποδίων από διαδρόμους, βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων, βελτίωση WC ΑμεΑ (άνοιγμα θύρας προς τα έξω, διερεύνηση μετακίνησης λεκάνης για πρόβλεψη χώρου προσέγγισης), βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλά γκισέ, χώροι στάσης αμαξιδίου), ηχητική αναγγελία, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΟΤΕ ²⁹ Ισόγειο + 2 ορόφους Εξυπηρέτηση κοινού: Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (θέση σε λειτουργία αναβατορίου), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), δημιουργία WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό τηλέφωνο, οπτική/ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίων, εσωτερική σήμανση συμβατική και σε Braille), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΔΕΥΑΑ ³⁰ Ισόγειο + 3 όροφοι 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης, οδηγός τυφλών, σήμανση), βελτίωση εισόδου (χειρολισθήρας στην κλίμακα εισόδου, σήμανση), βελτίωση κυκλοφορίας στο εσωτερικό (εσωτερική σήμανση συμβατική και σε Braille, οπτική/ηχητική αναγγελία), βελτίωση εξοπλισμού (πάγκοι χαμηλοί, χώρος στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΕΛΤΑ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (οδηγός τυφλών, σήμανση), βελτίωση εισόδου (θέση σε λειτουργία αναβατορίου), προσβάσιμο WC, ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίων, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.

²⁷ Ο όροφος δεν είναι προσβάσιμος από άτομα σε αμαξίδιο. Δεν υπάρχει ανελκυστήρας. Προσβάσιμο WC δεν υπάρχει, οι συμβατικές τουαλέτες είναι σε σημείο απρόσβατο από άτομο σε αμαξίδιο. Η κατασκευή WC θα έπρεπε να εξεταστεί αν μπορεί να γίνει στο ισόγειο

²⁸ Ο όροφος δεν είναι προσβάσιμος σε άτομο σε αμαξίδιο. Δεν υπάρχει ανελκυστήρας. Να εξεταστεί η χρήση αναβατορίου κλίμακας ή κατασκευή εξωτερικού ανελκυστήρα.

²⁹ Το κτίριο εξετάστηκε μόνο ως προς τη συναλλαγή/εξυπηρέτηση κοινού.

³⁰ Η τουαλέτα ΑμεΑ που υπάρχει δεν είναι κατάλληλη για χρήστη αμαξιδίου. Πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα βελτίωσής της ώστε να διασφαλιστεί κυρίως ελεύθερος χώρος 0,80-0,90μ στη μία πλευρά της λεκάνης και να σημανθεί κατάλληλα. Ενδεχομένως απαιτείται συνένωση με μία συμβατική τουαλέτα. Στη συνέχεια θα απαιτηθεί σήμανση.

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΟΑΕΔ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (ράμπα), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), απομάκρυνση εμποδίων από τους διαδρόμους, βελτίωση WC ΑμεΑ (άνοιγμα θύρας προς τα έξω, σήμανση, διερεύνηση μετακίνησης λεκάνης), ηχητική αναγγελία, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
Δ.Ο.Υ. Ισόγειο+4 όροφοι 2 ανελκυστήρες	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγοί τυφλών), βελτίωση εισόδου (καθοδηγητική σήμανση), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille, καθοδηγητική σε WC ΑμεΑ), βελτίωση γκισέ συναλλαγής, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ³¹ Ισόγειο + 2 όροφοι 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση (συμβατική και σε Braille), σκάφες/ράμπες, οδηγοί τυφλών), βελτίωση πρόσβασης εισόδου (ράμπα, επισήμανση γυάλινης επιφάνειας), βελτίωση πρόσβασης στον ανελκυστήρα (ράμπα / αναβατόριο στις ανισοσταθμίες), απομάκρυνση εμποδίων στους εσωτερικούς χώρους, βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων, βελτίωση ανελκυστήρα (ανάγλυφα κουμπιά, οπτική/ηχητική αναγγελία, τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΠΕΡ/ΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ Ισόγειο+5 όροφοι 2 ανελκυστήρες	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση ανελκυστήρων (οπτική/ηχητική αναγγελία, τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικές λωρίδες σκαλοπατιών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση WC ΑμεΑ (άνοιγμα θύρας προς τα έξω, διερεύνηση μετακίνησης λεκάνης, σήμανση), οπτική/ηχητική αναγγελία, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό γκισέ, χώρος στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΠΕΕ-Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ³² Α' όροφος 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (επισήμανση γυάλινων επιφανειών, βελτίωση φωτισμού), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση εσωτερικής κυκλοφορίας (κάλυψη ανισοσταθμιών, απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση ανελκυστήρα (οπτική/ηχητική αναγγελία, αντιολισθητικά ακμών στα σκαλοπάτια στο κλιμακοστάσιο, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ³³ (ΠΑΝΕΠ. ΓΕΝΙΚΟ) Ισόγειο + 3 όροφοι 24 ανελκυστήρες	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών, σήμανση), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (οδηγοί τυφλών), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση ανελκυστήρων (ανάγλυφα κουμπιά, ηχητική αναγγελία), οπτική αναγγελία για πληροφόρηση κοινού, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλοί πάγκοι, χαμηλός ψύκτης νερού, χώροι στάσης αμαξιδίων), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.

³¹ Προσβάσιμο WC δεν υπάρχει αλλά είναι αμφίβολο αν έχει νόημα να κατασκευαστεί. Το κτίριο δεν είναι προσβάσιμο σε αμαξίδια, έχει στενούς διαδρόμους, δεν διαθέτει ελεύθερο χώρο ικανό για την πρόσβαση σε ανελκυστήρα, έχει εσωτερικές ανισοσταθμίες. Θα μπορούσε να εξεταστεί η δημιουργία "one stor shop" στο ισόγειο για εξυπηρέτηση ΑμεΑ σε αμαξίδιο.

³² Το WC ΑμεΑ δεν κατέστη δυνατόν να ελεγχθεί. Χρησιμοποιείται ως αποθήκη και είναι κλειδωμένο (!)

³³ Τα WC ΑμεΑ, λόγω μικρών διαστάσεων, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν από άτομα σε αμαξίδιο μόνο εάν υπάρχει μπροστά από την πόρτα εισόδου σε αυτά χώρος ελεύθερος διαστάσεων 1,50X1,50μ. Πρέπει συνεπώς να διερευνηθεί η προσβασιμότητά τους. Ενδεχομένως απαιτείται συνένωσή τους με κάποιο συμβατικό WC για αύξηση των διαστάσεων.

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΙΚΑ ³⁴ Ισόγειο+2 όροφοι 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σκάφες/ράμπες, σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (καθοδηγητική σήμανση), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση ανελκυστήρα (οπτική / ηχητική αναγγελία, τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση WC (αποκατάσταση ορθής χρήσης, σήμανση στην πόρτα, καθοδηγητική σήμανση), βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό τηλέφωνο, οπτική/ηχητική αναγγελία για πληροφόρηση, χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής, χώροι στάσης αμαξιδίων), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΠΟΛΥΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ³⁵ Ισόγειο + 1 όροφος 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση ανελκυστήρων (οπτική / ηχητική αναγγελία, τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρας στη β' πλευρά, αντιολισθητικά στις ακμές σκαλοπατιών), βελτίωση προσβάσιμος WC (διερεύνηση μετακίνησης λεκάνης, σήμανση), βελτίωση εξοπλισμού (χώροι στάσης αμαξιδίων, πρόσβαση στην έδρα/σκηνή αίθουσας εκδηλώσεων, οπτική/ηχητική αναγγελία), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΚΑΠΗ Ισόγειο + 1 όροφος 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανσης, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), απομάκρυνση εμποδίων στους χώρους, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση ανελκυστήρων (τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρας στη β' πλευρά, αντιολισθητικά στις ακμές σκαλοπατιών), δημιουργία προσβάσιμου WC, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό τηλέφωνο, οπτική/ηχητική αναγγελία, πρόσβαση σε σταθμούς INTEPNET για τυφλά άτομα, χώροι στάσης αμαξιδίων).
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ³⁶ Ισόγειο + 1 όροφος Χωρίς ανελκυστήρα	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση ιδιαίτερα καθοδηγητική προς προσβάσιμη είσοδο, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρας στη β' πλευρά, αντιολισθητικά στις ακμές σκαλοπατιών), προσβάσιμο WC, βελτίωση εξοπλισμού (χώροι στάσης αμαξιδίων, οπτική αναγγελία), βελτίωση φωτισμού, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.

³⁴ Ο ανελκυστήρας είναι μη προσβάσιμος σε αμαξίδιο λόγω μικρών διαστάσεων, πόρτας στη μεγάλη διάσταση και έλλειψη χώρου ελιγμών μπροστά του. Παρόλα αυτά υπάρχει προσβάσιμο WC (στο ισόγειο) που όμως χρησιμοποιείται ως αποθήκη (!). Να διερευνηθεί η τοποθέτηση αναβατορίου κλίμακας ή η κατασκευή β' ανελκυστήρα. Σε περίπτωση αποκατάστασης της πρόσβασης στους ορόφους απαιτείται μέριμνα και για τη διαφυγή αμαξιδίου από αυτούς.

³⁵ Το WC ΑμεΑ δεν είναι προσβάσιμο σε άτομο σε αμαξίδιο λόγω απουσίας χώρου προσέγγισης της λεκάνης.

³⁶ Διερεύνηση τοποθέτησης αναβατορίου ή ανελκυστήρα.

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
<p>ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ³⁷</p> <p>Ισόγειο, ημιώροφος, 1 όροφος</p> <p>1 ανελκυστήρας</p>	<p>Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανσης, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (επισήμανση γυάλινων επιφανειών), απομάκρυνση εμποδίων, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών) βελτίωση ανελκυστήρων (ανάγλυφα κουμπιά, οπτική/ηχητική αναγγελία, τηλέφωνο ανάγκης), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρας στη β' πλευρά, αντιολισθητικά στις ακμές σκαλοπατιών), βελτίωση προσβάσιμου WC (άνοιγμα θύρας προς τα έξω, καθοδηγητική σήμανση), βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό τηλέφωνο, χαμηλοί πάγκοι, οπτική/ηχητική αναγγελία, χώρος στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.</p>
<p>ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ³⁸</p> <p>Ισόγειο+1 όροφος</p> <p>Δεν υπάρχει ανελκυστήρας</p>	<p>Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (επισήμανση γυάλινων επιφανειών, βελτίωση ράμπας), χρωματικές αντιθέσεις, βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες, αναβατόρια), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών σκαλοπατιών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση WC ΑμεΑ (σήμανση στην πόρτα και κατευθυντήρια, διερεύνηση μετακίνησης λεκάνης), βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλά τηλέφωνα, οπτική αναγγελία), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.</p>
<p>ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ³⁹</p> <p>Ισόγειο + 1 όροφος</p> <p>Δεν υπάρχει ανελκυστήρας</p>	<p>Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (τοποθέτηση αναβατορίου, χειρολισθήρας), χρωματικές αντιθέσεις (πόρτες/κάσες), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων, ράμπα/αναβατόριο, διαπλάτυνση θυρών), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών σκαλοπατιών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (οπτική / ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίου, χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις (ειδοποίηση και διαδρομή).</p>
<p>ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΩΔΕΙΟ⁴⁰</p> <p>Ισόγειο + 1 όροφος</p> <p>Δεν υπάρχει ανελκυστήρας</p>	<p>Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (τοποθέτηση αναβατορίου, βελτίωση φωτισμού), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες, αναβατόρια, απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών σκαλοπατιών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (οπτική / ηχητική αναγγελία, σταθμοί INTEPNET-πρόσβαση σε τυφλά άτομα, χώροι στάσης αμαξιδίου, επίπλωση κατάλληλη και για άτομα σε αμαξίδιο), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις (ειδοποίηση και διαδρομή).</p>

³⁷ Υπάρχει ειδικός μηχανισμός για ηχητική ανάγνωση κειμένων λογοτεχνικών έργων. Τα εκθέματα είναι σε κατάλληλο ύψος για χρήση αμαξιδίου. Επιτρέπεται η ψηλάφηση αυτών.

³⁸ Ο όροφος δεν είναι προσβάσιμος από άτομο σε αμαξίδιο. Διερεύνηση χρήσης αναβατορίου στην κλίμακα ή κατασκευής εξωτ. ανελκυστήρα. Τα εκθέματα είναι προσβάσιμα σε χρήστες αμαξιδίου.

³⁹ Ούτε το ισόγειο, ούτε ο όροφος δεν είναι προσβάσιμα. Διερεύνηση χρήσης αναβατορίου στην είσοδο και στην κλίμακα ή κατασκευής εξωτ. ανελκυστήρα. Τα εκθέματα είναι σε κατάλληλο ύψος για άτομα σε αμαξίδιο.

⁴⁰ Ούτε το ισόγειο ούτε ο όροφος δεν είναι προσβάσιμα από άτομο σε αμαξίδιο. Διερεύνηση χρήσης αναβατορίου στην είσοδο, στην κλίμακα ή κατασκευής εξωτ. ανελκυστήρα. Εναλλακτικά (εφόσον δεν υπάρχει αίθουσα εκδηλώσεων στον όροφο) δημιουργία συνθηκών πρόσβασης αμαξιδίων στο ισόγειο.

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (τοποθέτηση ράμπας/αναβατορίου), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες, αναβατόρια), χρωματικές αντιθέσεις, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (οπτική / ηχητική αναγγελία, σταθμοί INTERNET-πρόσβαση σε τυφλά άτομα, βελτίωση φωτισμού, χώροι στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΔΗΜΟΣΙΟ ΙΕΚ ⁴¹ Ισόγειο + 1 όροφος Δεν υπάρχει ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση φωτισμού εισόδου & τοποθέτηση καθοδηγητικής σήμανσης, βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες, αναβατόρια, απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (κάσες / πόρτες), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρες στη β' πλευρά, αντιολισθητικά ακμών), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (οπτική / ηχητική αναγγελία, βελτίωση φωτισμού, χώροι στάσης αμαξιδίου, έπιπλα), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ⁴² Ισόγειο + 1 όροφος 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (πάγκος σε χαμηλό ύψος στη Reception, σήμανση), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση ανελκυστήρα (ανάγλυφα κουμπιά, οπτική/ηχητική αναγγελία), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών), βελτίωση WC ΑμεΑ (σήμανση στην πόρτα, καθοδηγητική σήμανση, αποκατάσταση ελεύθερης χρήσης), βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό τηλέφωνο, χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής, οπτική/ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις, βελτίωση πρόσβασης αμφιθεάτρου (πρόσβαση σε αυτό, πρόσβαση στην έδρα), βελτίωση εξοπλισμού αιθουσών διδασκαλίας (πίνακας, θρανία).
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΣΧΟΛΗ ΜΟΡΙΑΚΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ Ισόγειο+ 2 όροφοι 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής, οπτική/ηχητική αναγγελία, χαμηλός ψύκτης νερού, χώροι στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις, βελτίωση αιθουσών διδασκαλίας (χαμηλόμα πίνακα, βελτίωση θρανίων), βελτίωση πρόσβασης αμφιθεάτρου (πρόσβαση σε αυτό, πρόσβαση στην έδρα).

⁴¹ Το ΙΕΚ –αν και δημόσιο- δεν είναι προσβάσιμο σε ΑμεΑ σε αμαξίδιο, δε διαθέτει ανελκυστήρα, ούτε οι αίθουσες είναι προσβάσιμες. Δεν υπάρχει μέριμνα για τυφλά/κωφά άτομα. Θα πρέπει να εξεταστεί συνολικά η προσβασιμότητά του.

⁴² Το WC ΑμεΑ είναι κλειδωμένο (!).

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ ⁴³ Ισόγειο + 1 όροφος 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών), βελτίωση εισόδου (βελτίωση φωτισμού, επισήμανση γυάλινων επιφανειών), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση ανελκυστήρα (ανάγλυφα κουμπιά, οπτική/ηχητική αναγγελία), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση WC ΑμεΑ (σήμανση στην πόρτα, καθοδηγητική σήμανση, αποκατάσταση χρήσης), βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλά τηλέφωνα, χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής, οπτική/ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίου), βελτίωση αιθουσών διδασκαλίας (χαμήλωμα πίνακα, βελτίωση θρανίων), βελτίωση πρόσβασης αμφιθεάτρου (πρόσβαση σε αυτό, πρόσβαση στην έδρα).
ΚΤΕΛ Ν.ΕΒΡΟΥ Ισόγειο	Δημιουργία θέσης στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille, επισήμανση αποβαθρών) και χρωματικών αντιθέσεων στο εσωτερικό του κτιρίου, απομάκρυνση εμποδίων από διαδρόμους, δημιουργία προσβάσιμου WC, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής, χώρος στάσης αμαξιδίου κλπ.)
ΑΣΤΙΚΟ ΚΤΕΛ-Γραφεία Ισόγειο	Το κτίριο είναι μη προσβάσιμο. Απαιτείται διασφάλιση καταρχήν της δυνατότητας προσέγγισης και εισόδου σε αυτό (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, ράμπες στα πεζοδρόμια, ράμπα/αναβατόριο στην είσοδο) και βελτίωση εν γένει της προσβασιμότητας της εισόδου (επισήμανση γυάλινων επιφανειών, χειρολισθήρες στα σκαλοπάτια, φωτισμός κλπ.). Στη συνέχεια βελτίωση της προσβασιμότητας των εσωτερικών χώρων (χρωματικές αντιθέσεις, εσωτερική σήμανση συμβατική και σε Braille, προσβάσιμο WC, επισήμανση αποβαθρών, έξοδοι διαφυγής, εξοπλισμός, απομάκρυνση εμποδίων από τους διαδρόμους, οπτική/ηχητική αναγγελία).
ΟΣΕ Ισόγειο	Βελτίωση πρόσβασης στην είσοδο (σκάφες, οδηγοί τυφλών, θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, ράμπα/αναβατόριο στην είσοδο), δημιουργία προσβάσιμου WC, βελτίωση εξοπλισμού (γκισέ συναλλαγής ΑμεΑ κλπ.), πρόβλεψη οπτικής αναγγελίας, πρόβλεψη διαφυγής ΑμεΑ, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille).
ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ⁴⁴ Ισόγειο + Ημιώροφος 1 ανελκυστήρας	Βελτίωση της εξωτερικής πρόσβασης (βελτίωση των πέριξ πεζοδρομίων, τοποθέτηση σκαφών στη διαδρομή από τη στάση του λεωφορείου μέχρι την είσοδο, δημιουργία σημείου υποδοχής ΑμεΑ και στο σημείο αποβίβασης των TAXI, προσθήκη στεγάστρων στα σημεία υποδοχής ΑμεΑ, τοποθέτηση οδηγών τυφλών από σημεία αποβίβασης μέχρι σημεία υποδοχής ΑμεΑ). Βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (σήμανση σε Braille). Βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων στους εσωτερικούς χώρους. Βελτίωση ανελκυστήρα (οπτική/ηχητική αναγγελία, τηλέφωνο ανάγκης). Βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρας στη β' πλευρά). Βελτίωση εξοπλισμού (ψύκτες, info-point, χαμηλοί πάγκοι συναλλαγής) ώστε να είναι προσβάσιμα σε άτομα σε αμαξίδιο. Επισήμανση άκρου αποβαθρών.

⁴³ Το WC ΑμεΑ έχει χρήση αποθήκης (!).

⁴⁴ Ο ανελκυστήρας είναι οριακά προσβάσιμος σε ορισμένα αμαξίδια, λόγω τοποθέτησης της πόρτας στη μεγάλη πλευρά του.

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ ⁴⁵ (Εμπορίου 7) Ισόγειο+1 όροφος Δεν υπάρχει ανελκυστήρας	Βελτίωση πρόσβασης στην είσοδο (σκάφες, οδηγοί τυφλών, θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, ράμπα/αναβατόριο), βελτίωση εισόδου (ράμπα), βελτίωση σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (πόρτες/κάσες, χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), δημιουργία WC προσβάσιμου, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλός πάγκος συναλλαγής, χώρος στάσης αμαξιδίου, οπτική/ηχητική αναγγελία), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ «Φ. ΚΟΣΜΑΣ» ⁴⁶ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες/αναβατόρια για πρόσβαση αμαξιδίων σε χώρο θεατών, τύπου, επισήμων κ.λπ.), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), βελτίωση ανελκυστήρα (θέση σε λειτουργία, έλεγχος προσβασιμότητας), βελτίωση WC ΑμεΑ (σήμανση στην πόρτα, καθοδηγητική σήμανση, χειρολαβές), βελτίωση εξοπλισμού (χώροι στάσης αμαξιδίου), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, οδηγοί τυφλών, σήμανση, χειρολισθήρες κλίμακας). Βελτίωση εσωτερικής κυκλοφορίας (ράμπες/αναβατόρια, απομάκρυνση εμποδίων), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά στις ακμές σκαλοπατιών, χειρολισθήρες σε δύο πλευρές κλιμάκων), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατικής και σε Braille), βελτίωση εξοπλισμού (οπτική/ηχητική αναγγελία, χώροι στάσης αμαξιδίου), βελτίωση κίνησης αμαξιδίου μεταξύ διαφόρων χρήσεων (δημοσιογράφοι, επίσημοι κ.λπ.), δημιουργία προσβάσιμου WC και αποδυτηρίων, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση φωτισμού εισόδου, βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες/αναβατόρια για πρόσβαση αμαξιδίων σε χώρο θεατών, τύπου, επισήμων κ.λπ., απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλό τηλέφωνο, χώροι στάσης αμαξιδίου, οπτική/ηχητική αναγγελία, βελτίωση φωτισμού), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις, προσβάσιμα αποδυτήρια.
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ⁴⁷ Ισόγειο + 1 όροφος Δεν υπάρχει ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σήμανση, οδηγός τυφλών), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση κλιμακοστασίου (χειρολισθήρες στη β' πλευρά), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (χώροι στάσης αμαξιδίου, οπτική/ηχητική αναγγελία), βελτίωση φωτισμού, διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.

⁴⁵ Ούτε το ισόγειο ούτε ο όροφος είναι προσβάσιμα σε χρήστες αμαξιδίου. Απαιτείται διερεύνηση τοποθέτησης εσωτερικού αναβατορίου ή κατασκευής ανελκυστήρα.

⁴⁶ Έλεγχος της τουαλέτας ΑμεΑ, μικρές διαστάσεις (πόρτα & χώρος) για να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από άτομο σε αμαξίδιο.

⁴⁷ Ο α' όροφος δεν είναι προσβάσιμος σε άτομο σε αμαξίδιο, ανελκυστήρας δεν υπάρχει. Να εξεταστεί η δυνατότητα τοποθέτησης αναβατορίου ή εξωτ. ανελκυστήρα.

Κτίριο - Υπηρεσία	Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ Σ ΗΛΥΣΙΑ Ισόγειο+ 1όροφος	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών). Βελτίωση εισόδου (ράμπα/αναβατόριο, χειρολισθήρες), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες/αναβατόρια, απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (κάσες-πόρτες), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών σκαλοπατιών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλοί πάγκοι, χώροι στάσης αμαξιδίου, ηχητική/οπτική αναγγελία), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις, βελτίωση φωτισμού.
ΔΗΜΟΤΙΚΟ CAMPING Ισόγειο	Βελτίωση σήμανσης (συμβατική και σε Braille, καθοδηγητική προς WC) και κατασκευή οδηγών τυφλών, απομάκρυνση εμποδίων από γραφειακούς χώρους και διαδρόμους κυκλοφορίας, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλά τηλέφωνα, χαμηλοί ψύκτες νερού, οπτική/ηχητική αναγγελία)
ΙΚΑ (προληπτική ιατρική) Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σκάφες, οδηγοί τυφλών, σήμανση, βελτίωση εισόδου (ράμπα/αναβατόριο, χειρολισθήρες κλίμακας). Βελτίωση εσωτερικής κυκλοφορίας (ράμπες/αναβατόρια, απομάκρυνση εμποδίων), χρωματικές αντιθέσεις, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), δημιουργία προσβάσιμου WC, βελτίωση εξοπλισμού (χαμηλά τηλέφωνα, οπτική/ηχητική αναγγελία), πρόβλεψη διαφυγής ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ⁴⁸ Ισόγειο + 2 όροφοι Δεν υπάρχει ανελκυστήρας	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (θέσεις στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ, σήμανση, σκάφες/ράμπες, οδηγός τυφλών). Βελτίωση εισόδου, βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (ράμπες/αναβατόρια, απομάκρυνση εμποδίων διαδρόμων), βελτίωση χρωματικών αντιθέσεων (χρωματισμός σοβατεπιών), βελτίωση κλιμακοστασίου (αντιολισθητικά ακμών σκαλοπατιών, χειρολισθήρας στη β' πλευρά), WC ΑμεΑ, βελτίωση εξοπλισμού (χώροι στάσης αμαξιδίου, ηχητική/οπτική αναγγελία), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις, βελτίωση φωτισμού.
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ ⁴⁹ (Μεγ. Αλεξάνδρου) Ισόγειο	Βελτίωση εξωτερικής πρόσβασης (σκάφες, οδηγοί τυφλών, θέση στάσης/στάθμευσης ΑμεΑ), βελτίωση εισόδου (ράμπα/αναβατόριο στην είσοδο), βελτίωση εσωτερικής σήμανσης (συμβατική και σε Braille), βελτίωση οριζ. κυκλοφορίας (απομάκρυνση εμποδίων), δημιουργία προσβάσιμου WC, βελτίωση εξοπλισμού (οπτική/ηχητική αναγγελία), διαφυγή ΑμεΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.

⁴⁸ Οι όροφοι δεν είναι προσβάσιμοι από άτομα σε αμαξίδιο εφόσον δεν υπάρχει ανελκυστήρας. Να διερευνηθεί η δυνατότητα τοποθέτησης αναβατορίου κλίμακας ή εξωτ. ανελκυστήρα. Λόγω ανισοσταθμιών στο εσωτερικό του κτιρίου να εξεταστεί και η περίπτωση δημιουργίας one stop shop στο ισόγειο.

⁴⁹ Το κτίριο είναι στη σημερινής του μορφή μη προσβάσιμο σε άτομα σε αμαξίδιο.

7.1.2 Εξωτερικοί χώροι

Τα σημαντικότερα και συνηθέστερα προβλήματα που εντοπίζονται στους εξωτερικούς χώρους επικεντρώνονται κυρίως:

Α) Στην ύπαρξη «σκαλοπατιού» στις σκάφες/ράμπες των πεζοδρομίων

Δεδομένου ότι ακόμη και 2-3 εκ δημιουργούν πρόβλημα στους χρήστες αμαξιδίων θα πρέπει να ελεγχθούν όλες οι σκάφες/ράμπες επί των πεζοδρομίων και λοιπών εξωτερικών χώρων και να μηδενιστεί η υψομετρική διαφορά στην απόληξή τους στο οδόστρωμα. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται και η αναγκαιότητα δημιουργίας σκαφών/ραμπών και στις πλατείες, νησίδες κ.λπ. στα αντίστοιχα σημεία διαβάσεων, που σήμερα απουσιάζουν.

Β) Στην απουσία οδηγών τυφλών και επισημάνσεων για τυφλά άτομα

Στην Απόφαση Αριθ. 52907/ΦΕΚ 2621Β/31.12.2009 «Ειδικές ρυθμίσεις για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία σε κοινόχρηστους χώρους των οικισμών που προορίζονται για την κυκλοφορία πεζών» υπάρχει όλη η αναγκαία πληροφόρηση για τη σωστή επισήμανση κινδύνων επί των πεζοδρομίων και λοιπών εξωτερικών χώρων και την κατασκευή οδηγών τυφλών όπου απαιτούνται.

Παράλληλα με την Απόφαση Αριθμ. 6952/ΦΕΚ 420Β/16.03.2011 «Υποχρεώσεις και μέτρα για την ασφαλή διέλευση των πεζών κατά την εκτέλεση εργασιών σε κοινόχρηστους χώρους πόλεων και οικισμών που προορίζονται για την κυκλοφορία πεζών» ορίζονται οι αναγκαίες παρεμβάσεις για την ασφάλεια των χρηστών των πεζοδρομίων όταν γίνονται έργα επ' αυτών.

Γ) Στην πολυσήμανση και τα μη ανιχνεύσιμα εμπόδια (κλαδιά, τηλέφωνα κ.λπ.)

Η τακτική συντήρηση του πρασίνου (κλάδεμα φυτών κ.λπ.), ώστε τυχόν προεξέχοντα κλαδιά να μην αποτελούν παγίδα για τυφλά άτομα, αποτελεί ιδιαίτερης σημασίας παρέμβαση χωρίς ιδιαίτερο κόστος. Ταυτόχρονα η προβολή στο έδαφος προεξέχοντων στοιχείων που δεν ανιχνεύονται από το μπαστούνι τυφλών πρέπει να αποτελέσει επίσης προτεραιότητα των παρεμβάσεων. Τέλος, η κατάργηση της πολυσήμανσης και συγκέντρωση των απολύτως αναγκαίων πινακίδων σε όσο το δυνατόν λιγότερους στύλους δεν εξυπηρετούν μόνο τα άτομα με αναπηρία αλλά το σύνολο των χρηστών του αστικού ιστού αποδίδοντας για χρήση περισσότερο ελεύθερο χώρο, ελευθερώνοντας το περιβάλλον από περιττή συχνά πληροφόρηση ενώ παράλληλα δεν αποσπάται η προσοχή του οδηγού καθιστώντας την οδήγηση ασφαλέστερη.

Δ) Στην απουσία ηχητικής σήμανσης στις διαβάσεις**Ε) Στην απουσία συνεχούς δικτύου προσβάσιμων διαδρομών**

Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι αποσπασματικές παρεμβάσεις σε περιορισμένα μήκη πεζοδρομίων ουσιαστικά δεν έχουν αποτέλεσμα αφού περιορίζουν την κίνηση των ατόμων με αναπηρία μόνο σε αυτό το μήκος.

ΣΤ) Στην απουσία προσβάσιμων παιδικών χαρών

Ο σχεδιασμός παιδικών χαρών πρέπει να ακολουθεί την Απόφαση Αριθμ. 28492/ΦΕΚ 931Β/18.05.2009, «Καθορισμός των προϋποθέσεων και των τεχνικών προδιαγραφών για την κατασκευή και τη λειτουργία των παιδικών χαρών των Δήμων και των Κοινοτήτων, τα όργανα και η διαδικασία αδειοδότησης και ελέγχου τους, τη διαδικασία συντήρησης αυτών, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.»

Ζ) Στην απουσία πρόσβασης σε χώρους πρασίνου

Συνήθως στους χώρους αυτούς δεν υπάρχει πρόβλεψη για άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής, ούτε μονοπάτια κατάλληλα σε σταθερό έδαφος για αμαξίδια. Ένα πρόσφατο παράδειγμα αντιμετώπισης αυτών των θεμάτων αποτελεί η παρέμβαση που έγινε με τη συνεργασία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας σε συνεργασία με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών, τον Δήμο Μαρκόπουλου και τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών στην Βραυρώνα Αττικής⁵⁰.

Οδηγίες για παρεμβάσεις βελτίωσης της προσβασιμότητας σε χώρους πρασίνου (δάση κλπ.) με σεβασμό στη φύση και τον άνθρωπο υπάρχουν στη ιστοσελίδα της Δασικής Υπηρεσίας των Η.Π.Α.⁵¹

Η διόρθωση των παραπάνω προβλημάτων απαιτεί μόνο σχεδιασμό και πολιτική βούληση, χωρίς να παρουσιάζει τεχνικές δυσκολίες, αντίθετα μπορεί να αποτελέσει κριτήριο προβολής και επιλογής της πόλης ως τουριστικό προορισμό.

⁵⁰ Βλ. σχετικά <http://agro.in.gr/news/article/?aid=1231102717>

⁵¹ βλ. σχετικά <http://www.fs.fed.us/recreation/programs/accessibility/>

7.1.3 Μεταφορές

Τα σημαντικότερα προβλήματα που εντοπίζονται στον τομέα των μεταφορών επικεντρώνονται κυρίως:

- Α) στον περιορισμένο αριθμό προσβάσιμων μέσων,
- Β) στην απουσία προσβάσιμων στάσεων και σταθμών, και
- Γ) στην απουσία προσβάσιμης ενημέρωσης.

Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα δημόσια μέσα μεταφορών αποτελεί βασική προτεραιότητα, αν και ενίοτε αποτελεί δράση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από κοινού με την Κεντρική Διοίκηση. Με δεδομένη την έλλειψη προσβασιμότητας των δημοσίων μέσων μεταφοράς, τα άτομα με αναπηρία –αν και προερχόμενα συνήθως από τις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις- αναγκάζονται να χρησιμοποιούν για τις μετακινήσεις τους στη συντριπτική τους πλειοψηφία ιδιωτικά αυτοκίνητα, με τις όποιες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Στο πλαίσιο όμως της γενικής προσπάθειας υποστήριξης των ασθενέστερων οικονομικά πολιτών, αλλά και προστασίας του περιβάλλοντος και προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης, η προσβασιμότητα των δημόσιων συστημάτων μεταφοράς σε όλους -συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία- αναδεικνύεται σε πρώτηιση ανάγκη, την οποία η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να κατανοήσει και προωθήσει άμεσα.

Η δημιουργία ενός μικρού δικτύου προσβάσιμων οχημάτων –κατά το παράδειγμα άλλων πόλεων π.χ. Αθήνα (ΕΘΕΛ) και Θεσσαλονίκη (ΟΑΣΘ)- σε συνεργασία με το αστικό ΚΤΕΛ θα βοηθήσει στην εξυπηρέτηση των πολιτών και επισκεπτών της πόλης με αναπηρία μέχρι την πλήρη αντικατάσταση του στόλου του αστικού ΚΤΕΛ με προσβάσιμα οχήματα. Η πρόβλεψη κινήτρων επίσης προς τα TAXI ή εταιρείες TAXI για την διάθεση προσβάσιμων οχημάτων επίσης θα στηρίξει αυτή την προσπάθεια⁵².

Η ενεργοποίηση δε του τοπικού ΟΣΕ μπορεί να δραστηριοποιήσει τις κεντρικές υπηρεσίες για τη συμμόρφωση των υποδομών, υπηρεσιών και εξοπλισμού του ΟΣΕ με τον νέο Κανονισμό (ΕΚ) 1371/2007.

⁵² Πληροφορίες για τη βελτίωση των TAXI υπάρχουν διαθέσιμες προς μεταβίβαση στη διεύθυνση www.internationaltransportforum.org/pub/pdf/07TaxisE.pdf (Αρχείο PDF, στα Αγγλικά).

7.1.4 Υπηρεσίες / πολιτικές / διαδικασίες

Αναφορικά με την προσβασιμότητα των υπηρεσιών και των πολιτικών/διαδικασιών τα σημαντικότερα προβλήματα επικεντρώνονται στα εξής:

A. Απουσία εξειδικευμένης εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία

Ισχύει μεν η «εξυπηρέτηση κατά προτεραιότητα» αλλά δεν υπάρχει στην πλειοψηφία των Φορέων άτομο επιφορτισμένο με την εξυπηρέτησή τους, ούτε τμήμα/Γραφείο με αρμοδιότητα την αντιμετώπιση/προώθηση θεμάτων ΑμεΑ ή "one stop" σημείο εξυπηρέτησης, ούτε καν σε Φορείς που στεγάζονται σε κτίρια με σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας. Η αναδιάταξη των υπηρεσιών, η επιφόρτιση συγκεκριμένου υπαλλήλου με την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία, η δημιουργία «one stop» σημείων εξυπηρέτησης ιδιαίτερα σε Φορείς με σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας υποδομών μπορούν να διευκολύνουν την κατάσταση μέχρι την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων που επιβάλλονται μέχρι το 2020.

B. Απουσία εναλλακτικών τρόπων εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία

Αν και οι μισοί Φορείς δήλωσαν ότι διαθέτουν παρόμοιους τρόπους κανένας δεν είναι πραγματικά προσβάσιμος, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν προσβάσιμες ιστοσελίδες που θα επέτρεπαν την ηλεκτρονική επικοινωνία ή δυνατότητα επικοινωνίας με SMS ή αποστολή πληροφόρησης σε γραφή Braille εφόσον αυτό ζητηθεί. Η θετική απάντηση των μισών περίπου Φορέων εξαντλείται στα συμβατικά εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας (τηλέφωνο, μη προσβάσιμη ιστοσελίδα, συμβατικά έντυπα κλπ.), η αντίστοιχη δε απάντηση μελών του Συλλόγου ΑμεΑ εξαντλείται στην κλασική υπηρεσία «Βοήθεια στο σπίτι» η οποία όμως ουσιαστικά δεν αναφέρεται σε αυτόνομη επικοινωνία και διεκπεραίωση υποθέσεων του πολίτη με αναπηρία.

Γ. Απουσία προσβάσιμων μορφών επικοινωνίας / ενημέρωσης των πολιτών με αναπηρία

Δεδομένου ότι ο πιο σύγχρονος τρόπος επικοινωνίας και ενημέρωσης είναι πλέον το διαδίκτυο και με δεδομένη την υποχρέωση των Φορέων για προσβάσιμες ιστοσελίδες και ηλεκτρονικές εφαρμογές (βλ. Απόφαση Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/10.04.2012 «Κύρωση Πλαισίου Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης») το πρώτο βήμα που πρέπει να γίνει είναι να διασφαλιστεί η προσβασιμότητα των ιστοσελίδων των δημοτικών και δημόσιων Φορέων. Παράλληλα η υιοθέτηση επικοινωνίας με SMS ή ακόμη και CDs

ή/και DVDs με νοηματική ή εντύπων με μεγάλους χαρακτήρες, σε γραφή Braille ή απλοποιημένη μορφή (easy-to-read) θα πρέπει να αναπτυχθεί σταδιακά⁵³.

Με τον όρο ηλεκτρονική προσβασιμότητα στη χρήση ή λειτουργία μιας ηλεκτρονικής υπηρεσίας, **συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού της περιεχομένου**, νοείται η ύπαρξη τουλάχιστον μιας αλληλουχίας από ενέργειες που να δύναται να ακολουθήσει ο χρήστης, ανεξαρτήτως των ιδιαίτερων ικανοτήτων ή περιορισμών του λόγω αναπηρίας, ώστε να χρησιμοποιήσει ή λειτουργήσει με επιτυχία και ολοκληρωμένα την υπηρεσία αυτή. Η μη εφαρμογή ηλεκτρονικής προσβασιμότητας συνιστά άμεση διάκριση σε βάρος των ατόμων με αναπηρία είτε ως εξυπηρετούμενων, είτε ως εργαζόμενων και υποψήφιων εργαζόμενων στη βάση των επιταγών του άρθρου 10 «Εύλογες Προσαρμογές» του Νόμου 3304/2005 (Αρ. ΦΕΚ 16/Α' - 27/01/2005).

Γενικά, ορισμένοι χρήστες μπορεί να μην είναι σε θέση να έχουν πρόσβαση σε κάποια έγγραφα αν δεν είναι σε προσβάσιμη μορφή. Η εξασφάλιση της προσβασιμότητας μιας ιστοσελίδας (προσβάσιμου CSS, HTML, κλπ.), αν και απαραίτητη, δεν αρκεί όταν κάποιος έχει αναρτήσει σε αυτή διάφορα ηλεκτρονικά έγγραφα (PDF, Word, κλπ) τα οποία είναι μη αναγνώσιμα ή προβληματικά π.χ., για ένα τυφλό χρήστη με αναγνώστη οθόνης. Μάλιστα, σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό, το πρόβλημα της μη προσβασιμότητας του περιεχομένου του παγκόσμιου ιστού, οφείλεται σήμερα ακριβώς σε αυτό το ζήτημα: τη μη προσβασιμότητα των διάφορων αρχείων που αναρτούνται σε αυτόν προς μεταβίβαση από τους χρήστες, τα οποία συχνά αποτελούν βασικό ενδιάμεσο βήμα, αν όχι την ουσία, στη χρήση ή λειτουργία μιας ηλεκτρονικής υπηρεσίας (π.χ., συμπλήρωση μια φόρμας σε μορφή PDF ή Word, παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας έρευνας, κλπ.).

Το πρόβλημα αυτό έχει πλέον αναγνωριστεί διεθνώς, και οι εταιρίες και οργανισμοί που θέτουν τα σχετικά πρότυπα των αρχείων κάνουν σοβαρές προσπάθειες για την αντιμετώπισή του. Έτσι πλέον προσφέρονται ικανές δυνατότητες για τη δημιουργία προσβάσιμων ηλεκτρονικών εγγράφων, και η ακαδημαϊκή κοινότητα εργάζεται καθημερινά στην αξιολόγησή αυτών, στη παροχή οδηγιών για τη δημιουργία προσβάσιμων εγγράφων («προσβάσιμη ψηφιοποίηση») καθώς και για την επιδιόρθωση μη προσβάσιμων εγγράφων («προσβασιμοποίηση»), πρακτικές που θα πρέπει σταδιακά να υιοθετηθούν πλήρως.

Δ. Απουσία υποστηρικτικών υπηρεσιών

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερα δύσκολες σημερινές οικονομικές συνθήκες θα μπορούσε να αναπτυχθεί από το Δήμο ένα δίκτυο οδηγών/συνοδών/αναγνωστών κ.λπ.

⁵³ Πληροφόρηση για προσβάσιμες μορφές εντύπων υπάρχει στις διευθύνσεις:
<http://www.ifla.org/files/hq/publications/professional-report/120.pdf> (Αρχείο PDF, στα Αγγλικά),
<http://odi.dwp.gov.uk/docs/iod/easy-read-guidance.pdf> (Αρχείο PDF, στα Αγγλικά) και
www.rmb.org.uk/professionals/accessibleinformation/accessibleformats/Pages/accessible_formats.aspx (στα Αγγλικά).

ακόμη και σε εθελοντική βάση. Μέριμνα επίσης πρέπει να ληφθεί για την πρόβλεψη διεργασιών της νοηματικής κατά τη διεξαγωγή εκδηλώσεων, αλλά και την επαφή κωφών πολιτών με δημόσιες Υπηρεσίες.

Ε. Απουσία διαδικασιών διαφυγής σε έκτακτες περιπτώσεις

Όλες οι Υπηρεσίες πρέπει να αναπτύξουν διαδικασίες ειδοποίησης και διαφυγής ατόμων με αναπηρία από τα κτίριά τους σε έκτακτες ανάγκες, οι οποίες να αναρτηθούν σε εμφανή σημεία προσβάσιμα από τα άτομα με αναπηρία τα οποία θα πρέπει να ενημερωθούν γι' αυτό.

Σε συνέχεια των παραπάνω, στα θετικά της αξιολόγησης πρέπει να επισημανθεί η πρόβλεψη ήδη προσαρμογής διαδικασιών στις περιπτώσεις Φορέων με εργαζόμενους με αναπηρία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις περιπτώσεις αυτές αυξάνεται η ευαισθητοποίηση των Φορέων, βελτιώνεται η προσβασιμότητα υποδομών και υπηρεσιών αλλά και η διάθεση συνεργασίας με το αναπηρικό κίνημα.

7.1.5 Εκπαίδευση/κατάρτιση

Αναφορικά με την εκπαίδευση των στελεχών επισημαίνονται τα εξής:

- Έλλειψη συστηματικής εκπαίδευσης σε θέματα ΑμεΑ
- Έλλειψη ενημέρωσης σε θέματα νομοθεσίας

Γεγονότα που ωθούν τα στελέχη των Φορέων να θεωρούν ότι π.χ. οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι όντως εναλλακτικές.

Η εκπαίδευση των στελεχών σχεδιασμού αλλά και συναλλαγής αποτελεί ιδιαίτερα κρίσιμο κρίκο στην αλυσίδα της προσβασιμότητας. Οι νεότερες μάλιστα τάσεις –όπως αποτυπώνονται στους νέους ευρωπαϊκούς κανονισμούς για τα δικαιώματα των επιβατών με αναπηρία- επιβάλλουν τη διεξαγωγή εκπαίδευσης σε συνεργασία με το αναπηρικό κίνημα, δεδομένου ότι έτσι μόνο είναι δυνατή η «βιωματική» εκπαίδευση και η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευόμενων σε κατά το δυνατόν «πραγματικές» συνθήκες.

7.2 Προτάσεις

7.2.1 Γενικά: Η προσβασιμότητα σε επίπεδο δήμου

Το ζητούμενο για την τοπική αυτοδιοίκηση είναι να λειτουργήσει ως προωθητική δύναμη της νέας προσέγγισης για την αναπηρία που συνδέει πολιτικές που αφορούν τόσο στην ανάδειξη των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων όσο και στη δημιουργία κοινωνικού ιστού ασφαλείας και προστασίας μέσω του σχεδιασμού και της εφαρμογής συγκεκριμένων θετικών δράσεων. Οι αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης σε επίπεδο δήμου (αλλά και περιφέρειας) πρέπει να αναδειχθούν σε πυρήνες κοινωνικής συνοχής και ισότητας όλων των πολιτών, με στόχο τη δημιουργία κοινωνικών κυττάρων βιώσιμης ανάπτυξης, στα οποία θα συμμετέχουν ισότιμα και οι πολίτες με αναπηρία.

Ειδικά σε ότι αφορά την προσβασιμότητα, παρά τις θετικές εξελίξεις, σε όρους θεσμικής αποτύπωσης και πολιτικών, η προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος, των μέσων μαζικής μεταφοράς, των υπηρεσιών, των σύγχρονων τεχνολογιών κ.ά. είναι περιορισμένη. Αυτό αφορά τόσο την ιστορικά συσσωρευμένη κατάσταση όσο και την εκ νέου κατασκευή της. Βασικός στόχος είναι η διασφάλιση της προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον, σε αγαθά και υπηρεσίες. Την επίτευξη του στόχου εξυπηρετεί η στρατηγική της εμπέδωσης των αρχών του «Σχεδιασμού για όλους». Ιδιαίτερα αποτελεσματική είναι επίσης η δημιουργία αλυσίδων προσβάσιμων υποδομών και υπηρεσιών, σε αντιδιαστολή με τις μεμονωμένες παρεμβάσεις.

Πίνακας 5. Ενδεικτική παρουσίαση ενεργειών στον τομέα παρέμβασης Προσβασιμότητα

Στόχοι	Ενέργειες
Εφαρμογή της αρχής της προσβασιμότητας στην κατασκευή ή/και ανακατασκευή κάθε δημοτικού έργου, και στην παροχή κάθε νέας ή/και εκσυγχρονισμό παλιάς δημοτικής υπηρεσίας.	<ul style="list-style-type: none"> - Παρέμβαση-έλεγχος στις προδιαγραφές των έργων, κατά τη διαδικασία σχεδιασμού και προκήρυξης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. - Ενημέρωση των επιτροπών παραλαβής των έργων. - Έλεγχος εφαρμογής της νομοθεσίας για την προσβασιμότητα. - Διοργάνωση ημερίδων με σχετικούς φορείς (τεχνικές υπηρεσίες δήμων, ΤΕΕ, κατασκευαστικές εταιρείες, επιμελητήρια, κ.λπ.). - Διεκδίκηση σύστασης Γραφείου Προσβασιμότητας σε κάθε δήμο.
Υπέρβαση εμποδίων προσβασιμότητας στα δημοτικά κτήρια	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόταση και διεκδίκηση έργων βελτίωσης της προσβασιμότητας των κτιρίων.
Υπέρβαση εμποδίων	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόταση και διεκδίκηση βελτίωσης της

προσβασιμότητας στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	προσβασιμότητας των ΜΜΜ.
Υπέρβαση εμποδίων προσβασιμότητας στις δημοτικές υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόταση και διεκδίκηση βελτίωσης της προσβασιμότητας των υπηρεσιών.
Προσβασιμότητα του δημοτικού / δημόσιου χώρου (δρόμοι, πεζοδρόμια, πλατείες, πάρκα, χώροι στάθμευσης παραλίες, κ.ά.)	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία «αλυσίδας» προσβάσιμων χώρων και διαδρομών. - Καθιέρωση από τον δήμο τακτικού ελέγχου για τις συνθήκες προσβασιμότητας στους δημόσιους χώρους. - Καμπάνιες ενημέρωσης των πολιτών κατά διαστήματα. - Συνεργασία αναπηρικού κινήματος με σχολεία για διαλέξεις ενημέρωσης -ευαισθητοποίησης. - Δημιουργία προσβάσιμης ιστοσελίδας για ανάδειξη προσβάσιμων διαδρομών και για αναφορές εμποδίων στην προσβασιμότητα.
Υπέρβαση εμποδίων προσβασιμότητας στο διαδίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> - Κατασκευή προσβάσιμων ιστοσελίδων σε όλες τις δημοτικές υπηρεσίες της περιοχής. - Παροχή δωρεάν μαθημάτων χρήσης νέων τεχνολογιών.
Υπέρβαση εμποδίων προσβασιμότητας στην ενημέρωση-πληροφόρηση	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση των τοπικών / δημοτικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών. - Έκδοση εντύπων σε προσβάσιμες μορφές.
Προσβασιμότητα στους χώρους πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> - Καθιέρωση διερμηνείας στη νοηματική στις πολιτιστικές εκδηλώσεις. - Δημιουργία απτικών τμημάτων στα μουσεία και στους αρχαιολογικούς χώρους. - Δημιουργία υπηρεσίας ηχητικών – ψηφιακών βιβλίων σε βιβλιοθήκες (δημοτικές, πανεπιστημιακές).
Προσβασιμότητα στους χώρους αθλητισμού, ψυχαγωγίας κ.λπ.	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόταση και διεκδίκηση έργων βελτίωσης της προσβασιμότητας.
Προσβασιμότητα επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> - Παροχή κινήτρων και τεχνογνωσίας στις επιχειρήσεις για βελτίωση της προσβασιμότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων των επιχειρήσεων. - Βελτίωση της προσβασιμότητας των υπηρεσιών των επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται: <ul style="list-style-type: none"> o τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ιστοσελίδων των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη πωλήσεων μέσω διαδικτύου (προσβάσιμου e-commerce και / ή e-banking), o την έκδοση προσβάσιμων εντύπων και καταλόγων (π.χ. με μεγεθυμένους χαρακτήρες, σε μορφή Braille),

	<ul style="list-style-type: none"> ○ το σχεδιασμό ετικετών προϊόντων που να μπορούν να αναγνωστούν από ηλικιωμένους και άτομα με προβλήματα όρασης, ○ τη δημιουργία προσβάσιμων σημείων εξυπηρέτησης τύπου «one stop shop», ○ τη διάθεση ηλεκτρικού αμαξιδίου στους πελάτες με κινητικά προβλήματα για την κυκλοφορία μέσα σε μεγάλα πολυκαταστήματα, την πρόβλεψη συστημάτων ενίσχυσης ήχου (σε πολυκαταστήματα, κινηματογράφους, κ.λπ.), ○ τη χρήση «ζωντανής βοήθειας» και ενδιαμέσων (π.χ. συνοδών, επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας), την ελεύθερη είσοδο σκύλων - οδηγών ΑμεΑ σε όλες τις επιχειρήσεις. <p>– Προβολή προσβάσιμων επιχειρήσεων.</p>
--	---

Πηγή: ΕΣΑμεΑ, 2012

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την προώθηση του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, βλ. Παράρτημα VII: Τοπική Αυτοδιοίκηση και προώθηση του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας.

7.2.2 Προτάσεις για τον Δ. Αλεξανδρούπολης

Σε συνέχεια των παραπάνω συμπερασμάτων και λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο που πλέον σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο έχει διαμορφωθεί από τα ακολουθούντα:

- **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία**, την οποία πλέον έχει υπογράψει και επικυρώσει η χώρα ενσωματώνοντάς την στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 4074/2012 (ΦΕΚ 88Α/11.04.2012)- «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες», η οποία αναγνωρίζει «[...] τη σημασία, για τα άτομα με αναπηρίες, της ατομικής αυτονομίας και ανεξαρτησίας τους, συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας να κάνουν τις επιλογές τους [...]» αλλά και «[...] τη σημασία της προσβασιμότητας στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στην υγεία και εκπαίδευση και στην πληροφορία και επικοινωνία, καθιστώντας δυνατό στα άτομα με αναπηρίες να απολαμβάνουν πλήρως όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών...» και την αναγκαιότητα «κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών, για να

εφαρμοστεί η παρούσα Σύμβαση και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα συμβουλευούνται συνεχώς και θα εμπλέκουν ενεργά τα άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες, μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους».

- **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την αναπηρία 2012-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μια Ευρώπη χωρίς εμπόδια** - COM(2010) 636 τελικό/15.11.201, που αναγνωρίζει ότι «Η πλήρης οικονομική και κοινωνική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία αποτελεί σημαντική παράμετρο για την επιτυχία της στρατηγικής Ευρώπη 2020 της ΕΕ, όσον αφορά τη δημιουργία έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Η οικοδόμηση μιας κοινωνίας ανοικτής σε όλους δημιουργεί, επιπλέον, εμπορικές ευκαιρίες και προωθεί την καινοτομία. Επειδή αυξάνεται διαρκώς η ζήτηση από καταναλωτές μεγαλύτερης ηλικίας, έχει μεγάλη σημασία, από εμπορική άποψη, να μπορούν να έχουν όλοι εύκολη πρόσβαση σε προϊόντα και υπηρεσίες. [...] Οι υφιστάμενες πολιτικές και η ισχύουσα νομοθεσία δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, όπως άλλωστε ούτε η ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών. Επίσης εξακολουθούν να μην είναι επαρκώς προσπελάσιμα πολλά αγαθά και υπηρεσίες, όπως και μεγάλο μέρος του δομημένου περιβάλλοντος. Η οικονομική ύφεση επιδείνωσε την κατάσταση των ατόμων με αναπηρία καθιστώντας ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη ανάληψης δράσης. [...]»
- **Κανονισμοί των Ευρωπαϊκών Ταμείων**, αρχής γενομένης με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 και ειδικότερα το άρθρο 16 - Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και μη διάκριση, όπου αναφέρεται ότι «[...] τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά τα διάφορα στάδια υλοποίησης των Ταμείων και, ειδικότερα, της πρόσβασης σε αυτά. Ειδικότερα, η δυνατότητα πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρίες αποτελεί ένα από τα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά τον καθορισμό επιχειρήσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία και που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις διάφορες φάσεις υλοποίησης [...]». Επισημαίνεται ότι η ίδια φιλοσοφία διέπει και τα σχέδια των Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Ταμείων για τη νέα περίοδο 2014-2020.
- **Ετήσια Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Access City Awards»**, για την προώθηση της προσβασιμότητας, η οποία στοχεύει στην

ολοκληρωμένη προσέγγιση της προσβασιμότητας σε τέσσερις βασικούς τομείς, η προσβασιμότητα των οποίων αποτελεί και το κριτήριο επιλογής της κατ' έτος πιο προσβάσιμης πόλης της Ευρώπης:

- δομημένο περιβάλλον και τους δημόσιους χώρους,
- μεταφορές και τις σχετικές υποδομές,
- πληροφορίες και τις επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών (ΤΠΕ) και
- δημόσιες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες,

λαμβάνοντας υπόψη τον αντίκτυπο των μέτρων προσβασιμότητας στην καθημερινή ζωή των ατόμων με αναπηρία και στην πόλη γενικότερα, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν αλλά και την ενεργό συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία και των οργανώσεων που τα εκπροσωπούν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών προσβασιμότητας της πόλης.

- **Στρατηγικός και Επιχειρησιακός σχεδιασμός του νέου Δήμου Αλεξανδρούπολης 2012-2014**, όπως έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Δήμου⁵⁴, στον οποίο διατυπώνεται το αναπτυξιακό όραμα της περιοχής του νέου Δήμου Αλεξανδρούπολης, ως εξής: *«Η διατήρηση και βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των κατοίκων της Αλεξανδρούπολης, Τραϊανούπολης και Φερών, η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος διαβίωσης και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης με την αξιοποίηση και ανάπτυξη των τοπικών παραγωγικών πόρων, την ενίσχυση του τουρισμού και της επιχειρηματικότητας και την προσέλκυση επενδύσεων, την διατήρηση και αύξηση της απασχόλησης, την προσαρμογή της αγροτικής οικονομίας στα σύγχρονα δεδομένα, τη δημιουργία βασικών παραγωγικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων σε όλους τους οικισμούς του Δήμου»,* συμπληρούμενο αμέσως στη συνέχεια ως εξής: *«Η ανάδειξη του νέου Δήμου της Αλεξανδρούπολης σε επιχειρηματικό, παραγωγικό και πολιτιστικό κέντρο του Έβρου και της Θράκης, η αξιοποίηση του ονόματος της στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, η επίτευξη συνθηκών που τον καθιστούν σύγχρονο, λειτουργικό και ελκυστικό για τους κατοίκους και τους επισκέπτες του, η παροχή πολύπλευρων υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων που εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής στους κατοίκους του, καθώς και η φροντίδα για τις ευπαθείς και ειδικές ομάδες πληθυσμού, με την ανάπτυξη πλέγματος δομών κοινωνικής προστασίας»,* ενώ παράλληλα προτείνονται οι Άξονες του Στρατηγικού Σχεδίου, για κάθε έναν από τους οποίους εξειδικεύονται Στόχοι Τοπικής και Εσωτερικής Ανάπτυξης και Παρεμβάσεις – Σημαίες, οι οποίες

⁵⁴ Βλ. www.alexpolis.gr

όπως θα αναπτυχθεί στη συνέχεια ενισχύονται σημαντικά από την ενσωμάτωση σε αυτές της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας».

Επιπλέον των ανωτέρω λαμβάνοντας υπόψη:

- Τις επιθυμίες των ίδιων των πολιτών με αναπηρία της Αλεξανδρούπολης, που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο της έρευνας για το Σωματείο ΑμεΑ,
- Μελέτες που αναδεικνύουν τα οικονομικά οφέλη της κοινωνίας από την διασφάλιση της προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών της στα άτομα με αναπηρία και τις ομάδες του πληθυσμού με παρόμοιες ανάγκες, όπως ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω:
 - ο Federal Ministry of Economics and Labour - Germany, ECONOMIC IMPULSES OF ACCESSIBLE TOURISM FOR ALL, 2004, σύμφωνα με την οποία οι ηλικιωμένοι και έχοντες αναπηρία τουρίστες αποτελούν μία ελκτική ομάδα καταναλωτών, προτιμούν πιο μεγάλης διάρκειας διακοπές, ανεξάρτητα από τις εποχές, ξοδεύουν περισσότερα χρήματα από τον μέσο τουρίστα, οι μισοί ταξιδεύουν με συνοδό. Παρ' όλα αυτά αναγνωρίζεται η απουσία αρκετών προσβάσιμων υποδομών και υπηρεσιών, καθώς και κατάλληλης πληροφόρησης αλλά και εξειδικευμένων δράσεων προώθησης (marketing) ενώ αντίθετα υπάρχει ζήτηση για προσβάσιμο τουρισμό. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η διαπίστωση ότι περίπου 65.000 θέσεις πλήρους απασχόλησης μπορούν να συντηρηθούν στη Γερμανία από τον τουρισμό ατόμων με αναπηρία.
 - ο Bill Wilkerson, ANALYSE DE RENTABILISATION DE L'ACCESSIBILITÉ: Comment la sensibilisation à l'accessibilité permet d'améliorer les résultats de votre compagnie, 2001, σύμφωνα με την οποία στον Καναδά, η αγοραστική δύναμη των ατόμων με αναπηρία εκτιμήθηκε το 2001 σε περίπου 25 δισ. δολάρια. Επιπλέον, τα άτομα αυτά επηρεάζουν τις αγοραστικές αποφάσεις των φίλων και των οικογενειών τους και, ως εκ τούτου, οι συνολικές οικονομικές επιπτώσεις είναι τουλάχιστον διπλάσιες. Είναι αυτονόητο ότι εξειδικευμένες στρατηγικές μάρκετινγκ απευθυνόμενες σε άτομα με αναπηρία είναι πειστικές. Το περιοδικό Fortune σημείωσε την αυξανόμενη παρουσία των ατόμων με αναπηρία σε τηλεοπτικές διαφημίσεις από το 1986, όταν η εταιρεία McDonald 's πρόεβαλε ένα διαφημιστικό με δύο έφηβους να μιλούν για τα χάμπουργκερ στη νοηματική γλώσσα. Στην δε πολιτεία της Φλόριντα, οι καταναλωτικές δαπάνες από άτομα με αναπηρίες ανέρχονται έμμεσα σε πάνω από 100 εκατομμύρια δολάρια της οικονομικής δραστηριότητας των Ηνωμένων Πολιτειών και έχουν δημιουργήσει 1.500 θέσεις εργασίας μέσα σε ένα χρόνο.

Η παρούσα μελέτη οδηγείται στις παρακάτω προτάσεις, με στόχο την προώθηση και ανάπτυξη της προσβασιμότητας της Αλεξανδρούπολης σε όλους τους τομείς, ώστε να καταστεί πόλη-υπόδειγμα σε εθνικό επίπεδο, ικανοποιώντας τις ανάγκες όλων των πολιτών της, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και αξιώνοντας με επιτυχία την ευρωπαϊκή προσοχή για την ολοκληρωμένη προσβασιμότητά της:

1. Θεσμοθέτηση μόνιμης συνεργασίας με το τοπικό αναπηρικό κίνημα, η οποία μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της δημιουργίας Επιτροπής Θεμάτων Ατόμων με Αναπηρία και Προσβασιμότητας στον Δήμο, βάσει του άρθρου 70-«Επιτροπές του δημοτικού συμβουλίου» του Ν.3852/2010 (ΦΕΚ 87Α/07.07.2010) «νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης –Πρόγραμμα Καλλικράτης», με συμμετοχή σε αυτή εκπροσώπων της Δημοτικής Αρχής, εκπροσώπων του τοπικού αναπηρικού κινήματος, στελεχών των δημοτικών και δημοσίων υπηρεσιών αλλά και του επιχειρηματικού κόσμου της πόλης. Στόχοι της Επιτροπής αυτής θα είναι αφενός η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση όλων των φορέων της πόλης σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας και αφετέρου η ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε τοπικό επίπεδο τα άτομα με αναπηρία με κυρίαρχο αυτό της απουσίας προσβάσιμων υποδομών και υπηρεσιών, καθώς και ο σχεδιασμός, παρακολούθηση και πιστοποίηση της μεθοδικής επίλυσής τους. Ιδιαίτερα κρίσιμη κρίνεται η συμμετοχή εκπροσώπων του αναπηρικού κινήματος στη λογική που θέτει για το ρόλο τους η νέα Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών. Η Επιτροπή αυτή θα πρέπει να συνεργάζεται με την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής (βλ. άρθρο 73 Ν.3852/2010), στις αρμοδιότητες της οποίας περιλαμβάνεται και ο σχεδιασμός «δράσεων που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εν γένει την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες».
2. Ανάπτυξη από το Δήμο ολοκληρωμένου προγράμματος τοπικής εμβέλειας για την διασφάλιση της προσβασιμότητας, εξειδικευμένου στα εξής:
 - Αξιοποίηση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από τη συμπλήρωση των επιμέρους ερωτηματολογίων (κτιριακών υποδομών, εξωτερικών χώρων, μεταφορών, υπηρεσιών / πολιτικών / διαδικασιών, και Σωματείου ΑμεΑ) της παρούσας μελέτης για τον εντοπισμό των παρεμβάσεων που απαιτούνται για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας στις δημοτικές και δημόσιες επιχειρήσεις, τις μεταφορές και εν γένει τους Φορείς που καλύπτουν αυτά. Δυο τέτοια παραδείγματα αξιοποίησης ακολουθούν στο «Παράρτημα V: Υπόδειγμα αξιοποίησης των αποτελεσμάτων για την αποκατάσταση της προσβασιμότητας».
 - Ήδη οι πίνακες, που ακολουθούν στο «Παράρτημα IV: Αναλυτικά αποτελέσματα και ευρήματα αξιολόγησης ανά Υπηρεσία και Κτίριο», αποτυπώνουν το υφιστάμενο επίπεδο προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών της πόλης. Εύκολα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων

της πρωτογενούς έρευνας, σε συνδυασμό με τα αναφερόμενα στην προηγούμενη ενότητα 7.1, εξάγονται οι κυριότερες αναγκαίες παρεμβάσεις για τη βελτίωση τους βάσει των αντίστοιχων εθνικών και διεθνών προδιαγραφών.

- Στον Πίνακα «Κυριότερες προτεινόμενες παρεμβάσεις ανά κτίριο του Δήμου Αλεξανδρούπολης» (σελ. 83) αναφέρονται ενδεικτικά βασικές παρεμβάσεις που μπορούν να βελτιώσουν την προσβασιμότητα στα κτίρια.
- Αξιοποίηση των επιμέρους τυπικών ερωτηματολογίων (βλ. «*Παράρτημα I: Ερωτηματολόγια Πρωτογενούς Έρευνας*») για τον εντοπισμό των παρεμβάσεων που απαιτούνται για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν εντάσσονταν στο αντικείμενο της παρούσας μελέτης.
- Τα τυπικά ερωτηματολόγια κτιριακών υποδομών και υπηρεσιών της έρευνας μπορούν να προωθηθούν μέσω των Επιμελητηρίων στους επιχειρηματίες και να αξιοποιηθούν για την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και συνεπώς τον στη συνέχεια εντοπισμό των αναγκών παρεμβάσεων για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών που παρέχουν στο κοινό τους.
- Χάραξη βασικού δικτύου εξωτερικών χώρων (δρόμων και πεζοδρόμων, πλατειών, χώρων πρασίνου κ.λπ.) για την άμεση ολοκλήρωση έργων προσβασιμότητας (βελτίωση ραμπών/σκαφών στα πεζοδρόμια, οδηγοί τυφλών και σήμανση, θέσεις στάσης/στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, απομάκρυνση εμποδίων από τις οδεύσεις πεζών, συγκέντρωση διάσπαρτων πινακίδων κ.λπ.), καταρχήν στους πιο πολυσύχναστους εξωτερικούς χώρους ή τους γειτνιάζοντες με κτίρια μεγάλης επισκεψιμότητας από άτομα με αναπηρία. Στη συνέχεια προγραμματισμός για επέκταση του δικτύου αυτού ώστε να καλυφθεί όλη η πόλη. Και στην περίπτωση αυτή το ερωτηματολόγιο εξωτερικών χώρων της μελέτης μπορεί να αποτελέσει το βασικό εργαλείο για να εντοπιστούν λεπτομερώς τα εμπόδια που υφίστανται στους εξωτερικούς χώρους της πόλης.
- Δημιουργία προσβάσιμων διαδρομών σε χώρους φυσικού κάλλους, δράση η οποία αναφέρεται –αν και χωρίς τη διάσταση της προσβασιμότητας- ούτως ή άλλως στο Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχεδιασμό του Δήμου (βλ. Άξονας 3- «Ισόρροπη Ανάπτυξης Πόλης & Υπαίθρου»: Αξιοποίηση/ ανάδειξη του ορεινού όγκου - Ενίσχυση περιπατητικού και ιαματικού τουρισμού). Η ανάπτυξη αυτής της δράσης θα ενισχύσει σημαντικά και τις δράσεις ανάπτυξης «Τουρισμού για Όλους».
- Επανεξέταση όλων των διαδικασιών και πολιτικών του Δήμου με στόχο την προσαρμογή τους και στις ανάγκες των δημοτών ή/και εργαζομένων με

αναπηρία. Στο πλαίσιο αυτής της δράσης και δεδομένου ότι το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» προβλέπει ήδη την ανάπτυξη π.χ. Χάρτας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων δημότη και κατοίκου, Οδηγό του δημότη, Κανονισμό πληροφόρησης πολιτών, Κανονισμό διαβούλευσης, Σχέδια αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και φυσικών καταστροφών κ.λπ., η διάσταση της αναπηρίας και της προσβασιμότητας θα πρέπει να ενσωματωθεί σε όλα τα προαναφερόμενα. Αλλά και στο πλαίσιο όλων των αρμοδιοτήτων που πλέον έχουν παραχωρηθεί στους Δήμους (π.χ. αδειοδότηση λειτουργίας καταστημάτων και τοποθέτησης τραπεζοκαθισμάτων, διαχείριση σχολικών εγκαταστάσεων, κ.λπ.) οι σχετικές διαδικασίες θα πρέπει να επανεξεταστούν ώστε να ικανοποιούν τις ανάγκες των πολιτών με αναπηρία και να καταστούν συμβατές με το νέο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο (νέος Οικοδομικός Κανονισμός). Τέλος και οι υφιστάμενες διαδικασίες του Δήμου που αφορούν όχι μόνο στον πολίτη αλλά και σε εργαζόμενους με αναπηρία (π.χ. ωράρια, άδειες κ.λπ.) θα πρέπει να συμμορφωθούν αντίστοιχα.

- Ενσωμάτωση απαιτήσεων προσβασιμότητας σε όλες τις Διακηρύξεις έργων του Δήμου, όπως εξάλλου απαιτεί πλέον ο νέος Οικοδομικός Κανονισμός και συνιστά το Π.Δ. 60/2007 (ΦΕΚ 64Α/16.03.2007), με στόχο την αποφυγή δημιουργίας νέων εμποδίων. Όλες π.χ. οι δράσεις που προβλέπονται στον Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχεδιασμό του Δήμου, Άξονας 1: «Νέο Αστικό Περιβάλλον & Ασφαλής Πόλη» (ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της πόλης, ανάδειξη των διατηρητέων κτιρίων της πόλης, χωροθέτηση κατασκευών για αναγκαίες πολιτιστικές δράσεις με κατασκευή ανοικτών μικρών αμφιθεάτρων στην Τραϊανούπολη και Μάκρη, υπαίθριου θεάτρου στην περιοχή Παρμενίωνα και ανακατασκευή υπαρχόντων, εκσυγχρονισμός του λιμένα Αλεξανδρούπολης, αστική αναζωογόνηση και βελτίωση της σχέσης της πόλης με τη θάλασσα κ.λπ.) προκηρυσσόμενες θα πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς αναφορές στην αναγκαιότητα διασφάλισης πρόσβασης στα άτομα με αναπηρία. Εάν δε, έχουν εκτελεστεί ήδη θα πρέπει να εξεταστούν ως προς την προσβασιμότητά τους και να ληφθούν τυχόν διορθωτικά μέτρα.
- Συνεργασία του Δήμου με τις τοπικές μεταφορικές εταιρείες (αστικό ΚΤΕΛ, υπεραστικό ΚΤΕΛ, ΤΑΞΙ κ.λπ.) για την διερεύνηση λύσεων με στόχο τη δημιουργία προσβάσιμων ΜΜΜ. Ενδεχομένως –όπως έχει αναφερθεί παραπάνω- η δημιουργία εξειδικευμένης δημοτικής υπηρεσίας μεταφοράς ατόμων με αναπηρία στη λογική αντίστοιχης υπηρεσίας που έχει ήδη αναπτύξει ο ΟΑΣΘ να μπορούσε να λύσει προβλήματα, αν και πάντα στόχος πρέπει να είναι η προσβασιμότητα του στόλου μετακίνησης του γενικού πληθυσμού.

- Ιδιαίτερη στόχευση στην προώθηση του Τουρισμού για Όλους και την προβολή της πόλης στο εθνικό και ευρωπαϊκό τουριστικό κοινό με αναπηρία. Ήδη στο Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχεδιασμό του Δήμου περιλαμβάνεται στον Άξονα 3- «Ισόρροπη Ανάπτυξης Πόλης & Υπαίθρου», η δράση «Δημιουργία ενημερωτικού – τουριστικού έντυπου του Καλλικρατικού Δήμου». Ο Οδηγός αυτός θα πρέπει να περιλαμβάνει και όλες τις προσβάσιμες υποδομές και εξυπηρετήσεις και να εκδοθεί και σε προσβάσιμες μορφές (έντυπο σε γραφή Braille, έντυπο με μεγάλους χαρακτήρες, CDs, DVDs με υπότιτλους και διερμηνεία στη νοηματική, έντυπο με απλοποιημένα κείμενα κ.λπ.) και τουλάχιστον και στα αγγλικά. Η δημιουργία προσβάσιμης υποσελίδας (ελληνικά και αγγλικά) στην ιστοσελίδα του Δήμου με την αντίστοιχη πληροφόρηση μπορεί να βοηθήσει στην προσέγγιση των τουριστών με αναπηρία σε εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο με σημαντικά οφέλη για την τοπική οικονομία.
- Αντίστοιχα στον Άξονα 4- «Ισχυρός Δήμος με επίκεντρο τον Πολίτη» περιλαμβάνεται ήδη η δράση «Στήριξη της τοπικής οικονομίας κάθε δημοτικής ενότητας, και ανάδειξη της πολυμερούς διάστασης του τοπικού τουρισμού, μέσω της διοργάνωσης, καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου, σημαντικών πολιτιστικών, ψυχαγωγικών, αθλητικών εκδηλώσεων και εκθέσεων». Τόσο οι υποδομές (χώροι) που θα φιλοξενούν τις παραπάνω εκδηλώσεις όσο και η δυνατότητα συμμετοχής (παροχή υπηρεσιών διερμηνείας, προγράμματα σε προσβάσιμες μορφές κ.λπ.) θα πρέπει να διασφαλίζονται.
- Διασφάλιση της προσβασιμότητας της ιστοσελίδας του Δήμου και όλων των ηλεκτρονικών υπηρεσιών που διαθέτει ή σχεδιάζει, σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές και την Απόφαση Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/10.04.2012 «Κύρωση Πλαισίου Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης». Οι δράσεις του Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού του Δήμου, Άξονας 4: «Ισχυρός Δήμος με επίκεντρο τον Πολίτη» (ανανέωση – αντικατάσταση εξοπλισμού και εγκατάσταση νέου εξοπλισμού πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών) θα πρέπει επίσης να ικανοποιούν τις ανάγκες και των ατόμων με αναπηρία.
- Διασφάλιση της προσβασιμότητας εντύπων που παράγει ο Δήμος σε μορφές προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία, όπως π.χ. γραφή Braille, CDs, DVDs με υπότιτλους και διερμηνεία στη νοηματική, μεγάλους χαρακτήρες, απλοποιημένα κείμενα (easy-to-read) κ.λπ.
- Βελτίωση της Γραμμής του Πολίτη, ώστε π.χ. να μπορεί να δέχεται SMS ή/και μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για να καταστεί δυνατή η επικοινωνία με κωφούς πολίτες ή πολίτες με προβλήματα ομιλίας.

- Εκπαίδευση όλων των στελεχών που ασχολούνται με το σχεδιασμό υπηρεσιών/ πολιτικών/διαδικασιών και με συναλλαγή με τους πολίτες με αναπηρία σε θέματα σχετικά με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, τεχνικές επικοινωνίας μαζί τους, καθώς και με την προσβασιμότητα.
 - Παράλληλα με τον Δήμο και οι υπόλοιποι δημοτικοί και δημόσιοι Φορείς θα πρέπει να προχωρήσουν σε αντίστοιχα βήματα. Με αυτό τον τρόπο θα διασφαλιστεί καλύτερη επικοινωνία και εξυπηρέτηση των πολιτών αλλά και επισκεπτών της πόλης με αναπηρία, καθώς και η αποφυγή δημιουργίας νέων εμποδίων. Συνεργασία μάλιστα στον τομέα αυτό του Δήμου με τα τοπικά Επιμελητήρια και ενώσεις επιχειρηματιών, καθώς και με το αναπηρικό κίνημα, θα προωθήσει τη διάχυση της γνώσης και στις τοπικές επιχειρήσεις διευρύνοντας την αγορά στην οποία στοχεύουν για τη διάθεση των υπηρεσιών και προϊόντων τους.
3. Αξιοποίηση όλων των θεσμικών οργάνων που προβλέπονται στο πλαίσιο του νέου νόμου Αρχιτεκτονικής της Αυτοδιοίκησης και Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Πρόγραμμα «Καλλικράτης»), όπως η Επιτροπή Διαβούλευσης, η Επιτροπή για την Ποιότητα Ζωής, η δυνάμενη να συγκροτηθεί Επιτροπή θεμάτων τουριστικής ανάπτυξης και προβολής του Δήμου αλλά και ο Συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης για την ανάδειξη θεμάτων που σχετίζονται με τους πολίτες με αναπηρία, τον σχεδιασμό και την παρακολούθηση της υλοποίησής ενεργειών που αποσκοπούν στην βελτίωση της προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών του Δήμου και την προώθηση του Τουρισμού για Όλους και την προβολή της πόλης.
 4. Αξιοποίηση όλων των θεσμικών φορέων (Επιμελητήρια κ.λπ.) για την ευαισθητοποίηση/ ενημέρωση/ κατάρτιση των επιχειρηματιών, στελεχών επιχειρήσεων, κοινής γνώμης κ.λπ. σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας, με ιδιαίτερη στόχευση στα οφέλη για την οικονομική ανάπτυξη της πόλης από την αποκατάσταση της προσβασιμότητας. Ήδη στο Επιχειρησιακό Σχέδιο του Δήμου στον Άξονα 4- «Ισχυρός Δήμος με επίκεντρο τον Πολίτη», περιλαμβάνεται η δράση «Κατάρτιση προσωπικού- επιμόρφωση στελεχών», που θα πρέπει να συμπεριλάβει την προαναφερόμενη διάσταση ενισχύοντας τα προγράμματα κατάρτισης με ενότητες για τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, βασικές αρχές προσβασιμότητας, τρόπους συναλλαγής με άτομα με αναπηρία κ.λπ.
 5. Ανάπτυξη δράσεων προβολής του Δήμου με στόχο την προσέλκυση τουριστών με αναπηρία από την εθνική και ευρωπαϊκή αγορά για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Προς τούτο απαιτείται στενή συνεργασία με το αναπηρικό κίνημα για την αξιοποίηση του ευρύτατου δικτύου των ευρωπαϊκών φορέων ατόμων με αναπηρία. Με την ολοκλήρωση των βασικότερων δράσεων που προτείνονται παραπάνω ο Δήμος θα μπορούσε να συμμετάσχει με αξιώσεις στην Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία «Access City Awards», που αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο προβολής σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Με την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων θα διασφαλιστεί η προσβασιμότητα στους πολίτες με αναπηρία και θα ενισχυθούν οι παρακάτω τέσσερις (από τους έξι συνολικά, βλ. σελίδα 33) βασικοί στρατηγικοί στόχοι της αναπτυξιακής στρατηγικής του Δήμου:

1. Βελτίωση του επιπέδου ανάπτυξης, του εισοδήματος και της απασχόλησης των κατοίκων του Δήμου.
2. Ανάδειξη του Δήμου Αλεξανδρούπολης σε ισχυρό πόλο του Έβρου, αλλά και της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης.
3. Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος.
4. Βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και των υπηρεσιών προς τους πολίτες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα μελέτη κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική μία ανακεφαλαιωτική αναφορά στις βασικές αρχές, που πρέπει να διέπουν στο μέλλον τις πολιτικές και τα επιχειρησιακά σχέδια της Δημοτικής Αρχής της Αλεξανδρούπολης:

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επικεντρώνεται πλέον στην προώθηση προσβάσιμων και αειφόρων Κοινωνιών. Το ίδιο και η χώρα μας μετά την επικύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
2. Η προσβασιμότητα αναφέρεται σε όλες τις κατηγορίες αναπηρίας (κινητικές, αισθητηριακές, νοητικές κλπ.), καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο τις ανάγκες όχι μόνο των ατόμων με αναπηρία αλλά και της συνεχώς γηράσκουσας κοινωνίας μας, καθώς και των μετακινούμενων για διάφορους λόγους κατηγοριών πληθυσμού (οικογένειες με μικρά παιδιά, τουρίστες μη γνωρίζοντες τη γλώσσα της χώρας που επισκέπτονται κλπ).
3. Η προσβασιμότητα υποδομών και υπηρεσιών αποτελεί αλυσίδα που τελικά οδηγεί σε πρόσθετη αξία και ενισχύει την ανάπτυξη της πόλης.
4. Η προσβασιμότητα αφορά όχι μόνο στις υποδομές (εσωτερικές και εξωτερικές, κτιριακές, μεταφορών, ηλεκτρονικές κλπ.) αλλά και στις υπηρεσίες και η διασφάλισή της απαιτεί συνέργειες δράσεων και τη δημιουργία ολοκληρωμένων δικτύων προσβάσιμων υποδομών και υπηρεσιών.

Στην κατεύθυνση αυτή πρέπει να κινηθεί η Δημοτική Αρχή:

- βελτιώνοντας τα μέτρα που ήδη έχει λάβει,
- συμπληρώνοντας τις παρεμβάσεις που έχουν ήδη υλοποιηθεί εντάσσοντας τις σε ολοκληρωμένα προσβάσιμα δίκτυα, τα οποία πρέπει να μελετήσει, σχεδιάσει και υλοποιήσει σταδιακά αξιοποιώντας κάθε χρηματοδότηση και αναπτυξιακό πρόγραμμα,
- ενημερώνοντας το προσωπικό των υπηρεσιών και τους επιχειρηματίες για θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας,
- διοχετεύοντας την πληροφόρηση για τα επιτεύγματά της στον τομέα της προσβασιμότητας στους άμεσα ενδιαφερόμενους χρήστες: τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα και το εξωτερικό,
- αξιοποιώντας εθνικές και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες του τύπου “Access City Awards” για την τουριστική προβολή της πόλης.

Η διεθνής πρακτική έχει αποδείξει -και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, που αποτελεί πλέον νόμο του κράτους, επιβάλλει -ότι ο συντομότερος και ασφαλέστερος δρόμος προς την επιτυχία στους παραπάνω τομείς περνά μέσα από τη συνεργασία με το εθνικό αναπηρικό κίνημα.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

- AHEAD. (2003). *Creating an Accessible Curriculum*. Dublin: Education Press.
- LivingAll. (2008). *Project Deliverable: Best practices supporting free movement and equal opportunities for All in Europe at a glance*. Living All, FP6 Project (Contract no. 44359).
- NDA. (2005). *Disability Agenda: Built Environment Accessibility - The Irish Experience*. (Issue 2.1 (April)).
- OHE. (2007). *Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*.
- Sugradh. (2003). *Public Play Provision for Children with Disabilities*. Sugradh.
- WHO. (2011). *World report on disability*. World Health Organization.

Ελληνική

- Αγαπητίδου-Αλογοσκούφη, Δ. (1988). Συλλογικά αγαθά και τοπική αυτοδιοίκηση. Στο Τ. Ν. (επιμ.), *Θέματα δημοσιονομικής αποκέντρωσης*. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
- Δ. Αλεξανδρούπολης. (n.d.). *Στρατηγικός και Επιχειρησιακός Σχεδιασμός του νέου Δήμου Αλεξανδρούπολης 2012-2014*.
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος. (2011). *Απογραφή Πληθυσμού*.
- ΕΣΑμεΑ. (2005). *Προσβασιμότητα: Το «κλειδί» για την εξάλειψη των διακρίσεων-Κείμενο αναφοράς για την ποιοτική αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με στόχο τη διασφάλιση της ισότητας, της αυτονομίας και της ανεμπόδιστης άσκησης του δικαιώματος στην επιλογή*.
- ΕΣΑμεΑ. (2012). *Σχεδιάζοντας πολιτική σε θέματα αναπηρίας, Εγχειρίδιο εκπαιδευόμενου*. Αθήνα: ΕΣΑμεΑ.
- ΕΣΑμεΑ. (Απρίλιος 2008). *«ΙΑΣΩΝ» - Τυπικό σχέδιο δράσης για την αποκατάσταση της προσβασιμότητας σε τοπικό επίπεδο*.
- Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την αναπηρία 2012-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μια Ευρώπη χωρίς εμπόδια, COM(2010) 636 τελικό/ 15.11.201
- Μιζαμτσή, Σ. (2006). *Οι διαστάσεις του ζητήματος της αναπηρίας και ο ρόλος της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης*.

- Πατσουράτης, Β. (1994). Τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο Τ. Ν. (επιμ.), *Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα*. Αθήνα: Το οικονομικό.
- Σωτηρέλης, Γ. (2006). *Η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Τάτσος, Ν. (2003). *Δημοσιονομική Αποκέντρωση, Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ. (Μάρτιος 2009). *Μεθοδολογία ελέγχου προσβασιμότητας δημοσίων υπηρεσιών και υποδομών*.

Σχετικοί Νόμοι και Προεδρικά Διατάγματα

- Εγκύκλιος ΔΙΑΔΠ/ Π.ΑμεΑ/ Φ.3/ 6/ 1537/ 20.01.2009 με θέμα «Πρόγραμμα Προσβασιμότητας στους Δήμους».
- Ν.2430. (1996). Καθιέρωση της 3ης Δεκεμβρίου ως Ημέρας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, Θέσπιση του θεσμού της κάρτας αναπηρίας και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 156Α/10.7.96).
- Ν.2465. (1997). Θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών & Επικοινωνιών. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*((ΦΕΚ 28/Α/26.02.1997)).
- Ν.2696. (1999). Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 57/23.03.99).
- Ν.2801. (2000). Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 46Α/03.03.2000).
- Ν.2963. (2001). Οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων επιβατικών μεταφορών με λεωφορεία, τεχνικός έλεγχος οχημάτων και ασφάλεια χερσαίων μεταφορών και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 268/ Α/ 23.11.01).
- Ν.3057. (2002). Τροποποίηση και συμπλήρωση του Ν.2725/1999, ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Πολιτισμού και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 239/Α/10.10.02).
- Ν.3230. (2004). Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 44Α/11.02.2004).
- Ν.3304. (2005). Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*((ΦΕΚ 16Α/27.01.2005)).

- N.3614. (2007). Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2007 –2013. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 267Α/03.12.2007).*
- N.3709. (2008). Δικαιώματα-Υποχρεώσεις επιβατών & μεταφορέων στις θαλάσσιες μεταφορές και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 213 Α/14-10-2008).*
- N.3840. (2010). Αποκέντρωση, απλοποίηση και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007–2013 και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 53Α/31.03.10).*
- N.3852. (2010). Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 87/7.6.2010).*
- N.3861. (2010). Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 112Α/13.07.10).*
- N.3868. (2010). Αναβάθμιση του Εθνικού Συστήματος Υγείας και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. *(ΦΕΚ 129Α/03.08.10).*
- N.3979. (2011). Για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και λοιπές διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 138Α/16.06.2011).*
- N.3996. (2011). Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 170Α/05.08.2011).*
- N.4030. (2011). Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 249Α/25.11.2011).*
- N.4053. (2012). Ρύθμιση λειτουργίας της ταχυδρομικής αγοράς, θεμάτων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 44Α/07.03.2012).*
- N.4067. (2012). Νέος Οικοδομικός Κανονισμός. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 79Α/09.04.2012).*
- N.4070. (2012). Ρυθμίσεις ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μεταφορών, δημοσίων έργων και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ 82Α/10.04.2012).*

- N.4074. (2012). Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ Α' 88/11.4.2012).
- ΠΔ. 16. (1996). Ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας σε συμμόρφωση με την οδηγία 89/654/ΕΟΚ. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 10/Α/18.01.96).
- ΠΔ.101. (1995). Κανονισμός ενδιαίτησεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 61Α/1995).
- ΠΔ.221. (2001). Κανονισμός ενδιαίτησης επιβατών και πληρώματος των ταχυπλών σκαφών (High Speed Craft). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 171Α/30.7.2001).
- ΠΔ.241. (2005). Θέσπιση Δελτίου Στάθμευσης για άτομα με αναπηρίες. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 290/Α/ 30.11.05).
- ΠΔ.27. (1999). Κώδικας βασικής πολεοδομικής νομοθεσίας. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 580Δ/27.7.1999).
- ΠΔ.381. (1996). ΠΔ 381/1996 Τροποποίηση διατάξεων του Π.Δ. 101/1995 "Κανονισμός ενδιαίτησεως και καθορισμού αριθμού επιβατών των επιβατηγών πλοίων " (ΦΕΚ 61/Α'). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 252 Α /11.11.1996).
- ΠΔ.59. (2007). Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/17/ΕΚ «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 63/Α/16.3.2007).
- ΠΔ.60. (2007). Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2005/51/ΕΚ. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 64/Α/16.3.2007).
- ΠΔ.66. (2005). Τροποποίηση διατάξεων του ΠΔ 103/1999 "Κανόνες και πρότυπα ασφαλείας για τα επιβατηγά πλοία σύμφωνα με την Οδηγία 98/18/ΕΚ του Συμβουλίου της 17ης Μαρτίου 1998" (Α' 110) όπως αυτό ισχύει μετά την τροποποίηση του με το Π.Δ. 309/2003 (Α' 261). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 100 Α /27.04.2005).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Τα παρακάτω Παραρτήματα είναι διαθέσιμα στην διαδικτυακή Πύλη του Έργου a4all.gr, όπου έχει αναρτηθεί και η ηλεκτρονική έκδοση της παρούσας Μελέτης σε διάφορες εναλλακτικές προσβάσιμες μορφές.

Παράρτημα I: Ερωτηματολόγια Πρωτογενούς Έρευνας

A. Ερωτηματολόγιο κτιριακών υποδομών

B. Ερωτηματολόγιο υπηρεσιών και πολιτικών / διαδικασιών

Γ. Ερωτηματολόγιο εξωτερικών χώρων

Δ. Ερωτηματολόγιο για τις μεταφορές

E. Ερωτηματολόγιο Σωματείου ΑμεΑ

Παράρτημα II: Σχέδια Επιστολών για την Υποστήριξη της Πρωτογενούς Έρευνας

A. Επιστολή προς τον Δήμο Αλεξανδρούπολης

B. Επιστολή προς Δημόσιους Φορείς

Γ. Επιστολή προς Νομαρχιακό Σωματείο ΑμεΑ Αλεξανδρούπολης

Παράρτημα III: Μεθοδολογία και Εργαλεία για την Ανάλυση των δεδομένων της πρωτογενούς Έρευνας

A. Ηλεκτρονική καταχώριση των δεδομένων (βάση δεδομένων)

B. Αυτόματη, ποιοτική και ποσοτική, αξιολόγηση των Κτιριακών Υποδομών και των Υπηρεσιών

Γ. Συγκεντρωτική και συγκριτική αξιολόγηση

Παράρτημα IV: Αναλυτικά αποτελέσματα και ευρήματα αξιολόγησης ανά Υπηρεσία και Κτίριο

Παράρτημα V: Υπόδειγμα αξιοποίησης των αποτελεσμάτων για την αποκατάσταση της προσβασιμότητας

Περίπτωση 1: Δημαρχείο Αλεξανδρούπολης

Περίπτωση 2: Δημοτικό Στάδιο «Φώτης Κοσμάς»

Παράρτημα VI: Εθνικό και Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο

Παράρτημα VII: Τοπική Αυτοδιοίκηση και προώθηση του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας